

ИКОНОМИКА

НА КРАЧКА ОТ
ЕВРОТО

*ONE STEP AWAY
FROM THE EURO*

**НОВИЯТ ГЛАС
НА КОМУНИКАЦИЯТА**

*THE NEW VOICE OF
COMMUNICATION*

**ДЖЕЙСЪН КИНГ:
ЛИДЕРСТВОТО И РАСТЕЖЪТ
СА В ОСНОВАТА НА ТЕЛЕНОР**

*Jason King: Leadership and Growth
are Telenor's Building Blocks*

ISSN 1314-376X

9 771314 376013 05

30
ГОДИНИ

Национален конкурс

Mr. & Mrs.
ИКОНОМИКА

+ 62% ръст в общия товарооборот за последните 5 години
+ 30% ръст в контейнерния трафик за изминалата година

“БМФ Порт Бургас” ЕАД е частен пристанищен оператор на терминал “Бургас Изток II” и терминал “Бургас Запад”, части от Пристанище за обществен транспорт с национално значение Бургас.

+ 62% growth in the total cargo turnover for the last 5 years
+ 30% growth in the container traffic for the last year alone

BMF Port Burgas is a private port operator of Port Terminal “Burgas East 2” and Port Terminal “Burgas West” – parts of national public Port Burgas.

- 6** На крачка от еврото
One Step Away From the Euro
- 12** Джейсън Кинг: Лидерството и растежът са в основата на Теленор
Jason King: Leadership and Growth are Telenor's Building Blocks
- 20** Как изглежда рецесията COVID на фона на другите?
How Does the COVID Recession Compare?
- 23** Бедността като несправедливост
Poverty as Injustice
- 26** Високо с „Мистър и Мисис Икономика“
High Up with “Mr. and Mrs. Economy”
- 30** Икономика без компас
Economy Without a Compass
- 34** Чужденец в бъдещето
A Foreigner in the Future
- 37** Вече сме във въртележката на бързите промени
We are Already in the Whirlwind of Rapid Change
- 40** Революция в училището
Revolution in Schools
- 44** Милена Стойчева: Сега е моментът образованието да направи скок във времето
Milena Stoycheva: Now is the Time for Education to Make a Leap in Time
- 48** Николай Йорданов: Промяната е трудна, но е наложителна
Nikolay Jordanov: Change is Hard, but it is Necessary
- 52** Лидия Тасева-Пеева: Да търсим промяната, но да я управляваме
Lydia Taseva-Peeva: We should seek change, but also manage it

- 56** Новият глас на комуникацията
The New Voice of Communication
- 60** Дигитализация на градовете през призмата на извънредната ситуация
Urban digitalisation through the eyes of the state of emergency
- 64** Буря в морето на финтех
Stormy Weather in the Sea of Fintech
- 68** В София Тех Парк събитията стават събитие
In Sofia Tech Park the Events Become an Occasion

- 70** 102% професионализъм
102% Professionalism
- 72** Да бъдеш или да не бъдеш... фрилансър
To be or Not to be ... a Freelancer
- 76** Дигитални отшелници в Боровец
Digital Hermits in Borovets
- 78** Големите данни за големи цели
Big Data for Big Goals
- 80** Бизнес етикет на хоум офиса
Business Etiquette of the Home Office
- 84** Вкусен бизнес онлайн
Delicious Online Business
- 88** Иван Чернев: Кризите са тест кой как се справя
Ivan Chernev: Crises are a Test of How Well Everyone Manages
- 92** Андреана Павлова: Българското птицевъдство е все по-модерно
Andreana Pavlova: Bulgarian Poultry Farming is Becoming Ever More Modern

- 96** Суперхрани и супер бизнес
Superfoods and Super Business
- 99** Щурец в чинията
Cricket on a Plate
- 102** Игрите, които ни правят по-силни
Games that make us stronger

ИКОНОМИКА *Lifestyle*

- 106** Бижутата, пазители на силата
Jewels, the Guardians of Power
- 110** Есента идва с динамика в косите
Autumn Comes with Dynamics in the Hair
- 112** Иновации в генталната медицина
Innovations in Dental Medicine
- 114** Илина Бисерова: Всеки бизнес има история на успеха
Ilina Biserova: Every Business Has its Success Story
- 118** Реставраторът и тайните на старите технологии
The Renovator and the Secrets of Old Technology
- 120** Кърпачево – от предците чак до нас
Karpachevo - From the Ancestors All the Way to Us

Горещите теми на есента

След лятната почивка и привикването, че Covid остава световен фактор с характер, изглежда че ни чака не по-малко гореща есен. Голямата новина на лятото – влизането на България в т. нар. предверие на еврозоната, като че ли отиде на втори план заради усложнената икономическа и политическа ситуация. Но какво ни очаква в „чакалнята“, стъпка преди да въведем еврото, е важен въпрос, на който потърсихме отговор в темата на броя.

Дигитализацията е тънката червена нишка както за бизнеса, така и за почти всички други сфери от ежедневието ни. И тъй като през септември по традиция започва новата учебна година, системата на образованието продължава да търси здравословния баланс между онлайн и присъственото обучение.

Към тези два сюжета добавяме и лицето на броя Джейсън Кинг, главен изпълнителен директор на „Теленор България“. Той разказва за това как технологиите ще продължат да доминират и да променят живота ни.

За дигитализацията на обучението и как по-лесно и достъпно да се случи тя разговаряме с участниците в конференцията „Образование от А до #“. По тази гореща тема заедно с наши партньори това лято своевременно фокусирахме вниманието.

Годината върви с много неизвестни, но е факт, че най-големият ни форум – 30 години „Мистър и Мисис Икономика“, предстои през ноември.

Приятно четене!

НЕВЕНА МИРЧЕВА
главен редактор

NEVENA MIRCHEVA
Editor-in-Chief

This autumn's hot topics

After the summer break and getting used to the fact that COVID remains a global factor with a temper, it seems that a hot autumn is ahead of us. The big news of the summer - Bulgaria's entry into the so-called waiting room of the Eurozone, seems to have remained in the background due to the complicated economic and political situation. But what awaits us in the "waiting room", a step before the introduction of the euro, is an important question to which we sought an answer in the topic of the issue.

Digitalization is the thin red line for both business and almost all other areas of our daily lives. And as traditionally the new school year begins in September, the education system continues to seek a healthy balance between online and face-to-face learning.

To these two plots we add the face of the issue - Jason King, CEO of Telenor Bulgaria. He talks about how technology will continue to dominate and change our lives.

We talk to the participants in the "Education from A to #" conference about the digitalization of education and how to make it easier and more accessible. This summer, together with our partners, we focused our attention on this hot topic in a timely manner.

The year is full of unknowns, but it is a fact that our biggest forum – the 30th anniversary of "Mr. and Mrs. Economy", is coming in November.

Enjoy your reading!

СЕПТЕМВРИ-ОКТОМВРИ 2020 / SEPTEMBER-OCTOBER 2020

БРОЙ 97 / ISSUE 97

Списание „Икономика“. София 1111, жк. „Яворов“, бл. 73, ет. 6, ап. 11
Телефони: (02) 852 9696; (02) 852 9699; e-mail: office@economic.bg

Economy Magazine, Sofia 1111, Yavorov, bl. 73, fl. 6, ap. 11
Tel.: (02) 852 9696; (02) 852 9699; e-mail: office@economic.bg

Издател „Медия Икономика България“
Изпълнителен директор: Боян Томов
Главен редактор: Невена Мирчева
Счетоводство: София Стрелкова
Реклама и Маркетинг: ilkova@economic.bg
Редактор: Татяна Явашева

Publisher: Media Economy Bulgaria
CEO: Boyan Tomov,
Editor in Chief: Nevena Mircheva
Accountancy: Sofiya Strelkova
Advertising and Marketing: ilkova@economic.bg
Editor: Tatyana Yavasheva

Автори: Александър Александров, Божидара Иванова, Мая Цанева
Превод: Мегдана БГ; Дизайн: Едуард Лилов
Фото: Красимир Свраков; Фото корица: Александър Нишков
Печат: Рекламна агенция КИВИ ООД
Разпространение: „Медия Икономика България“

Authors: Aleksandar Aleksandrov, Bozhidara Ivanova, Maya Tsaneva
Translation: Mediana BG; Design: Eduard Lilov
Photo: Krasimir Svrakov; Cover Photo: Aleksander Nishkov
Print: KIWI advertising agency
Distribution: Media Economy Bulgaria

На крачка от еврото

One Step Away From the Euro

Тони Григорова Toni Grigorova

България заедно с Хърватия бе приета за член на валутно-курсния механизъм ERM II и на банковия съюз, но по време на протестите срещу управлението новината остана в сянка. Коментарите по повод нашето присъединяване към еврозоната и до този момент напомнят на слепца и слона - всеки се фокусира върху определени аспекти, а липсва обстойният национален преглед на въздействието, което отказът от лева би имал върху бизнеса, българската икономика и джоба на българите.

Bulgaria, along with Croatia, was accepted as a member of the ERM II exchange rate mechanism and the banking union, but the news remained in the background during anti-government protests. The comments on our accession to the Euro zone are still reminiscent of the story about the blind man and the elephant - everyone focuses on certain aspects, and lacks a comprehensive national review of the impact that giving up the lev would have on business, the Bulgarian economy and the pockets of the Bulgarian population.

С влизането в банковия съюз получихме задължението да правим вноски в Единния фонд за реструктуриране

When we entered the banking union, we acquired the obligation to make contributions to the Single Restructuring Fund

Ние сме първите, които влизат в банковия съюз едновременно с присъединяването към ERM II, а не при стъпването в еврозоната. Това не ни дава достъп до привилегии, а вече до финансови задължения. България трябва да прехвърли стотици милиони евро от националния Фонд за реструктуриране на банки към Единния фонд за реструктуриране за периода от 2016 г. до датата на влизане в сила на Решението на ЕЦБ за установяване на тясно сътрудничество. И всяка година ще правим текуща вноска на средства, до които после може и да не се докоснем.

По темата евро или лев – предлагаме мнението на двамата участници.

We are the first to enter the banking union at the same time as joining ERM II, and not when entering the Euro zone. This does not give us access to privileges, but to financial obligations. Bulgaria needs to transfer hundreds of millions of euros from the national Bank Restructuring Fund to the Single Restructuring Fund for the period from 2016 until the date of entry into force of the decision of ECB, establishing our close cooperation. And every year we will make a current contribution of funds, which we may never see later.

On the topic of euro vs. lev - we offer the opinions of two interlocutors.

Еврозоната е в репутационна криза, с приемането на България и Хърватия в ERM II тя демонстрира сила

The Euro zone is in a reputation crisis, with the accession of Bulgaria and Croatia in ERM II it demonstrates strength

Георги Вулджев, икономист от Експертния клуб за икономика и политика:

Рискуваме, без да печелим

Georgi Vuldzhev, Economist from the Expert Club for Economics and Politics:

We take risks without winning

В сегашната ситуация нямаше смисъл да се бърза към еврозоната. Това дори е рискован ход, тъй като бъдещето на паричния съюз изглежда доста несигурно. Очертават се сериозни проблеми заради кризата, особено в южните страни – по отношение на държавния дълг, нивата на дефицит, стабилността на банковата система, необслужваните кредити. А самото ни присъединяване към ERM II няма да ни донесе допълнителна финансова помощ.

Практиката е централната банка и Министерството на финансите да предоставят подробен доклад за очакваните ефекти от преминаване към еврото, но у нас и до момента това не е направено.

Непроведеният обществен дебат

„за“ и „против“ преминаването към еврото трябва да се състои. Изключително важно е да имаме национален консенсус дали България трябва да се присъедини към еврозоната. В началото на годината наше социологическо проучване установи, че 54% от българите искат този въпрос да се реши чрез референдум. Но има заинтересовани, които са срещу референдум за отказ от лева. Ако за най-важните въпроси не питаме хората, защото те не били специалисти, излиза, че трябва да преосмислим демокрацията и нейната роля у нас.

Присъединяването към еврозоната носи рискове за България. Ако запазим фискалната си дисциплина, в един момент ще се наложи да плащаме за лошата дисциплина на други. А ако не сме дисциплинирани, може да стигнем до гръцкия сценарий, който преди десетина години изправи южната ни съседка на ръба на фалита.

Неприемлив е доводът

че ако сме в еврозоната, чуждестранните инвестиции щели рязко да нараснат. Българският бизнес няма да извлече директна полза от преминаването ни към еврото, тъй като и сега няма валутен риск лев/

In the current situation, there was no point in rushing to the Euro zone. This is even a risky move, as the future of the monetary union seems rather uncertain. Serious problems are emerging due to the crisis, especially in the Southern countries - in terms of government debt, deficit levels, the stability of the banking system, non-performing loans. And our very accession to ERM II will not bring us additional financial assistance.

The practice is for the Central Bank and the Ministry of Finance to provide a detailed report on the expected effects of the changeover to the euro, but in our country this has not been done so far.

The failed public debate

A discussion on “for” and “against” the changeover to the euro must take place. It is extremely important to have a national consensus on whether Bulgaria should join the Euro zone. At the beginning of the year, our sociological survey found that 54% of Bulgarians want this issue resolved through a referendum. But there are those who are against a referendum to abandon the lev. If we do not ask people about the most important issues because they are not experts, it turns out that we need to rethink democracy and its role in our country.

Joining the Euro zone carries risks for Bulgaria. If we maintain our fiscal discipline, at some point we will have to pay for the bad discipline of others. And if we are not disciplined, we may come to the Greek scenario, which ten years ago brought our Southern neighbor to the brink of bankruptcy.

It is an unacceptable argument

that if we were in the Euro zone, foreign investment would rise sharply. Bulgarian business will not directly benefit from our transition to the euro, as even now there is no lev / euro currency risk. Banks and funds will be facilitated by our integration into the European financial market. The

евро. Банки и фондове ще са улеснени от интегрирането ни в европейския финансов пазар. Големите печеливши няма да са хората, а българските управляващи и кръгове около тях ще извличат определени облаги.

В еврозоната се влиза, но

няма механизъм за излизане

от нея. Затова и ние като Дания бихме могли да не предприемаме отказ от националната си валута, макар да сме член на ERM II. Еврозоната загуби своя престиж и присъединяването на България и Хърватия има само репутационна цел. Страни като Унгария, Чехия и Полша категорично отказват присъединяване към този паричен съюз.

big winners will not be the people, while the ones in power and some circles around them will reap certain benefits.

You can enter the Euro zone, but

there is no exit mechanism

out of it. That is why we, like Denmark, could have the option not to abandon our national currency, even though we are a member of ERM II. The Euro zone has lost its prestige and the accession of Bulgaria and Croatia has only a reputation goal. Countries, such as Hungary, the Czech Republic and Poland firmly refuse to join this monetary union.

Д-р Щерьо Ножаров, икономист и преподавател в УНСС:

Избрахме правилната стъпка

*Dr. Shteryo Nozharov, Economist and lecturer at UNWE:
We took the right step*

Структурата на българската икономика е остаряла и влизането на България в еврозоната би гарантирало по-устойчиво развитие

The structure of the Bulgarian economy is outdated and Bulgaria's entry into the Euro zone would guarantee a more sustainable development

През цялото време на процеса на кандидатстване на България в ERM II се движи една линия на експертен дебат за рисковете и недостатъците, свързани с бъдещото членство на страната в еврозоната. Можем да групирате изтъкваните рискове и потенциални недостатъци както следва:

1. България трябва да гледа своя национален интерес, така както правят Великобритания (дори напуска ЕС), Дания, Чехия, Унгария, Полша, които се въздържат от членство в еврозоната

Много неправилно е да се разсъждава по аналогия, както процедурат госта медийни коментатори. Например Великобритания е десетият най-голям износител на стоки в света, има много висок БВП. Сама по себе си представлява една икономическа общност от свързани пазари, особено ако броим 53 държави от Commonwealth of Nations. БВП на човек от населението на Дания е с около 60% по-висок от средния за ЕС. Страната гобива и изнася нефт и газ в Северно море. Има редица водещи на световно ниво високотехнологични компании в областта на промишлената електроника и роботика. Чехия, Унгария и Полша имат средно 80% от средния за ЕС БВП на човек от населението по паритет на покупателната способност. Имат модерна структура на икономиките си, което им дава възможност за системна икономическа политика. Нито една от тези държави икономически не прилича на България и аналогията с тях е несериозна.

2. Валутният борд има повече предимства за държава като България, отколкото еврозоната (потенциална загуба на паричен суверенитет)

С остарялата структура на икономиката, която България има, провеждането на ефективна монетарна политика е илюзия. Това може да стане само като елемент на цялостна икономическа политика, което изисква жизнеспособна и високотехнологична структура на БВП. Второ, нито една държава няма собствени резерви да посрещне

Throughout the process of Bulgaria's application for ERM II, there has been a line of expert debates on the risks and shortcomings related to the country's future membership in the Euro zone. We can group the risks and potential disadvantages as follows:

1. Bulgaria must look after its national interest, as do Great Britain (even leaving the EU), Denmark, the Czech Republic, Hungary, Poland, which refrain from joining the Euro zone

It is very wrong to think by analogy, as many media commentators do. For example, the UK is the tenth largest exporter of goods in the world, has a very high GDP. It is an economic community of connected markets in itself, especially if we count the 53 countries of the Commonwealth of Nations. Denmark's GDP per capita is about 60% higher than the EU average. The country produces and exports oil and gas to the North Sea. It has a number of world-leading high-tech companies in the field of industrial electronics and robotics. The Czech Republic, Hungary and Poland have an average of 80% of the EU average GDP per capita at purchasing power parity. They have a modern structure of their economies, which allows them for a systematic economic policy. None of these countries is economically similar to Bulgaria and the analogy with them is frivolous.

2. The currency board has more benefits for a country like Bulgaria than the Euro zone (potential loss of monetary sovereignty)

With the outdated structure of Bulgaria's economy, pursuing an effective monetary policy is an illusion. This can only happen as an element of an overall economic policy, which requires a viable and high-tech GDP structure. Second, no country has its own reserves to face a strong currency risk shock on its own. And the effectiveness of possible currency diversification is a myth against the pros

© Pixabay

сама силен шок на валутен риск. А ефективността на възможната валутна диверсификация е мит срещу плюсовете на втората най-използвана валута в света - еврото. Трето, несъстоятелна е тезата, че конкурентоспособността на българския бизнес може да се създава от девалвация на националната валута - ние и сега не го правим. Четвърто, България така или иначе ще бъде все по-силно ограничена в икономическата си политика от задълбочаването на икономическия и паричен съюз (ИПС) дори и извън еврозоната.

3. Еврозоната е с неясно бъдеще и може да се разпадне

Първо, разпадът на еврозоната би довел до разпад и на Шенгенската зона, което в голяма степен ще обезсмисли ЕС. Второ, глобалните пазари имат нужда от поне две или три резервни валути, а след пандемията не се очертава заместник на еврото. Дигиталната икономика, построена от мултинационални компании и акционери, няма нужда от фрагментация на устойчивостта на активите във всяка една държава поотделно.

Подкрепям бързото присъединяване на България към еврозоната. Смятам, че остарялата структура на българската икономика и процесите в ИПС на ЕС очертават това като стъпка в правилната посока за устойчиво развитие. (1)

of the world's second most widely used currency, the euro. Third, the thesis that the competitiveness of the Bulgarian business can be supported by the devaluation of the national currency is untenable - we are not doing that now, either. Fourth, Bulgaria will in any case be increasingly constrained in its economic policy by the strengthening of the economic and monetary union (EMU) even outside the Euro zone.

2. The Euro zone has an uncertain future and could fall apart

Firstly, the collapse of the Euro zone would lead to the collapse of the Schengen area, which would make the EU largely meaningless. Second, global markets need at least two or three reserve currencies, and there is no substitute for the euro after the pandemic. The digital economy, built by multinational companies and shareholders, does not need fragmentation of asset valuations in each country individually.

I support the rapid accession of Bulgaria into the Euro zone. I believe that the outdated structure of the Bulgarian economy and the processes in the EMU of the EU outline this as a step in the right direction for a more sustainable development. (2)

Джейсън Кинг: Лидерството и растежът са в основата на Теленор

Необходимо е да оперираме още по-ефективно, да създаваме нови, по-интелигентни продукти и услуги, и да продължим да бъдем движени от нуждите на пазара

*Jason King: Leadership and Growth
are Telenor's Building Blocks*

We must operate even more efficiently, dream up smarter things and continue to be very much business case driven

М-н Кинг, 2020 е безпрецедентна година. Как тя се отрази на Теленор?

- Пандемията предизвика сериозни икономически и политически сътресения. В нашия случай това означаваше да си сътрудничим по-тясно и същевременно да проявим много голяма гъвкавост. Случило се и извънредното положение бяха предизвикателство за лидерските умения на всички, целият мениджърски екип на Теленор трябваше да се мобилизира, за да продължи работата без сътресения и възможно най-благко. Фактът, че всички останаме внезапно - и то поотделно - въкъщи, ни принуди да намерим допълнителни ниша на вътрешна мотивация и стабилност. Има хора, които изначално са вътрешно мотивирани, обикновено такива са занимаващите се с продажби и предприемачество, но за редица екипи в големите корпорации може би не е било толкова лесно да се адаптират с госта по-различния модел на мислене.

Стратегически погледнато, Теленор вече беше напълно подготвен да посрещне всяко предизвикателство по отношение на инвестиционни планове, оборудване, сигурност и процеси. Да бъдем гъвкави, е заложено в нашата култура. Прекрасен пример беше масовото и безпрецедентно преминаване към работа от въкъщи - в Теленор от години прилагаме режим на дистанционна работа. Така че за нас това не беше огромен практически проблем, докато за други компании предизвика значителни промени. Все пак психологическото предизвикателство беше трудно за преодоляване – офисите бяха празни, имаше несигурност за бъдещето и бяхме принудени да преосмислим нашите ценности.

Гордея се с начина, по който екипът ни се справи, тъй като останаме стабилни в осигуряването на критична за бизнеса и обществото свързаност и устойчивост, в улесняване организацията на работа от въкъщи, поддържане на връзка между хората и информираността и всичко това благодарение на нашата устойчива и надеждна мрежа по време на наложената социална изолация.

- Смятате ли, че тези промени в поведението ни, които се случиха по принуда, ще останат трайно?

- Не съм толкова убеден, колкото другите, че ще бъдат трайни. Със сигурност почти всеки аспект от живота ни е повлиян от COVID-19. Начинът, по който работим, общуваме и взаимодействаме помежду си, се промени. Видяхме ускореното внедряване на технологии и бърза дигитализация, повратна точка за преход от реална към виртуална глобализация. Но дали тази промяна е дълбоко вкоренена? Ще се върнат ли хората към живота, който са водили преди COVID, когато могат? Предполагам, че да, до голяма степен ще го направят в момента, в който започнат да се чувстват по-сигурни. Същностната промяна изисква истинска корекция на нашия начин на мислене и все още предстои да разберем дали тези няколко месеца коренно са променили възгледа ни за света. В по-широк мащаб за съжаление наблюдавахме поляризирана политика по света. Най-важният извод за мен от тази година е, че се нуждаем от по-тясна и истинска връзка между лидерите и хората във всякакъв смисъл.

- Къде сред нещата, без които хората днес не могат, ще поставите телекомуникациите?

- Несъмнено пандемията от COVID-19 изкристализира нещата, които хората смятат за най-необходими. Наше собствено проучване по време на кризата показва, че хората поставят телекомуникационните услуги в първите топ 3 най-важни стоки и услуги – наред с храните и лекарствата и хигиенните продукти, и само малка част са

M-н King, 2020 has been an unprecedented year. How has this impacted Telenor?

- The pandemic, clearly, brought enormous economic and political turmoil. From our standpoint we had to collaborate both more tightly and with huge flexibility. The novel and emerging situation challenged everyone's leadership skills and called on the entire senior Telenor team to step up and keep things on an even a keel as possible. The fact that we were all suddenly – and separately – at home forced us to find extra levels of self-motivation and inner stability. There are always those who are inherently self-motivated – sales people and entrepreneurs being the most obvious – but for many teams in big corporations it perhaps wasn't so easy to approach the situation with that mindset.

Strategically-speaking, Telenor was already perfectly set up to meet any challenges in terms of investment plans, equipment, security and processes. We also have flexibility embedded in our culture. A beautiful example was the mass and unprecedented shift to working from home – we have had a remote working regime in place in Telenor for years. So for us this wasn't a huge practical issue while it was a wholesale change for some other companies. It was still a tough psychological challenge though – offices were empty, there was uncertainty for the future and we questioned our values. But I'm proud of the way the team handled it all as we remained stable in providing business-critical connectivity and resiliency, facilitating work-from-home arrangements, and keeping individuals and society connected and informed with a consistent and reliable network during this compulsory social isolation.

- Do you believe these enforced changes to our behaviour will now become embedded?

- I'm not so convinced as others that they will. Certainly, almost every aspect of how we live has been impacted by COVID-19. The ways we work, communicate and interact with each other have all shifted. We've seen the accelerated adoption of technologies and fast digitalisation, a pivot away from actual globalisation to virtual globalisation. But is this deep-seated change? Will people go back to the lives they led pre-COVID when they can? My guess is that yes, they largely will, the moment they start feeling more secure. Embedded change requires a true adjustment of our mindset and it's still to be seen whether these few months have fundamentally changed our view of the world. On a wider scale, unfortunately,

” Същностната промяна изисква истинска корекция на нашия начин на мислене и все още предстои да разберем дали тези няколко месеца коренно са променили възгледа ни за света

Embedded change requires a true adjustment of our mindset and it's still to be seen whether these few months have fundamentally changed our view of the world

Джейсън Кинг е главен изпълнителен директор на „Теленор България“ от 2018 г. Ръководил е бизнес трансформации, реструктурирания и разраствания на бизнес операции на множество предизвикателни пазари във водещи компании като Deutsche Telekom, UPC Liberty Global, Veon, Apple, „Теленор Дания“.

Jason King has been Telenor Bulgaria's CEO since 2018. He has led business transformations and restructurings and business operations expansions in a number of challenging markets for leading international companies including Deutsche Telekom, UPC Liberty Global, Veon, Apple, Telenor Denmark.

склонни да обмислят намаляване на разходите за телекомуникации, ако ситуацията се влоши. Всички технологии, които ни свързват, независимо дали са мобилни телефони и есемеси, интернет, имейл и други онлайн инструменти, са по-важни от всякога, за да ни позволят да си вършим работата. Те насърчиха проявяването на повече гъвкавост и сътрудничество и ги пренесоха в домовете си до такава степен, че днес не можем без телекомуникационни услуги нито като отделни потребители, нито като бизнес и общество.

- Как се промени поведението на потребителите?

- Очакванията на всички бяха, че ще има скок в използването на данни, но това, което наистина ни изненада, беше, че всъщност хората правеха повече обаждания. Те искаха да чуят гласовете на близките си, тъй като не можеха да се срещнат, и така обемът на гласовете повиква-

we have also seen more polarised politics across the globe. My greatest takeaway so far from this year has been that we need greater connection between leaders and the people in every sense.

- Where would you rank telecommunications in peoples' list of essentials during this crisis?

- Undoubtedly, the COVID-19 pandemic has crystalised what people deem to be essentials. Our own survey during the crisis revealed that people put telco services in their top three most valued commodities – right up there with food and medicines/hygiene products - and only a fraction would consider cutting the expenses of telco services if the situation became worse. All the technologies which connect us, whether cell phones and instant messaging, the internet, emails and other online tools have been more crucial than ever in allowing us to do our jobs. They've

ния нарасна експоненциално на всички пазари - обратното на всички прогнози.

За Теленор надеждността на мрежата е и ще остане фокус, заедно с подобряване на клиентското изживяване и предоставяне на достъп до мрежови услуги. Телекомите по цял свят се адаптират към нови начини да продават продукти и да предоставят услуги, като самообслужването става все по-важно – това е област, в която систематично инвестирахме през последните две години. В условията на COVID-19 правителствата и организаци-

promoted more flexibility and collaboration, and brought home that today we cannot do without telco services, either as single users or as businesses and a society.

- How has peoples' consumption changed?

- Everyone's expectation was that there would be a spike in data usage, but what was a real eye opener for us was that people actually called each other more instead. They wanted to hear each other's voices as they couldn't meet and so the volume of voice calls increased exponentially throughout all markets - the opposite of all predictions. For Telenor, network reliability is and will remain a focus, coupled with improving the customer experience and giving people access to networking services. Telcos around the world are adapting in new ways to sell products and provide services with self-services becoming increasingly important - an area we systematically invested in over the past two years. In the light of COVID-19 governments and organisations are likely to increasingly use data to track and contain the spread of the virus, making data privacy an increasingly hot topic.

- The ability to work remotely allowed many to escape big cities. How do you see this playing out in the long-term?

- As a mobile operator we have a presence in every part of the country so from a practical point of view connectivity is the same wherever workers are. But the reality is that most people who left cities did so purely to minimise the risk of getting very ill. I honestly don't believe that people will want to work solely remotely on a permanent basis. A handful, yes, and a few jobs truly can be done from anywhere, but there's a whole lot of people who want to be in an office! So

much of our lives centres around our work, a huge chunk of our social structure is there, it's not as simple as closing the office so people can 'escape' to the country-side. I acknowledge it's a difficult, complex equation for businesses though and there might be a recalibration. But such permanent change is a very risky step and it needs to be well thought through – but my belief is it's still unlikely to pay off for most big corporations although it may be beneficial to start-ups and greenfield investments.

ите все по-често ще използват данни за проследяване и ограничаване разпространението на вируса, превръщайки поверителността на данните във все по-актуална тема.

- Възможността за дистанционна работа позволи на мнозина да излягат от големите градове. Как предвиждате това да се развие в дългосрочен план?

- Като мобилен оператор имаме присъствие във всяка част на страната, така че от практическа гледна точка свързаността е еднаква, където и да са работещите. Но реално повечето са напуснали градовете, за да минимизират риска от заболяване. Честно казано, не вярвам, че хората ще искат да работят само отдалечено и за постоянно. Да, някои професии наистина могат да бъдат изпълнявани отвсякъде, но много хора предпочитат да са в офис! Толкова много от живота ни се съсредоточава около нашата работа, огромна част от социалната структура е там, където работим. Не става въпрос просто за затваряне на офиса и „бягство“ в провинцията. От бизнес гледна точка това е трудно, сложно уравнение и може да се наложи повторно калибриране. Подобна постоянна промяна е много рискова стъпка за бизнеса и трябва добре да бъде обмислена. Убеждението ми е, че засега е малко вероятно това да е релевантно за повечето големи корпорации, въпреки че може да бъде от полза за стартиращи фирми и инвестиции на зелено.

- Какви са плановете ви за развитието на Теленор България отпък нататък?

- Растежът е от ключово значение и това няма да се промени. Ще продължим да работим със съществуващата ни клиентска база, ще предлагаме нови продукти и услуги, а също така искаме да навлезем повече в предлагане на съдържание. Като мобилен оператор имаме предимства, които ще развиваме занапред - нашата посока е да променим фокуса от отделния потребител към работа с цели домакинства. Определяме „домакинството“ като физическо място или семейство. Това може би не е тясната дефиниция на семейство. В широк смисъл семейство са хора, които работят заедно, общуват или са например група от по-млади специалисти със сходни професионални умения и виждания или няколко души, живеещи заедно, които не е задължително да са роднини или да са близки приятели. Ще разработим това ниво на свързаност независимо дали фиксирано, или безжично, доставяйки съдържание или групи услуги, от които хората наистина се нуждаят.

Друг двигател на растежа са бизнес клиентите, както и продажби на групи брандирани продукти като лаптопи и телевизионни сетове.

- Вие сте в най-динамичния сегмент на новото време. На какъв натиск сте подложени?

- Голям! Развитието на индустрията днес на нашите пазари се измерва с едноцифрено число - много различна ситуация от само пет години назад, като на някои пазари има и отрицателен растеж. Растежът и ефективността са ключови за телекомите в момента. Нашите акционери очакват растеж, така че е необходимо да оперираме още по-ефективно, да създаваме нови, по-интелигентни продукти и услуги и да продължим да бъдем движени от нуждите на бизнеса и потребителите. Ако нещо има смисъл и допринася за растежа на бизнеса, тогава ние ще инвестираме в него. Работим в редица вертикално свързани пазари, например обработка на големи масиви от данни и IoT (Интернет на нещата), fleet мениджмънт, интелигентно измерване и др.

- Какво е бъдещето на телекомуникациите и компаниите, които разработват и предоставят такива услуги?

- Предстоят трудни години. Продължаващият растеж и развитието на бизнеса са по-несигурни в обозримо бъдеще.

”

Хората поставят телекомуникационните услуги в първите топ три най-важни стоки и услуги – наред с храните и лекарствата

People put telco services in their top three most valued commodities during this crisis – right up there with food and medicines

“

- What are your plans for the development of Telenor Bulgaria from now on?

- Growth is key and that won't change. We will continue working with our existing customer base, offer new products and services and also want to move more into the content space. Being a mobile-only operator has benefits and we'll develop these further - our direction is shifting from simply focusing on the individual to working with whole households. We define 'households' as perhaps a physical location or a family. This might not be the nuclear definition of a family but people who are working together, socialising together or even simply a cluster of younger similar-mind professionals or several people living in a house not necessarily related or close friends. We will develop this connectivity layer - whether fixed or wireless - delivering content and other services that they really want. Our focus on B2B is another driver for growth as well as retail, including selling additional branded goods such as laptops and TV sets.

- You are in the most dynamic segment of this new era. What pressures does that bring?

- A lot! Industry growth in our markets today is in single digits - very different from even five years ago – and in some markets it is negative. Growth and efficiency are key for telcos right now. Our shareholders expect growth, so we must operate even more efficiently, dream up smarter things and continue to be very much business case driven. If something makes sense and brings business growth then we invest in it. We are working in a number of verticals - for example mining and the IoT, fleet management, smart metering and more.

- What is the future for telecommunications and the companies that develop and provide services?

- There are difficult years ahead. Continuous growth and business development are more uncertain in the foreseeable future. As a result of the lockdown the general creditworthiness of customers has declined. However, telcos are forced to invest more and more in adding up capacities. Governments and customers have the expectation that private telecoms will keep investing in their networks and have the most modern equipment. In my opinion, telcos should focus on network reliability, look at opportunities for more automation, both for customer-facing processes as well as internal ones, make sure they are efficient and invest wisely.

- What are Telenor Bulgaria's plans for 5G?

- 5G is a not-so-distant reality. We successfully trialed it in July 2019 with a historical live 5G video call between our sector minister, Minister Rosen Zhelyazkov and the actor Bashar Rahal. But it's too soon for any mass market 5G availability as many elements of the ecosystem are not fully in place and customer demand is still not quite there. New network equipment is very expensive, and many infrastructure vendors are still working out their own teething problems. Handsets and devices are in their

ще. Вследствие от изолацията общата кредитоспособност на клиентите намаля. Телекомуникациите обаче са принудени да инвестират все повече в увеличаване на капацитета. Правителствата и потребителите очакват частните телекомуникационни компании да продължават да инвестират в техните мрежи и да внедряват най-модерното оборудване. Смятам, че в сектора на телекомуникациите операторите трябва да се съсредоточат върху надеждността на мрежата, да разглеждат възможностите за повече автоматизация както на процесите, насочени към интеракция с потребителите, така и на вътрешните процеси, следейки за тяхната ефективност, както и да инвестират по интелигентен начин.

- Какви са плановете на Теленор България за 5G?

- 5G не е отдалечена реалност. През юли 2019 г. успешно тествахме исторически 5G видеоразговор между министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията Росен Желязков и актьора Башар Рахал. Твърде рано е обаче да се говори за масово навлизане на технологията, тъй като все още много от елементите на екосистемата липсват или не са достатъчно развити, а и търсенето от страна на потребителите, включително бизнесите, не е на необходимото ниво. Мрежовото оборудване за мрежите от ново поколение продължава да е много скъпо и доставчиците имат да извървят дълъг път, за да се справят с техните предизвикателства. Мобилните телефони и устройства, поддържащи 5G, са все още в срявнително начален етап на развитието си. Радиочестотният спектър е друга тема, която поне в България има положително развитие. Според мен най-ранното и по-широко търговско приложение на 5G ще наблюдаваме през 2022-2023 г. Въпреки че можем да станем свидетели на 5G мрежи в България и по-рано, всички играчи на пазара трябва да подхождат внимателно с инвестициите си в тази проваждаща ниша. Като всички свои предшественици, в крайна сметка 5G няма да закъснее и ще стане реалност.

- Какви са силните страни на Теленор като бранд? Предстои ли ви ребрандиране?

- Възприятието, че сме надежден партньор, етични и открити, е най-голямата ни сила. Знаем, че звучи като клише, но искрено вярвам, че нашите служители на първа линия са тези, които могат да комуникират тези наши качества и ценности – чрез начина, по който общуват с хората, разрешават проблеми и намират общ език с всички. Това е важно, за да доказваме на клиентите, че могат да ни имат доверие и сме напълно откровени с тях. Съвсем осъзнато не натоварваме клиентите си с акроними и технологичен жаргон. И, разбира се, известен е фактът, че Теленор има най-добрата мрежа – нещо, което непрестанно подобряваме, а доказателство за това са сертификатите за качество и надеждност на мрежата Best in Test, които получаваме. Ако трябва да посоча три причини защо човек да избере Теленор, това ще са, че ние сме доверен партньор, имаме стабилна мрежа и работим за своите клиенти. Нямаме планове да се ребрандираме в близкото бъдеще.

- Крие ли голям потенциал този наш неголям пазар?

- Определено да! България има фантастична, но с неизползван потенциал геополитическа локация на кръстопътя между Европа и Азия. Тя има достъп до всички структури на ЕС, от които да се възползва. Тук има толкова таланти хора, както и огромен човешки капитал в чужбина от хора, които могат да се завърнат, ако виждат потенциал и възможности. Търговските маршрути - друго слабо използвано предимство - позволяват достъп от тук до Близкия изток и Северна Европа.

early days. Spectrum is another topic, which at least in Bulgaria is getting positively resolved. In my mind 2022-2023 is when we are going to see the first real wider-market uses of 5G. Although, we could see 5G networks earlier in Bulgaria should any of the market players pre-empt their investments despite being in its infancy. Like any other previous mobile-industry Gs, 5G is ultimately going to be here.

- What are Telenor's brand strengths? Do you have plans to rebrand?

- The perception that we are trustworthy, ethical and transparent is our biggest strength. I know it sounds cliched but I genuinely believe that our front line people are our most valuable asset in communicating that - how they interact with people, resolve their problems, speaking everyone's everyday language. This is very important and reassures customers that we are trustworthy and transparent. We deliberately don't overload our customers with acronyms and tech jargon. Also, of course, we are known for having a great network which we are constantly improving, and this is why we have Best in Test awards. If I were to sum up three reasons why anyone should choose Telenor they would be that we are trustworthy partners, have a reliable network and are customer-orientated. In the near future there's no plan for rebranding.

- Does this small market of ours have great potential? What would you change?

- A resounding yes! Bulgaria has a fantastic and as yet untapped geopolitical location at the crossroads between Europe and Asia. It has access to all the EU structures to benefit from and there's a lot of talented people. You have strong human capital abroad and a lot of people who might want to come back if they can see the potential or opportunities. Trade routes - another underused advantage - allow access from here to the Middle East, to Western and Northern Europe.

On a personal note I am amazed at how underrated Bulgaria's natural beauty is. The mountains and the sea are extremely beautiful - you should market this more! Sofia and other parts of the country are really on the path of becoming a hub for innovative businesses, R&D and start-ups making the country a magnet for fascinating people from all over the world but also keep bright minds here. What would I change? The environment is certainly very dynamic but I would prefer to have a more predictable and stable environment, to better plan for the future. It's very intertwined with the political environment - but that is often the way in smaller countries. Bulgaria will always be a part of me, even when I do eventually depart.

- What thorny business problem is currently keeping you awake at night?

- How do we continue growing at a pace that makes sense? Prices on this market are relatively low compared to the rest of Europe. Local purchasing power to some extent tends to reflect this fact. However, on the other hand, the cost of network equipment and all other associated costs are similar to other global operators. This disparity between higher costs and lower prices, when a business is reliant on larger global infrastructure investments, could be a stone in our shoe. That's true for any business highly dependent on capital equipment from outside the country.

- The number of communication channels is rapidly growing. What is your preferred one?

- Nothing beats face-to-face communication but in terms of social media it's LinkedIn.

- Who is Jason King outside the office? When the working day is over, how do you relax?

- With family and friends, enjoying a nice glass of local Mavrud, often after experiencing a light trek amongst the natural beauty of Bulgaria's incredible mountains or simply relaxing along its stunning coastline. (☺)

Лично аз съм изненадан колко подценявана е естествената красота на България. Планините и морето са невероятно красиви - това трябва да се позиционира по-добре!

София и други градове в страната са на път да се превърнат в хъбове за иновативен бизнес, R&D и стартапи, превръщайки страната в магнит за способни специалисти от цял свят, но също така задържайки тук брилянтните умове.

Какво бих променил? Средата е много динамична, но аз бих предпочел да има по-предвидима среда и повече стабилност, за да е възможно по-доброто планирането на бъдещето. Правене на бизнес е много преплетено с политическата среда, но в по-малките страни често е така.

България винаги ще бъде част от мен дори когато някой ден си тръгна.

- Кое в бизнеса тук ви държи буден вечер?

- Как да продължим да растем с правилните темпове. Цените на пазара тук са сравнително ниски, на фона на тези в останалата част от Европа. Местната покупателна способност донякъде отразява този факт. От друга страна, цените на мрежовото оборудване и всички други свързани разходи са подобни на останалите глобални оператори. Когато бизнесът инвестира в инфраструктура на глобални ценови нива, несъответствието между високи разходи и ниски цени може да се окаже камъчето в обувката. Тук това важи за всеки бизнес, който прави капиталови инвестиции на база внос от чужбина.

- Расте броят на комуникационните канали. Кои от тях използвате най-често?

- Нищо не може да замести комуникацията лице в лице, но по отношение на социалните медии това е LinkedIn.

- Кои е Джейсън Кинг извън офиса? Как си почивате, когато приключи работният ден?

- Със семейството и приятелите, наслаждавайки се на чаша местен мафруд, често след лек преход сред природата и красотата на невероятните планини на България или просто почивка на зашеметяващото крайбрежие. ☺

”

Телеком операторите трябва да се фокусират върху надеждността на мрежата, да търсят възможности за автоматизация както на процесите на интеракция с потребителите, така и на вътрешните процеси

Telcos should focus on network reliability, look at automation opportunities, both for customer-facing processes and internal ones

“

Как изглежда рецесията COVID на фона на гругите?

От Майкъл Дж. Боскин

How Does the COVID Recession Compare?

By Michael J. Boskin

Project Syndicate

Майкъл Дж. Боскин, професор по икономика в Станфордския университет и старши сътрудник в института Хувър, е бил председател на Съвета на икономическите съветници на Джордж Х.У. Буш от 1989 г. до 1993 г.

Michael J. Boskin, Professor of Economics at Stanford University and Senior Fellow at the Hoover Institution, was Chairman of George H.W. Bush's Council of Economic Advisers from 1989 to 1993.

Исторически дълбоката рецесия от COVID-19 привидно е преминала през най-тежката си част в повечето държави. Но настоящите частни и официални прогнози, ако са верни, предполагат, че повечето икономики няма да се върнат към предишните си върхове показатели до края на 2022 г. Много ще зависи не само от развитието на пандемията и ефективно прилагане на терапевтични и ваксинални средства, но и от паричните, провеждани фискални, търговски и регулаторни политики. Затова законодателите и коментаторите изследват предишни епизоди в търсене на ефективен отговор.

Всички рецесии се различават по отношение на непосредствената им причина. Няколко рецесии след Втората световна война в САЩ са станали след затягане на паричната политика от страна на Федералния резерв на САЩ, за контрол на нарастващата инфлация. Дълбоките рецесии през 1973-1975 и 1981-1982 са последвали големи петролни сътресения (когато икономиката е разчитала по-силно на вноса на енергия, отколкото сега). А рецесията от 2001 г. гоуде след спукването на dotcom мехура.

The historically deep COVID-19 recession appears to have turned the corner in most countries. But current private and official forecasts, if correct, imply that most economies will not return to their previous performance peaks until late 2022. Much will depend not only on the evolution of the pandemic and effective therapeutic and vaccine deployment, but also on the monetary, fiscal, trade, and regulatory policies that are pursued. Policymakers and commentators are thus examining previous episodes in search of an effective response.

All recessions differ in terms of their proximate cause. Several post-World War II recessions in the United States followed monetary-policy tightening by the US Federal Reserve to control rising inflation. The deep recessions of 1973-75 and 1981-82 followed large oil shocks (when the economy relied more heavily on energy imports than it does now). And the 2001 recession came after the dotcom bubble burst.

America's 2008-09 Great Recession, by

Американската Голяма рецесия през 2008-2009 г., за контраст, беше причинена от криза, произтичаща от финансовите институции с прекомерен левъридж. САЩ се бяха впуснали в серийно социално инженерство, за да предоставят жилищни заеми на хора, които по принцип не биха се класирали за тях, което доведе до покачване на цените на жилищата и съотношението на дълга на домакинствата до неустойчиви нива. Последвалият спад в цените на жилищата и експлозията на възбрани и безработица засегнаха съвкупното търсене което доведе до третата голяма рецесия в следвоенната ера.

И накрая, рецесията COVID дойде пряко след безпрецедентни ограничителни мерки, които спряха цялата директна „несъществуваща“ икономика. Това, което започна като масивен шок от страна на предлагането, бързо се превърна в недостиг на търсене, поради бързото нарастване на безработицата, високите нива на несигурност относно перспективите за възстановяване, пазаруването само онлайн и увеличаването на личните спестявания.

Дълбоките рецесии обикновено са последвани от бързо възстановяване, както се вижда от годините на годишен растеж на БВП над 4% през 70-те и 80-те години. По същия начин леките рецесии - като тази от 1990-1991 г. - обикновено са последвани от относително по-бавни възстановявания. Икономистът нобелов лауреат Милтън Фридман нарече това явление ефект на „дърпане на струните“ (както се дърпат струните на цигулка).

Голямата рецесия след 2008 г. обаче беше последвана от осем години с половин скорост (2%) на годишния растеж. Едно възстановяване толкова силно, колкото при предишните дълбоки рецесии, е щяло да спести около 20 милиона човеко-години работа (едно работно място на пълен работен ден за една година) за четири години. Има много потенциални обяснения за този недостатъчен резултат. Единият е, че опитът на правителството да преработи широки области на икономиката с т.нар. политика „Обамасаре“, банковото и енергийното регулиране, предизвика голяма несигурност и обезкуражи наемането на работна ръка и инвестициите; друго е, че реакцията към политиката подкопа стимулите за работа.

Голямата рецесия предизвика поредица от парични и фискални мерки за стимулиране на икономиката. Федералният резерв разполагаше с достатъчно свобода да намали целевия си лихвен процент от 5% на нула и го остави там в продължение на седем години, като същевременно организира спасителни програми, резервни линии, валутни свап линии и покупки на активи на държавни съкровищници и обезпечени с ипотечни кредити ценни книжа на стойност 3 трилиона долара. Но впоследствие настъпва намаляваща възвръщаемост. Добавянето на още трилион долара към излишък от резерви, които не се отпускат - върху които Федералният резерв плаща лихва - не помага особено за икономиката.

През 2007 г. съотношението на дълга към БВП на САЩ беше 35%. След финансовата криза САЩ преследваха фискални мерки, които включваха пакета от стимули за 800 милиарда долара от 2009 г., законопроекта за данъчни облекчения и обезщетения за безработица от 2010 г. и други мерки, включително програмата „cash for clunkers“ (пари за стари коли - бел. прев.) за 3 милиарда долара. Към 2013 г. съотношението дълг / БВП се беше увеличило повече от два пъти, достигайки 72%. В крайна сметка, дори след като се приспособи към ефектите от бизнес цикъла, администрацията на Обама постигна най-големия бюджетен дефицит от всяка администрация след Втората световна война - въпреки че администрацията на Тръмп вече надмина този рекорд.

Кейнсианците през периода след 2008 г. очакваха много по-силно възстановяване, отколкото се осъществява (всъщност икономистите от администрацията на Обама са из-

contrast, was caused by a crisis stemming from overleveraged financial institutions. The US had engaged in serial social engineering to extend home loans to people who traditionally would not have qualified for them, causing housing prices and household debt ratios to rise to unsustainable levels. The subsequent decline in housing prices and explosion of foreclosures and unemployment hit aggregate demand, resulting in the third major recession of the post-war era.

Finally, the COVID recession has come on the tail of unprecedented lockdown measures that halted the entire in-person “non-essential” economy. What started as a massive supply-side shock quickly morphed into a demand shortfall, owing to the rapid increase in unemployment, high levels of uncertainty about recovery prospects, online-only shopping, and an increase in personal saving.

Deep recessions are usually followed by rapid recoveries, as illustrated by the years of annual GDP growth above 4% in the 1970s and 1980s. Similarly, mild recessions – like that of 1990-91 – are usually followed by relatively slower recoveries. The Nobel laureate economist Milton Friedman dubbed this phenomenon the “plucking” effect (in reference to a violin string).

The post-2008 Great Recession, however, was followed by eight years of half-speed (2%) annual growth. A recovery as strong as those from previous deep recessions would have saved roughly 20 million job-years (one full-time job for one year) over four years. There are many potential explanations for this underperformance. One is that the government’s attempt to re-engineer wide swaths of the economy with Obamacare, banking, and energy regulation caused great uncertainty and discouraged hiring and investment; another is that the policy response undermined work incentives.

The Great Recession launched a train of monetary and fiscal measures to stimulate the economy. The Fed had plenty of room to lower its target interest rate from 5% to zero, and left it there for seven years, while arranging bailouts, backstops, currency swap lines, and asset purchases of some \$3 trillion worth of Treasuries and mortgage-backed securities. But diminishing returns set in. Adding another trillion dollars to an excess of reserves that are not being lent – on which the Fed pays interest – does little for the economy.

In 2007, the US debt-to-GDP ratio was 35%. Following the financial crisis, the US pursued fiscal measures that included the 2009 \$800 billion-plus stimulus package, the similar-sized 2010 tax relief and unemployment benefits bill, and other measures, including the \$3 billion “cash for clunkers” program. By 2013, the debt-to-GDP ratio had more than doubled, reaching 72%. In the end, even after adjusting for the effects of the business cycle, the Obama administration ran the largest budget deficits of any administration since WWII – though the Trump administration has now surpassed that record.

Keynesians throughout the post-2008 period expected a much stronger recovery than they got (indeed, Obama administration economists used spending multipliers three times above current academic estimates). To be fair, there was great uncertainty amid the crisis. And yet, many of the policy decisions did not deliver as advertised. Among the major mistakes was President Barack Obama’s failure to adopt the sensible recommendations for deficit reduction proposed by his own Simpson-Bowles Commission.

Before COVID-19, unemployment was at a historic low, inflation was under control, and household debt burdens were far lower relative to GDP than before the Great Recession. Corporate debt was up, but servicing costs were manageable. The Fed had less room to lower rates, and its balance sheet

ползвали мултипликатори на разходите три пъти над текущите академични оценки). За да бъдем честни, на фона на кризата имаше голяма несигурност. И все пак, много от политическите решения не постигнаха обещания резултат. Сред основните грешки беше неспособността на президента Барак Обама да приеме разумните препоръки за намаляване на дефицита, предложени от собствената му Комисия на Симпсън-Боулс.

Преди COVID-19 безработицата беше на исторически ниско ниво, инфлацията беше под контрол и тежестите на гълга на домакинствата бяха далеч по-ниски спрямо БВП, отколкото преди Голямата рецесия. Корпоративният гълг нарасна, но разходите за обслужване бяха управляеми. Федералният резерв имаше по-малко място за по-ниски ставки, а балансът му беше раздут до приблизително 4 трилиона долара. По времето на президента Доналд Тръмп федералните дефицити и гългове останаха огромни спрямо стандартите за проспериращо мирно време.

В отговор на пандемията, Федералният резерв бързо прие политика на лихвен процент с нулева лихва, подкрепи няколко пазара и разшири баланса си до над 7 трилиона долара, като се отказа от традиционния си постепенен подход. Фискалните мерки, приети от Конгреса в подкрепа на бизнеса и домакинствата, вече възлизат на няколко трилиона долара. А сега Тръмп издаде изпълнителни заповеди, насочени към отлагане на данъците върху заплатите и осигуряване на допълнителни плащания за домакинствата. Несигурностите включват евентуална администрация на демократите и Конгрес с тяхно надмощие през следващата година, които вероятно ще целят въвеждането на значително разширяване на данъците, правителствените разходи и регулации през 2021 г.

Тъй като възстановяването от Голямата рецесия след 2008 г. беше толкова бавно, въпреки силното възстановяване на фондовия пазар, малцина в началото на тази година мислеха за него като модел за отговор на другата голяма рецесия. В дългосрочен план разликите в темповете на икономически растеж и постигането на продължителни, постоянни експанзии обикновено са това, което хората помнят, когато търсят уроци.

В рецесията на COVID икономическите условия са твърде тясно обвързани с траекторията на пандемията, за да може да се прогнозира с увереност хода на възстановяване. Спадът в производството и заетостта беше много по-голям и се случи много по-бързо, отколкото през Голямата рецесия, а ранното V-образно възстановяване изглежда се забавя - и вероятно ще продължи с по-скромни темпове. Вероятните дългосрочни ефекти включват огромна загуба на малък бизнес и човешки капитал (поради безработица и обучение само онлайн); по-постоянна дистанционна работа; ускоряване на дигиталната трансформация; и повишена концентрация и намалена конкуренция в някои сектори.

Ориентировъчните уроци, базирани на академични изследвания, предполагат, че законодателите трябва да отложат новите регулации, докато икономиката се възстанови, като фокусират допълнителните фискални мерки върху намаляването на данъците и прилагат надежден план за фискална консолидация, според изискванията на условията, за да се избегне по-лошо състояние, когато настъпи следващата голяма криза. (1)

had swollen to roughly \$4 trillion. Under President Donald Trump, federal deficits and debt remained massive by prosperous peacetime standards.

In response to the pandemic, the Fed quickly adopted a zero-interest-rate policy, backstopped several markets, and expanded its balance sheet to more than \$7 trillion, abandoning its traditional gradualist approach. The fiscal measures enacted by Congress to support businesses and households already amount to several trillion dollars. And Trump has now issued executive orders aimed at postponing payroll taxes and providing additional payments to households. The uncertainties include a possible Democratic administration and Congress next year, which would likely pursue a major tax, spending, and regulatory expansion in 2021.

Because the recovery from the post-2008 Great Recession was so slow despite a strong stock-market rebound, few at the start of this year were thinking about it as a model for responding to another major recession. Over the long run, differences in economic growth rates and the achievement of long, persistent expansions tend to be what people remember when looking for lessons.

In the COVID recession, economic conditions are too closely tied to the pandemic's trajectory to be able to forecast with confidence the course of recovery. The decline in output and employment was much larger, and happened much faster, than in the Great Recession, and the early V-shaped recovery appears to be slowing – and is likely to continue at a more modest pace. The likely long-run effects include a huge loss of small businesses and human capital (due to unemployment and online-only instruction); more permanent telecommuting; acceleration of the digital transformation; and increased concentration and decreased competition in some sectors.

Tentative lessons based on academic research suggest that policymakers should delay new regulation until the economy recovers, focusing additional fiscal measures on tax reduction and implementing a credible fiscal consolidation plan as conditions warrant, in order to avoid being in worse shape when the next big crisis arrives. (2)

Бедността като несправедливост

От Едмънд С. Фелпс

Poverty as Injustice

By Edmund S. Phelps

Project Syndicate

В голяма част от света има загриженост относно ужасните заплати за хората в неравностойно положение и многото жертви на расова и полова дискриминация. Въпреки че данъчните кредити за самотни майки с ниски доходи осигуряват подкрепа и допринасят за развитието на децата им, все още има признаци на бедност сред работническата класа: недोхранване, лошо здраве и зависимост от алкохол и наркотици.

По-малко се оценява фактът, че много работници с ниски заплати често трябва да се откажат от значима работа, защото се плаща твърде малко. А без „хубава работа“ тези работници не могат да имат „хубав живот“. Подобни резултати, особено в напредналите икономики, са мрачни признаци, че нещо не е наред: проблемът не е „неравенство“, а голяма степен на несправедливост.

Големи части на обществото са дълбоко разочаровани от тенденцията към намаляване на печалбите от труда и предприемачеството.

In much of the world, there is concern over abysmal wages for the less advantaged and the many victims of racial and gender discrimination. Though tax credits for low-income single mothers provide support and contribute to the development of their children, there are still signs of poverty among working people: malnourishment, poor health, and substance abuse.

Less appreciated is that many low-wage workers often must pass up meaningful work because it pays too little. And without a “good job,” these workers cannot have “the good life.” Such outcomes, particularly in advanced economies, are grim signs that something is wrong: the problem is not “inequality,” but a high degree of injustice.

Wide swaths of society are deeply frustrated with the downward trend in the rewards of work and enterprise. Since

Едмънд Фелпс, носител на Нобелова награда за икономика за 2006 г. и директор на Центъра за капитализъм и общество в Колумбийския университет.

Edmund Phelps, the 2006 Nobel laureate in economics and Director of the Center on Capitalism and Society at Columbia University.

От 70-те години насам се наблюдава общ спад в удовлетвореността от работата и на практика спиране на растежа на реалните заплати в САЩ, а по-късно и в Обединеното кралство, Франция и може би части от Германия и някои други страни. Освен това реалните лихвени проценти са потънали почти до точката на изчезване. В основата на това стои спадът в иновациите. Ясно е, че някои недостатъци в механизма на човешко удовлетворение не са адекватно отстранени.

Докато западните общества работят за осигуряване на икономическа справедливост, от съществено значение е те да възстановят и запазят широко разпространен опит на хубавия живот. Това означава да се осигури смислена работа като тази в корпоративния капитализъм, в която участниците разпределят натрупаното си богатство и развити способности за създаване на различни индустрии и инвестиране в различни проекти. За тази цел страните са отгледали и образovali хора, които могат да упражняват креативността си чрез създаване на нови търговски методи и продукти - а също и хора, които са достатъчно мъдри и смели, за да рискуват да подкрепят иновациите.

В същото време възниква дебат за икономическата справедливост. Гласовете в демократическата партия, включително номинирания за президент Джо Байдън, повдигнаха очакванията, че ако бъдат избрани, те ще се справят с несправедливостите, описани по време на неотдавнашния им конгрес. За разлика от тях, републиканците - още от времето на Роналд Рейгън и в отделни случаи на Доналд Тръмп - твърдят, че мерките, насочени към намаляване на неравенството, идват с цената на икономическия растеж.

Те имат предвид мащабните американски програми за повишаване на доходите сред работещите бедни през последните няколко десетилетия, започвайки с „Великото общество“, стартирано от администрацията на Линдън Джонсън през 60-те години, и Кредита за данък върху доходите през 70-те години. Също така, както наскоро беше отбелязано, демократите приеха законодателствата „Medicare, талони за храна, Head Start и множество други програми, които помагаша както на белите,

the 1970s, there has been a general decline in job satisfaction and a virtual cessation of real-wage growth in the United States, and later in the United Kingdom, France, and perhaps parts of Germany and some other countries. Moreover, real interest rates have sunk nearly to the vanishing point. Underlying this is a decline in innovation. Clearly, some fault in the mechanism of human satisfaction has not been adequately addressed.

While Western societies work to ensure economic justice, it is essential that they restore and preserve a widespread experience of the good life. That means providing for meaningful work such as that in enterprise capitalism, in which participants allocate their accumulated wealth and developed abilities to establish various industries and invest in various projects. To do this, countries have raised and educated people who can exercise their creativity by conceiving new commercial methods and products – and also people who are wise and brave enough to take a chance on backing innovation.

At the same time, a debate about economic justice is emerging. Voices in the Democratic Party, including presidential nominee Joe Biden, have raised expectations that, if elected, they will address the injustices decried at their recent convention. In contrast, Republicans – as far back as Ronald Reagan and, on occasion, Donald Trump – have argued that measures aimed at reducing inequality come at the price of economic growth.

They have in mind the large-scale US programs to raise incomes among the working poor over the past several decades, beginning with the “Great Society,” launched by Lyndon Johnson’s administration in the 1960s, and the Earned Income Tax Credit in the 1970s. Also, as recently noted,

така и на малцинствата“. Всичко това забави ли растежа?

Изглежда, че растежът на производителността - по-точно общата факторна производителност и в крайна сметка производителността на труда - се е забавил веднага след приемането на това законодателство и освен пиковите години на интернет революцията е останал потиснат. И все пак, както казва старата поговорка, „корелацията не е причинно-следствена връзка“.

Противоположната ми теза, която беше аргументирана дълго и сега е широко тествана, е, че голямото забавяне на производителността наистина е било причинено от голяма загуба на хора, които все още искат да измислят нови търговски продукти и методи, а не от Великото общество. Разбира се, неправдоподобно е, че тези, на които е помогнало Великото общество, са виновни. Във всеки случай не изглежда да има иконометрични проучвания, които да показват, че страните, които помагат на хората в неравностойно положение, имат по-малък растеж.

Има и притеснения относно друг аспект: да го наречем „такса за фискален капацитет“. Някои икономисти и бизнесмени се опасяват, че повишаването на и без това високите данъчни ставки с надеждата да се съберат парите, необходими за значително намаляване на бедността, няма да събере много повече приходи. Дори може да има загуба на приходи, ако данъкоплатците намалят предлагането на работна ръка, а компаниите изгубят интерес към повишаване на ефективността си. И все пак няма никакви академични доказателства, показващи, че западните икономики - и със сигурност не ниско данъчната американска икономика - са достигнали границите на своя фискален капацитет.

Следователно САЩ (и други западни правителства в различна степен) имат достатъчно място да атакуват икономическата несправедливост. За да доведе ниските заплати на работниците до приемливо ниво, държавата следва да въведе график на субсидиите, за да повиши най-силно ставките на заплатите на най-нископоставените. След това графикът ще определя постепенно по-ниски субсидии за всяка възходяща категория на заплатите.

Голяма част от вниманието, което сега се обръща на икономическата несправедливост, произтича от „Теория на справедливостта“, забележителната творба на философа Джон Ролс отпреди близо 50 години. Забележително е, че Ролс твърди, че справедливостта изисква увеличаване на заплащането на най-ниско платените до максимум - което би довело до данъчно облагане до пълен капацитет. (Скоро след това изградих модел на Ролсовото данъчно облагане в статията от 1974 г.) Разбира се, една теория се основава на много наблюдения, а Ролс се фокусира върху бедността от всички източници. Надеждата ми днес е да работя за икономика, която е едновременно равнопоставена и справедлива.

Въпреки че е важно да се знае изходът от бедността, също толкова важно е да се знае и пътят, по който да не се върви. Трябва да се противопоставим на системата с универсален основен доход (universal basic income или UBI) - плачевно използване на публичните приходи, което би било по-добре насочено към увеличаване на доходите на работниците с ниски заплати до ниво, което им позволява да се издържат, което е от съществено значение за самочувствието. Но UBI също би привлякъл (или би задържал) хората и техните деца далеч от работа, което за мнозина е единственият възможен начин за лична реализация и за удовлетворяващо участие в света. (1)

Democrats legislated “Medicare, food stamps, Head Start, and a host of other programs that helped whites and minorities alike.” Has all this slowed growth?

It does appear that productivity growth – more precisely, total factor productivity, and ultimately labor productivity – slowed just after this legislation was enacted, and, apart from the peak years of the Internet revolution, remained subdued. Yet, as the old saying goes, “correlation is not causation.”

My contrary thesis, which has been argued at length and now tested extensively, is that the great productivity slowdown was really caused by a major loss of people still keen on devising new commercial products and methods, and not by the Great Society. Certainly, it is implausible that those helped by the Great Society are to blame. In any case, there do not appear to be any econometric studies showing that countries that aid the disadvantaged more have less growth.

There is also a worry on another score: call it the “fiscal capacity charge.” Some economists and businesspeople fear that boosting already high tax rates in the hope of raising the money needed for substantial poverty reduction would fail to collect much more revenue. Revenue might even be lost as taxpayers cut back their supply of labor and companies lose interest in increasing their efficiency. Yet there is not a shred of academic evidence showing that Western economies – and certainly not the low-tax US economy – have reached the limits of their fiscal capacity.

The US (and other Western governments to varying degrees) therefore has enough room to attack economic injustice. To bring low-paid workers’ wages to an acceptable level, the state will want to institute a schedule of subsidies to pull up most strongly the wage rates of those at the bottom. The schedule would then set progressively lower subsidies for each ascending wage bracket.

Much of the attention now paid to economic injustice derives from A Theory of Justice, philosopher John Rawls’s landmark work of nearly 50 years ago. Remarkably, Rawls argued that justice requires pulling up the pay of the lowest paid to the maximum – which would entail taxing to capacity. (I soon thereafter built a model of Rawlsian taxation in a 1974 paper.) Of course, a theory abstracts from much, and Rawls focused on poverty from all sources. My hope today is to work for an economy that is both inclusive and just.

While it is important to know the way out of poverty, it is equally important to know the way not to go. We must oppose a universal basic income – a lamentable use of public revenue that would be better directed toward increasing low-wage workers’ income to a level enabling them to support themselves, which is essential for self-esteem. But a UBI would also draw (or keep) people and their children away from work, which is for many the only available avenue to personal fulfillment and to satisfying involvement in the world. (2)

Високо с *Mr. & Mrs.* ИКОНОМИКА

Този година конкурсът на КРИБ и сп. „Икономика“ ще отличи онези, които са имали силата да не се огънат пред трудностите

2020-а се оказа година на изпитания и кризи от най-различен характер. Тя ни постави пред трудности и проблеми, сякаш за да провери гъвкавостта, креативността и уменията да погредим и най-сложния пъзел, който ситуацията ни поднесе. Година на твърде силен натиск над хората и над икономиката, след като и много бизнеси бяха напълно блокирани заради пандемията.

Развитие

В своята над 30-годишна история сп. „Икономика“ е свидетел на възходи и спадове, на кризи и подем. И точно преди 30 години, когато се разгаряше голямата

промяна, е създаден и конкурсът „Мистър Икономика“. Той също търпи развитие и прерасна в „Мистър и Мисис Икономика“. Но най-важното – превърна се в своеобразно огледало на икономическите процеси в страната.

Промяна

Прави се оказаха онези, които предупредиха, че годината на Металния плъх вещае трудности и големи промени, а те в крайна сметка ще отворят вратите за новите възможности. Но преди изгрев винаги е най-тъмно. И когато изглежда, че няма изход от лабиринта, какво да правим? Съветът, който помага в такива ситуации: Колкото по-отвисоко

погледнеш на случващото се, толкова по-ясно ще видиш нещата и ще намериш решение.

Победителите

Конкурсът „Мистър и Мисис Икономика“ гледа на трудностите, бизнес развитието и успехите от висотата на своя 30-годишен опит. И с увереност, че и големите изпитания, на които 2020 г. подложи всички, ще отминат. Като ще останат уроците, които са ни направили по-силни.

Денят на наградите предстои. Все по-малко време остава до връчването на наградите „Рибарят и златната рибка“ в юбилейното издание на конкурса.

High Up with “Mr. and Mrs. Economy”

This year's CEIBG and Economy magazine competition will honor those who had the strength not to bend over hardships

2020 turned out to be a year of challenges and crises of various kinds. It presented us with difficulties and problems, as if to test our flexibility, creativity and skills to solve even the most complex puzzle that the situation presented to us. It has been a year of too much pressure on people and the economy, after many businesses were completely paralyzed due to the pandemic.

Development

In its more than 30-year history, the Economy magazine has witnessed many ups and downs, crises and revivals. And exactly 30 years ago, when the big change was in full swing, the “Mr. Economy”

contest was created. It has also transformed and grew into “Mr. and Mrs. Economy”. But most importantly - it has become a kind of mirror of the economic processes in the country.

Change

Those who warned that the year of the Metal Rat portends difficulties and great changes, which would eventually open the door to new opportunities, were right. But it is always darkest before the dawn. And what do we do when there seems to be no way out of the maze? Some advice that helps in such situations: The higher the point from which you look at what is happening, the

clearer you will see things and find a solution.

The winners

The “Mr. and Mrs. Economy” competition looks at the difficulties, business development and successes from the height of its 30 years of experience. And with confidence that the great trials the year of 2020 has put us through will pass. The lessons that have made us stronger will remain.

The day of the awards is fast approaching. There is less and less time left until the “Fisherman and the Goldfish” statuettes are awarded at the anniversary edition of the competition.

Индуриалецът Никола Добрев: В КЦМ създадохме творци и отгадени на идеите професионалисти

*The industrialist Nikola Dobrev:
At KCM we have created artists
and dedicated professionals*

Професионализъм, Перфекционизъм и Почтеност – три условия, на които да отговаря българският индустриалец. Никола Добрев е първият, когото мнозина от нас ще посочат.

Мистър Икономика 2015

През 2015 г., когато се навършиха 30 години, откакто инж. Никола Добрев е начело на КЦМ, той стана „Мистър Икономика“, като през 2012 г. беше получил отличие в конкурса на сп. „Икономика“ в категорията „Принос в развитието на индустрията“. Голямата награда „Мистър Икономика“ инж. Добрев посрещна с думите: „Оценявам това високо отличие като признание за дългогодишната ми работа в едно поле на бизнеса, което е много тежко – металургията и рудодобива. Това е признание и за целия екип на КЦМ 2000 АД, който почти две десетилетия върви по път, чиято голяма цел е да изградим глобална компания, която да отговаря на всички съвременни изисквания за ефективна, екологосъобразна и социалноотговорна фирма. И е много важно да се подчертае, че КЦМ е чисто българско предприятие, развивано от мениджъри, а не от стратегически инвеститори. Само през тези две десетилетия бяха инвестирани около 250 млн. долара – нещо, с което малко фирми може да се похвалят“.

Бизнес лидер

Неслучайно доц. д-р инж. Никола Добрев е сочен за един от най-видните индустриалци на българския преход. Специализирал в Германия и започнал научна дейност, но съдбата имала други планове за него. През 1985 г. става директор на Комбината за цветни метали край Пловдив. Участва в приватизацията на предприятието с работническо-мениджърското дружество „КЦМ 2000“ и това е една от най-успешните сделки на 2000 г. В работата си Никола Добрев е отдал не само ум и познания, но и нещо повече, тъй като е сред най-големите акционери в КЦМ - предприятието, което съумя да се наложи като лидер в производството на олово, цинк и сребро и единствен производител на златни ключета у нас. Но и досега групата не спира да инвестира. В последното десетилетие израсна новият завод за производство на олово и хората, съпричастни към това, признават: „Вложихме не само опита и знанията си, а и гушата си“. А също и над 200 млн. лв. На ход е проектът „Технологично интегриране на КЦМ“.

Пrofessionalism, Perfectionism and Integrity – these are the three requirements to be met by the Bulgarian industrialist. Nikola Dobrev is one of the first ones that many of us would name.

Mr. Economy 2015

In 2015, when it had been 30 years since Eng. Nikola Dobrev headed KCM, he became “Mr. Economy”, while in 2012 he had received an award in the “Contribution to Development of Industry” category of the Economy magazine competition. Eng. Dobrev welcomed the “Mr. Economy” Grand Prize by saying: “I accept this high award as a recognition of my many years of work in a field of business that is very difficult - metallurgy and mining. This is a recognition for the entire team of KCM 2000 AD, which for almost two decades has been on a path whose great mission is to build a global business that meets all modern requirements for an efficient, environmentally friendly and socially responsible company. And it is very important to emphasize that KCM is a purely Bulgarian company, developed by managers, not by strategic investors. In these two decades alone, about \$ 250 million has been invested - something only a few companies can be proud of.”

Business leader

It is no coincidence that Assoc. Prof. Dr. Eng. Nikola Dobrev is considered one of the most prominent industrialists of the Bulgarian transition. He specialized in Germany and started doing research work, but fate had other plans for him. In 1985 he became director of the Non-Ferrous Metals Plant near Plovdiv. He participated in the privatization of the company together with KCM 2000 workers’ and management organization and this was one of the most successful deals of 2000. In his work Nikola Dobrev has given not only his mind and knowledge, but what’s more - he is among the biggest shareholders in KCM - the company that has managed to establish itself as a leader in the production of lead, zinc and silver and the only producer of gold bars in our country. But so far the group has not stopped investing. The new lead plant has grown in

Визионер

Както по всичко личи, в КЦМ се работи с хъс, със сърце и мисъл за бъдещето. Никола Добрев успя да създаде екип от професионалисти на световно ниво, мотивирани да творят в своята работа. И след 33 години начело на това голямо бизнес начинание, през януари 2019 г. той отстъпи управлението на следващото поколение мениджъри. Изглежда, че при него нищо не е случайно, а всяка стъпка е добре обмислена. Така освен таланта на умен ръководител и визионер, той показва качества и на блестящ мемоарист, като през 2018 г. публикува своите спомени „Срещи по пътя“. Те документират неговото израстване като човек и бизнес лидер, превърнал едно водещо социалистическо предприятие в ключова за българската икономика индустриална структура, работеща по най-новите световни стандарти.

Строител на съвременна България

И ако в тези времена на голяма промяна се питаме кои ли са сърцатите строители на съвременна България, то гоц. д-р инж. Никола Добрев непременно е сред хората, оставили дълбока следа в градежа. Ето и неговите думи по повод 30-годишния юбилей на конкурса „Мистър и Мисис Икономика“:

Искам да поздравя издателите и всички, които съдействаха със свои материали да поддържат високо информационното, аналитичното, а понякога и критичното равнище на списанието. Пожелавам да запазите високия рейтинг на списанието и да съхраните интереса на читателите, най-вече младите, към въпроси, които ги вълнуват, за да отдават умения и сили за българската икономика. И един съвет: Отразявайте критично поведението на българския чиновник бюрократ, който със своята некомпетентност на всяко равнище е готов да покаже колко е важен и как без неговото позиционно разрешение не може да стане нищо. Това обезверява много инициативни млади хора. За българската икономика преди техническите иновации са нужни мотивирани хора с иновативно мислене. ЧЕСТИТ ПРАЗНИК! 🎉

the last decade, and the people involved share: “We have invested not only our experience and knowledge, but also our souls.” And over BGN 200 million, too. The “Technological integration of KCM” project is now underway.

Visionary

It is clear to see that at KCM they work with enthusiasm, heart and thought for the future. Nikola Dobrev managed to create a team of world-class professionals motivated to work and create. And after 33 years at the helm of this big business venture, in January 2019 he handed over the management to the next generation of managers. It seems that nothing is accidental with him, and every step is well thought out. Thus, in addition to the talent of a skilled leader and visionary, he demonstrated the qualities of a brilliant memoirist, and in 2018 he published his memoirs “Meetings on the Road”. They document his growth as a man and a business leader, who turned a leading socialist enterprise into a key industrial structure for the Bulgarian economy, operating according to the highest world standards.

Builder of Modern Bulgaria

And if in these times of great change we ask ourselves who are the true builders of Modern Bulgaria, then, Assoc. Prof. Dr. Eng. Nikola Dobrev is certainly among the people who left a deep mark in its creation. Here are his words on the occasion of the 30th anniversary of the “Mr. and Mrs. Economy” competition: I would like to congratulate the publishers and all those who contributed with their materials to maintain the highly informative, analytical and sometimes critical level of the magazine. I wish you to keep the high rating of the magazine and to keep the interest of the readers, especially the young ones, around topics that excite them, in order for them to provide skills and strength to the Bulgarian economy. And one piece of advice: Critically reflect on the behavior of the Bulgarian bureaucrat, who with his incompetence at every level is ready to show how important he is and how nothing can happen without his positional permission. This discourages many enterprising young people. The Bulgarian economy needs, first and foremost, motivated people with innovative thinking, even more than technical innovations. HAPPY ANNIVERSARY! 🎉

Икономика без компас

Economy Without a Compass

Тони Григорова Toni Grigорова

Високосната 2020-а се оказа своенравна година. Дори много по-непредвидима от онзи изненадващ удар с изолацията тази пролет. Преломна е тази 2020. Тя пропука добре формираните представи и започна разчупване на отработените модели. Говорехме за глобализацията и за оковите, които тя ни свали, за демократичните си права, радвахме се на свободното придвижване на хора, стоки и капитали. Но пандемията по своя логика се зае да пренареди всичко. Разбира се, не без участието на националните власти. Така или иначе счупи се представата ни, че вървим към свят без граници. Мас-

The leap year of 2020 turned out to be a temperamental one. Even more unpredictable than that unexpected hit of the isolation this spring. This 2020 is a turning point. It cracked the well-formed perceptions and started breaking the old-fashioned models. We talked about globalization and the shackles it removed, about our democratic rights, we enjoyed the free movement of people, goods and capital. But the pandemic, by its own logic, set about rearranging everything. Of course, not without the involvement of national authorities. In any case,

ки, местове, опити за създаване на ваксини, ограничения, домове офиси, полупразни бизнес сгради... С други думи, 2020-а е година на силно разместване на пластове.

Пог натиск

Пандемията скри инструментите на управляващите, с които бяха свикнали да работят. Властите навсякъде по света започнаха да експериментират с принципа „Проба-грешка“. Всяко решение и всяка заповед са препослени. Изчезна комфортът, който всеки по някакъв начин си беше създал. Икономиките се задъхват. Светът усеща как кризата настъпва и заема стратегически позиции, подгонена от страха от заразата. Социалните системи изнемозват. Правителствата са под натиск. А българските управляващи се оказаха под прекалено големия натиск на улличните протести. Някои ги определяха като „автентичен вулкан на народния гняв“, „разбунен кошер, който жили“, други намериха други метафори. Но едно става ясно: Намираме се все още в началния период на кризата и трябва да мислим не само за динамиката на възстановяване на икономиката, на политическата стабилност, на общественото спокойствие, без да знаем цената, която ще ни струва всичко това, ако кризата продължи да ескалира. А тя не обещава да се оттегли бързо. Виждаме, че самата пандемия не е единствената, която разпалва нейната клада.

Наново

Икономиките в нашия глобален свят положиха много усилия да станат скачени съдове, а сега се усещат като недотам пригодни да работят в новия режим. Всичко това предвещава, че светът, хората и бизнесът ще се учат да живеят и да работят по нов начин. А това няма да е никак лесно.

С тънка талия

Няма съмнение, че в своето свободно падане българската икономика ще се свие. С колко, е твърде рано да се каже. Но прогнозите изглеждат доста по-оптимистични от реалната картина на крах на цели бизнеси. Финансист: Спадът на БВП ще е под 7%; Европейската комисия: 7,1% спад на българската икономика през 2020 г. и по-бавно възстановяване догодина; ЕБРР: Икономиката на България ще се свие с 5%. Правят се какви ли не прогнози, а и националната статистика не спира да работи, но цифрите са си само цифри. Как се развива икономиката и как работят антикризисните мерки, всеки по джоба си ще го усети.

Пренареждане

Светът не е застинал в очакване кризата да свърши. В новата ситуация България може да се възползва от желанието на Европа да съкрати веригите на доставки и да привлече компании, които със сигурност ще искат да прехвърлят своите производства от Китай към Стария континент. Но политическата обстановка и ескалацията

the idea that we are moving towards a world without borders has been broken. Masks, tests, attempts to create vaccines, restrictions, home offices, half-empty business buildings ... In other words, 2020 is a year of considerable shifting of the layers.

Under pressure

The pandemic took away from those in charge the old-fashioned tools they were accustomed to. Authorities around the world have begun experimenting with the trial-and-error principle. Every decision and every order is penultimate. The comfort everyone had somehow created is gone. Economies are suffocating. The world is feeling the crisis and is taking strategic positions, driven by the fear of infection. Social systems are exhausted. Governments are under pressure. And the Bulgarian government found itself under too much pressure from the street protests. Some described them as “an authentic volcano of popular rage”, “a tumultuous beehive that stings”, others found other metaphors. But one thing is clear: We are still in the initial period of the crisis and we need to think not just about the dynamics of the economic recovery, political stability, public peace, without knowing the price it will cost us if the crisis continues to escalate. And it does not look like it is going to pass away quickly. It is clear that the pandemic itself is not the only thing that fuels its fire.

All over again

The economies of our global world have worked hard to become connected, and now they feel unfit to operate within the new regime. All this portends that the world, people and business will have to learn to live and work in a new way. And this will not be easy at all.

Tight belted

There is no doubt that during its free fall the Bulgarian economy will shrink. It is still too early to say by how much. But forecasts seem much more optimistic than the real picture of the collapse of entire businesses. Financier: The decline in GDP will be below 7%; European Commission: 7.1% decline in the Bulgarian economy in 2020 and a slower recovery next year; EBRD: Bulgaria’s economy will shrink by 5%. All sorts of forecasts are made, and the national statistics does not stop working, but the numbers are just numbers. Everyone will feel in their pockets how the economy develops and how efficiently the anti-crisis measures work.

Rearrangement

The world has not frozen in anticipation for the crisis to end. In the new situation, Bulgaria can take advantage of Europe’s desire to shorten supply chains and attract companies that will certainly want to transfer their production from China to the Old Continent. But the political situation and the escalation of public tensions this

**Пандемията отне старите
инструменти за управление.
Иде времето на решителните
хора със силен бизнес нюх**

***The pandemic took away the old
management tools. Now comes the
time for determined people with a
strong business acumen***

на общественото напрежение през това лято у нас не предразполага инвеститорите към такива действия. А и когато властимащите са под натиска на улицата, не им е до инвестиционни стратегии. По-скоро това може да стане чак след следващите избори, когато и да са те. Така може да изпуснем създалата се инвестиционна конюнктура и от нея да се възползват страни, чиито управляващи умеят да гледат през призмата на „кризата като възможност“. Ние наизуст знаем мантрата, че инвеститорите няма да дойдат, ако бизнес средата не е добра, ако инфраструктурата ги препъва, ако съдебната система не е правораздаване, ако частният капитал не се чувства защитен от посегателства, ако липсва нужната работна ръка, ако бизнес законодателството лобистки се променя под напора на задулисни интереси, ако призрактът на корупцията продължава да шества по тези географски ширини. Знаем го, но точно тази промяна става бавно. Инвеститорите обаче не са авантюристи. Но има и още един фактор, който стои пред скоби за всяка инвестиция – коронавируса като мощен двигател на промяната. Заради него се промениха нагласите на потребителите, промени се мисленето, промениха се и навиците на всеки, което рефлектира върху повечето бизнеси, като виждаме как цели индустрии се трансформират из основи.

Хоризонт

Какво ще е развитието на икономиката, отговорът изисква да решим задача с много неизвестни. Ще идват ли чуждестранни инвеститори? Българският бизнес ще успее ли да види нов хоризонт или ще продължи отчаяно да маха с веслата, докато течението не го отнесе някъде? Ако чакаме новата нормалност да се установи, за да започнем да действваме, ще проиграем шанса си. Сега е времето на решителните хора със силен бизнес нюх. (1)

summer in our country do not encourage investors to take such actions. And when those in power are under pressure from the street, they don't care about investment strategies. Rather, this can only happen after the next election, whenever it is. Because of this, however, we can miss the current investment situation, while countries whose leaders know how to look through the prism of the "crisis as an opportunity" will take advantage of it. We know by heart the mantra that investors will not come if the business environment is not good, if the infrastructure hinders them, if the judicial system is not a judiciary, if private capital does not feel protected from encroachment, if the necessary labour force is lacking, if business legislation is being changed under the lobbying pressure of behind-the-scenes interests, if the ghost of corruption continues to roam these latitudes. We know this, but it is this change precisely that takes time to happen. However, investors are not adventurers. But there is another factor that stands in the way of any investment - the coronavirus as a powerful engine of change. It has changed consumer attitudes, our way of thinking and the habits of everyone, which reflects on most businesses, as we see entire industries transform fundamentally.

Horizon

To answer the question of what will be the development of the economy, requires that we solve a problem with many unknowns. Will foreign investors come? Will Bulgarian business be able to see a new horizon or will it continue to paddle desperately until the current takes it somewhere? If we wait for the new normality to take hold, in order to take action, we will lose our chances. Now comes the time for determined people with a strong business acumen. (1)

30 SEPTEMBER

Sofia CyberSec 2020

Sofia Tech Park
www.sofiacybersec.com

Organised by

ECONOMIC·BG

Digital
National
Alliance

ИКОНОМИКА
economy MAGAZINE

Partners

MNEMONICA
Mastering Security Delivering Protection

RAPID7

КМЕТА
ПОРТАЛЪТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ОБЩИНИ

The
MAYOR
.eu

Coca-Cola HBC
Bulgaria

Чужденец в бъдещето

Несигурно е всичко, което ни очаква,
и затова нека да проектираме свят,
в който бихме искали да живеем

*Everything that awaits us is
uncertain, so let's design a
world we would like to live in*

A Foreigner in the Future

Настъпват ли времена на криза и трудности, хората започват да си задават въпроси за бъдещето. Пандемията бързо роди едно заклинание: Светът никога повече няма да е същият! То ни предупреждава за необратимото, което се загава. Но кое е това, което движи голямата промяна – нашите очаквания или нашите страхове, най-смелите ни визии за новости, които изглеждат направо фантастика, или гениите, които гръзват да изобретят нещо непознато до момента... Ако загадем какво ще е бъдещето, следвайки своята нормална човешка логика и анализирайки наличните данни, може да гразим сценарии за друго време, може дори да провидим нещо, но не и самото бъдеще. То се оказва трудно за прогнозиране, защото е нелинейно. И едва когато стигнем в него, може да проверим коя от прогнозите се е осъществила. Едва тогава може да погледнем на историята, която е зад гърба ни, като на поредица от събития, между които има връзка.

Ефектът на пеперугата

Факт е, че никое общество не може да избегне промяната. Това с още по-голяма сила важи за този глобален свят, тъй като именно глобализацията свали много от преградите, елиминира редица ограничения и стана ускорител на промяната. Тя усили Ефекта на пеперугата – нещо толкова малко като размахването на крилицата на едно насекомо може да предизвика промени в атмосферата, които да създадат торнадо в другия край на света. През 1963 г. метеорологът Едуард Лоренц разтърсва научния свят с твърдението си за съществуването на уникалния феномен, който опровергава представите, че и животът, и всички процеси в света са подчинени на строги закони, а причините ясно съответстват на следствията.

Той искал да създаде прост модел за прогнозиране на времето по цялото земно кълбо, основан на законите на движението. „Който разбере закона, ще разбере Вселената“, мислел Лоренц, и се надявал, че неговият модел ще даде стабилни алгоритми и надеждни резултати. Но независимо от ясните изходни данни, се появявали отклонения и грешки – истински подреден хаос. Тогава ученият осъзнал, че този модел може да предскаже как е невъзможно прогнозирането на каквото и да е. Откритието на Лоренц е свидетелство, че светът е напълно непредсказуем в своите закономерности и в техните последици. Това може да бъде съотнесено и към прогнозите за бъдещето.

Пандемията учи

Пандемията направи своеобразна глобална проверка на хората и развитието на технологиите, на гъвкавостта и адаптивността, на способността на обществата да реагират бързо на предизвикателствата, които разтварят вратите на бъдещето. Коронавирусът засили един от проблемите на новото време и страхът от заразата още повече ограничи живота общуване и така ни вкара още по-дълбоко в разширяващата се вселена на все по-дистанциращата ни електронна комуникация. Пандемията със сигурност ще нанесе трайни промени в концепцията за цялостната организация на живота и на технологиите, тя и в индивидуален план ще промени перспективите на всеки. Много са уроците, които дотук

When times of crisis and hardship are upon us, people start asking questions about the future. The pandemic quickly gave birth to a mantra: *The world will never be the same again!* It warns us of the irreversibility that is coming. But what drives the big change - our expectations or our fears, our boldest visions of novelties that look downright fictional, or geniuses who dare to invent something unknown so far... If we guess what the future will be following its normal human logic and analysing the available data, we can build scenarios for another time, we can even foresee some things, but not the future itself. It proves difficult to predict because it is nonlinear. And only when we get to it, we can check which of the predictions have come true. Only then can we look at the story behind us as a series of events that have a connection.

The Butterfly Effect

The fact is that no society can avoid change. This is even more true of this global world, as it is globalization that has removed many of the barriers, eliminated a number of constraints and accelerated change. It intensified the Butterfly Effect - something as small as the flapping of an insect's wings could cause changes in the atmosphere to create a tornado at the other end of the world. In 1963, meteorologist Edward Lorenz shook the scientific world by claiming the existence of a unique phenomenon that refutes the notion that life and all processes in the world are subject to strict laws, and the causes clearly correspond to the consequences.

He wanted to create a simple model for forecasting the weather around the globe, based on the laws of motion. "Whoever understands the law will understand the universe", Lorenz thought, and hoped that his model would yield stable algorithms and reliable results. But despite the clear initial data, there were deviations and errors - a real orderly chaos. The scientist then realized that this model could predict how impossible it was to predict anything. Lorenz's discovery was evidence that the world was completely unpredictable in its laws and their consequences. This can also be applied to forecasts for the future.

The pandemic is educational

The pandemic has made kind of a global test of people and the development of technology, flexibility and adaptability, the ability of societies to respond quickly to the challenges that open the doors to the future. The coronavirus has exacerbated one of the problems of modern times, and the fear of infection has further limited live communication and, thus, pushed us even deeper into the expanding universe of our increasingly distant electronic communication. The pandemic will certainly make lasting changes in the concept of the overall organization of life and technology, and it will individually change everyone's perspectives. There are many lessons we have learned so far from the contamination that has spread throughout the world. One is that we should not depend on long and unsustainable import chains. We have to invest in reserve capacity, in people and equipment, so that we can deal with other events of a similar nature. The other is that a large number of workers do not need to waste one or two hours a day traveling between home and office. Thus, the pandemic took us to the time of home office and

получиме от заразата, обхванала целия свят. Единият е, че не бива да зависим от дълги и неустойчиви вериги за внос на продукти. Налага се да инвестираме в резервен капацитет, в хора и оборудване, за да можем да се справяме и с други събития от подобен характер. Другият е, че една немалка част от работещите може и да не губят по един-два часа ежедневно в пътуване между дома и офиса. Така пандемията ни вкара във времето на домашния офис и видеоконферентните връзки. Бъдещето обаче ще покаже дали хората са способни да се учат от историята, или в момента, в който шокният етап от изпитанието остане зад гърба, хората ще забравят първия урок. Също така бъдещето ще покаже кой ще извлече ползите от втория урок.

Какво предстои

Всеки футуролог по свой начин „наднича“ в бъдещето. Много от нещата, които са предречени, че ще станат, се сбъдват, но не и в същата времева линия. В следващите две-три десетилетия броят на роботите ще се изравни с този на хората, твърди програмистът Логан Стреондж, автор на фантастичния роман „Дом на роботи, или война на изкуствен интелект“. Ако пандемията или други фактори не попречат на ускореното технологично развитие, то никак няма да са далеч от реалността прогнозите на много от футуролозите за живот, наситен с изкуствен интелект и други върхови технологии. Един ден картината ще е такава, че ако днешният човек внезапно прескочи 50 години напред, той ще е като чужденец в бъдещето. Тогава е твърде възможно или правата на хората, или правата на машините с изкуствен интелект да са нарушени и да има бунтове. Но, както добре знаем, най-добрият начин да предскажем бъдещето, е като го създадем. Затова внимателно да пристъпваме в предстоящото.

Сигурното несигурно

Хората винаги са били любопитни да узнаят какво ги чака. Така дългогодишен ученик на известен будистки учител настоятелно го помолил да му предскаже бъдещето. Учителят опитал да отклони молбата с напомнянето, че добрите монаси не поемат такава тежест. Но ученикът бил толкова настоятелен, че учителят приел да направи изключение. Той започнал да се взира в дланта на младия човек и когато внимателно разчел линиите на съдбата, рекъл: Бъдещето ти ще е несигурно.

Да, несигурното бъдеще е най-сигурното нещо. Бъдещето не е пеперуда, забогена с карфица в хербария на времето. Затова нека да проектираме и да създаваме свят, в който бихме искали да живеем. (1)

video conferencing. However, the future will show whether people are able to learn from history, or the moment the shock phase of the ordeal is behind us, people will forget the first lesson. The future will also show who will benefit from the second lesson.

What lies ahead

*Every futurist “peeks” into the future in his own way. Many of the things that are predicted to happen are coming true, but not in the same timeline. In the next two to three decades, the number of robots will catch up with that of humans, says programmer Logan Strange, author of the fantasy novel *The House of Robots, or the War of Artificial Intelligence*. If the pandemic or other factors do not hinder the accelerated technological development, the predictions of many futurists for a life full of artificial intelligence and other cutting-edge technologies will not be far from reality. One day the reality will be such that if the human of today suddenly jumps 50 years ahead, one will be like a foreigner in the future. Then it is very possible that either the rights of humans or the rights of artificial intelligence machines will be violated and there will be riots. But as we know very well, the best way to predict the future is to create it. So, let’s step into the future with caution.*

The certain uncertainty

People have always been curious to know what awaits them. Thus, a long-time student of a famous Buddhist teacher urged him to predict his future. The teacher tried to reject the request by reminding him that good monks do not bear such a burden. But the student was so insistent that the teacher agreed to make an exception. He began to stare into the young man’s palm, and when he carefully read the lines of destiny, he said: Your future will be uncertain.

Yes, an uncertain future is the most certain thing. The future is not a butterfly pinned to a herbarium of time. So, let’s design and create a world we would like to live in. (2)

Вече сме във въртележката на бързите промени

Нужна е нова концепция за функционирането на държавите при ускореното технологично развитие, казва доц. д-р Мариана Тодорова

A new concept is needed for the functioning of countries in this accelerated technological development, says Assoc. Prof. Dr. Mariana Todorova

We are Already in the Whirlwind of Rapid Change

Яна Колева Yana Koleva

Футуролозите не са предсказатели, те са учени, които наблюдават случващото се, анализират тенденциите и чертаят възможни сценарии за бъдещето. По свой начин ни насърчават да сме иновативни и ни подготвят за по-меко кацане в предстоящото. Доц. д-р Мариана Тодорова разглежда влиянието на пандемията върху скорошната обществено-икономическа перспектива:

Коронавирусът не е „черен лебед“, ако използваме метафората на Насим Талеб за непредвидимо събитие с неочаквана поява. „Милениум пружект“, чийто представител съм в България, е мозъчен тръст, който е на шесто място в света по иновативност и нови идеи. В своите годишни доклади от 1994 г. насам нашата организация многократно е предупреждавала за възможната поява на подобна пандемия. Всичко това показва, че човечеството не приема на сериозно прогнози от такова естество, докато не станат реалност. Но има редица други събития от аналогичен мащаб, които са в състояние да преобърнат цялостния ход на човешкото развитие. Ето защо достатъчно рано трябва да се подготвим с визия и сценарии, които да ни помогнат да управляваме процесите при тяхната поява.

Futurologists are not fortune tellers, they are scientists who observe what is happening, analyse trends and draw possible scenarios for the future. In their own way, they encourage us to be innovative and prepare us for a softer landing in the future. Assoc. Prof. Dr. Mariana Todorova examines the impact of the pandemic on the recent socio-economic perspective:

The coronavirus is not a “black swan” if we use Nasim Taleb’s metaphor of an unpredictable event with a sudden appearance. Millennium Project, which I represent in Bulgaria, is a think tank that ranks sixth in the world in terms of innovation and new ideas. In its annual reports since 1994, our organization has repeatedly warned of the possible occurrence of such a pandemic. All this shows that humanity does not take predictions of this nature seriously until they become a reality. But there are a number of other events of a similar scale that are capable of reversing the overall course of human development. That is why we need to prepare early enough with a vision and scenarios to help us manage the processes when

Сценариите

които ние, футуролозите, разработваме, се подкрепят по критериите на възможност, вероятност и правдоподобност. И ако за дадено събитие започнем да чертаем множество алтернативни сценарии, изграждаме мрежа от визии и колкото по-гъста е мрежата, толкова по-малко вероятно е събитието да изпадне от нея. Невинаги негативните сценарии са непременно лоши, защото ако достатъчно бързо се алармира за възможен предстоящ феномен, то това може да се превърне в самоотричащо се пророчество. Мобилизира се много обществена енергия и така то се предотвратява.

Covid-19 не си е отишъл и вече има носталгия по предишния начин на живот, свързан с многото свободи и с пътуванията. Но все повече хора осъзнават, че това в предишния му вид няма да се повтори. Упражняването на дадена професия, пазарът на труда, образованието също ще са сфери, в които ще наблюдаваме значителни промени. Това ще изисква

пренастройване на хората

С автоматизация и изкуствен интелект много от работните места може да изчезнат като човешка професия. В някои страни този процес вече започна, тласнат от пандемията. Дори във висококвалифицирани професии като личния лекар или при определени юридически дейности, хората частично или дори напълно може да бъдат заменени от изкуствен интелект. Във висшето образование дигитализацията ще постави на дневен ред въпроса за бъдещето на университетите като институция, особено на висшите училища с местно значение. Водещите университети в света благодарение на комуникационните технологии ще разширят своето влияние чрез дистанционните форми, които масово ще започнат да предлагат.

Концепцията за учене през целия живот

ще продължи да придобива нова актуалност. На човек може да му се наложи 15-20 пъти да смени работното си място в рамките на неговото кариерно развитие. Той ще трябва да се квалифицира и преквалифицира. В социално-икономически план трябва да се мисли за огромната трансформация на пазара на труда и на професиите. Съответно и образователните системи ще трябва да се пренастроят към това. Университетите ще се наложи изцяло да променят концепцията си. Бъдеще ще имат тези от тях, които съумеят бързо да се пренастроят към предлагането на министепенни и курсове, които да са част от системата за учене през целия живот. Процесите на навлизане на високите технологии налагат образователните и икономическите системи да се настроят към това. Трябва да се проведе и глобален дебат в каква степен искаме да допуснем навлизането на

изкуствения интелект и роботите

Вече се говори и за необходимост от определяне на човешки квоти в някои професии, тъй като хората може изцяло да бъдат заменени. Коментира се и необходимостта от минимален базов доход и трябва да има консенсус за степента на използване на новите технологични открития и изкуствения интелект, тъй като те са на път да взривят социалните системи в сегашния им вид. Нужна е нова концепция за функционирането на държавите при ускореното технологично развитие, в което много хора

they occur.

The scenarios

which we, futurists, develop, are arranged according to the criteria of possibility, probability and plausibility. And if we start drawing many alternative scenarios for an event, we build a network of visions and the denser the network, the less likely the event is to fall out of it. Negative scenarios are not always bad, because if one warns early enough about a possible impending phenomenon, it can turn into a self-denying prophecy. A lot of public energy is mobilized and, thus, it is prevented.

Covid-19 is not gone and there is already nostalgia for the previous way of life associated with many freedoms and travel. But more and more people are realizing that this will not happen again in its previous form. The practice of certain professions, the labour market and education will also be areas where we will see significant changes. This will require

people to readjust

With automation and artificial intelligence, many jobs can disappear as a human profession. In some countries, this process has already begun, driven by the pandemic. Even in highly skilled professions, such as GPs or in certain legal activities, people can be partially or even completely replaced by artificial intelligence. In higher education, digitalisation will put on the agenda the future of universities as an institution, especially local universities. The world's leading universities, thanks to communication technologies, will expand their influence through the long-distance education forms that they will begin to offer as a norm.

The concept of lifelong learning

will continue to gain new relevance. A person may need to change jobs 15-20 times as part of his career development. One will have to get qualified and then retrained. In socio-economic terms, one must think about the huge transformation of the labour market and the professions. Education systems will have to readjust accordingly. Universities will have to completely change their concept. There will be a future for those who will be able to quickly readjust to offering mini-degrees and courses that are part of the lifelong learning system. The processes of high technologies penetration require the educational and economic systems to adjust to this. There must also be a global debate on the extent to which we want to allow the advance of

artificial intelligence and robots

There is already discussion on the need to set human quotas in some professions, as people can be completely replaced. The need for a minimum basic income is also discussed, and there must be a consensus on the extent to which new technological discoveries and artificial intelligence are being used, as they are about to blow up social systems in their current form. A new concept is needed for the functioning of countries in this accelerated technological development, in which many people will lose their jobs.

There will be more and more dramatic changes in

Доц. д-р Мариана Тодорова
Assoc. Prof. Dr. Mariana Todorova

ще остават без работа.

В този глобален свят ще стават все по-граматични промени. И за да се справим с тях, ще са нужни институции – национални и наднационални, но техният модел ще трябва коренно да се промени. Те трябва да функционират така, че по-малките общества да не бъдат оцетени. Основният управленски компонент остава в ръцете на националната държава, защото се вижда, че тя има своята важна роля.

Националните държави

показаха жизнеспособност за справяне с проблеми от наднационално естество. Но със задълбочаването на икономическата криза, отключена от изолацията, ще се разразят политически кризи. Отделно от това ще започне да се усеща криза в здравеопазването, породена първо от липсата на достатъчно на брой висококвалифицирани медицински кадри и неспособността да се осигурят адекватни здравни грижи за голям брой хора.

Живеем в ситуация на постоянни промени и несигурност и някой трябва да създава обяснителните модели за това, което се случва. Затова футуролозите ще стават консултанти не само на правителства и неправителствени организации, но все по-често на бизнеси и компании. Расте броят на фирмите, които откриват позиции за специалисти, отговарящи за иновациите в компанията.

Трансформацията

става много бързо и затова към мен се обръщат предприемачи с желанието да им бъдат изготвени сценарии с хоризонт от 5 до 20 години за сегмента, в който те функционират.

Бъдещето е белязано от нови концепции, дигитализация, автоматизация и роботизация, съчетана с изкуствен интелект... Посоката е биохрана, зелена и кръгова икономика, като ще трябва или да насърчим рециклирането на определени ресурси, или да дадем тласък на иновациите, които да ги заместят. Вървим към свят на динамични промени, несигурност и малки кризи. (1)

this global world. And to deal with them, we will need institutions - national and supranational, but their matrix will have to change radically. They must function in such a way that smaller societies are not harmed. The main governance component remains in the hands of the nation state because it has been made clear that it plays an important role.

Nation states

showed viability to deal with problems of a supranational nature. But as the economic crisis unleashed by isolation deepens, political crises will break out. Apart from that, a health crisis will begin to surface, caused by the lack of a sufficient number of highly qualified medical staff and the inability to provide adequate health care for a large number of people.

We live in a state of constant change and uncertainty, and someone has to create explanatory models for what is happening. Therefore, futurists will become consultants not only to governments and non-governmental organizations, but increasingly to businesses and companies, as well. The number of companies that open positions for specialists responsible for innovation in the company is growing.

The transformation

is happening very quickly and that is why entrepreneurs turn to me with the need to have scenarios with a look of 5 to 20 years into the future for the segment in which they operate.

The future is marked by new concepts, digitalization, automation and robotics, combined with artificial intelligence ... The direction is towards bio-food, green and circular economy, and we will have to either encourage the recycling of certain resources, or give impetus to innovation to replace them. We are moving towards a world of dynamic change, uncertainty and small crises. (2)

Революция в училището

Преподавателите осъзнаха, че тяхната професия не е онова, което беше преди пандемията

Revolution in Schools

Teachers realized that their profession is not what it used to be before the pandemic

Тони Григорова Toni Grigорова

Принудата, в която няма друга алтернатива, е най-силният двигател. Това се случи и с българското образование под диктата на Covid-19, който го тласна към цифрово обучение в безпрецедентни размери. Същевременно този ускорител разкри неизползвания потенциал. Без никакво съмнение в нормални условия е немислим такъв революционен скок, в който най-активно участват учители, ученици, родители, министерството на образованието, телекому, компании, предлагаша образователни ресурси. Съпротива и оправдания от всякакъв характер щяха да са в изобилие. Но кризата отвори врати за експресното въвеждане на иновации в образованието и онова, което щеше да отнеме години, сега стана за дни.

Какви уроци даде Covid-19 на българското образование и какви хоризонти се разкриха пред него – това бе във фокуса на конференцията „Образование от А до #. Иновативното училище“, организирана от икономическия портал Economic.bg, NOVA, Dir.bg и Портала на българските общини Kmeta.bg.

Препъникамък

Технологии, които са в ръцете на преподаватели, студенти и ученици, преобрази учебния процес, но и мисленето. Затова българският еврокомисар Мария Габриел обеща да учреди награда за иновативен учител. „Тази криза ни показва, че имаме още много работа – по отношение на свързаността, на инфраструктурата, особено в селските и в по-отдалечените региони. Трябва да има цифрови ресурси, които да са на разположение на всеки. Учителите трябва да получат достъп до обучения, свързани с преподаването онлайн“, смята Мария Габриел. Сред рисковете, които тя съзира в цифровия подход в обучението, е преждевременното напускане на училище и задълбочаването на неравенствата.

Амбиции

Работата на учителите е неблагодарна и резултатите от техния труд се виждат чак след време, твърди министърът на образованието Красимир Вълчев. Той об-

Necessity, which leaves room for no other alternative, is the most powerful engine. This happened with the Bulgarian education under the rule of Covid-19, which pushed it to digital learning on an unprecedented scale. At the same time, this accelerator revealed untapped potential. Undoubtedly, under normal conditions, such a revolutionary leap in which teachers, students, parents, the Ministry of Education, telecoms and companies offering educational resources are actively involved, would be unthinkable. Resistance and excuses of all kinds would abound. But the crisis has opened the door to rapid innovation in education, and what would have taken years has now happened in days.

What lessons did Covid-19 teach Bulgarian education and what horizons did it open - this was the focus of the conference “Education from A to #. The Innovative School”, organized by the economic portal Economic.bg, NOVA, Dir.bg and the Portal of the Bulgarian municipalities Kmeta.bg.

Stumbling block

Technologies that are in the hands of teachers, students and pupils have transformed the learning process, but also the way of thinking. That is why the Bulgarian EU Commissioner Maria Gabriel promised to establish an award for innovative teachers. “This crisis has shown us that we still have a lot of work to do - in terms of connectivity, infrastructure, especially in rural and remote areas. There must be digital resources available to everyone. Teachers need to have access to trainings related to teaching online”, Maria Gabriel believes. Among the risks she sees in the digital approach to education are early school leaving and deepening inequalities.

Ambitions

The work of teachers is ungrateful and the results of their work can be seen only after a while, claims the Minister of Education Krassimir Valchev. He points out that spending

Организатори

Министър Красимир Вълчев, издателят на сп. „Икономика“ Боян Томов, кметът на София Йорданка Фандъкова и Милена Дамянова дагоха старт на дискусиите

Minister Krassimir Valchev, the publisher of Economy magazine Boyan Tomov, the Mayor of Sofia Yordanka Fandakova and Milena Damyanova started the discussions

ръща внимание, че прекаляването с екрана може да навреди, ето защо и тук дозата е важна. Учениците живеят в ново време, което изисква да се насърчава тяхната креативност и абстрактното им мислене, да се развива комуникативната им интелигентност. Цел на МОН е в рамките на 6-7 години 90% от образователното съдържание да бъде цифровизирано. Но и министърът, както и повечето от участниците в конференцията са убедени, че присъственото обучение е най-доброто, без обаче да се отричат удобствата на дигиталните форми.

Темпо

Мишката играе ролята на книгата и вече е на рафта на образованието. Дигиталното обучение няма да отстрани учителя и то няма да сложи край на социалната комуникация, твърди Милена Дамянова, председател на Комисията по образование в парламента. А по гумите на столичния кмет Йорданка Фандъкова именно цифровизацията позволи темпото на преподаване и учене да не се загуби. Тя признава, че всъщност пандемията зададе посоката на реформата.

Погкрена

Двамата представители на Vivacom Ивелина Петрова и Никола Гечев с емоция разказват как по време на

too much time in front of the screen can be harmful, which is why the right dose is important here, as well. Students live in a new time, which requires encouraging their creativity and abstract thinking, to develop their communicative intelligence. The goal of the Ministry of Education and Science is to digitize 90% of the educational content within 6-7 years. However, the Minister, as well as most of the participants in the conference, are convinced that the best form of education is physical attendance, without denying the conveniences of digital forms.

Pace

The mouse plays the role of the book and is already on the shelf of education. Digital learning will not eliminate the teacher and it will not end social communication, said Milena Damyanova, chairwoman of the parliamentary education committee. And according to the mayor of Sofia Yordanka Fandakova, digitalization has allowed us to keep the pace of teaching and learning. She acknowledged that the pandemic had in fact set the direction for reform.

Support

The two representatives of Vivacom Ivelina Petrova and Nikola Gechev emotionally explain how during the isolation

Генерален спонсор

Спонсори

Партньор

изолацията телекомът се е включил с проекти в помощ на училищата и учениците, за да имат по-добра свързаност. Компанията е участвала в изграждането на Wi-Fi мрежи на локации, където родителите не са имали възможност да осигурят на децата си достъп до интернет, за да се включат в дистанционното учене. Дигитализацията обаче не се свежда само до използване на Zoom, а са необходими и съответните технологични екосистеми. Затова и ангажиментът на Vivacom към образованието става още по-силен.

Искрено и лично

Дистанционното обучение беше революция, в която

the telecom got involved with projects to help schools and students to have better connectivity. The company has been involved in building Wi-Fi networks in locations where parents have not been able to provide their children with Internet access to engage in distance learning. However, digitalization is not limited to the use of Zoom, but also the relevant technological ecosystems are needed. That is why Vivacom's commitment to education is even stronger.

Sincerely and personally

Distance learning was a revolution in which teachers

Гледна точка

Диян Стаматов, директор на 119-о училище „Акад. Михаил Арнаудов“:

Традиционно плюс дистанционно

Мечтаното училище днес е добро съчетание между традиционното образование и някои елементи от дистанционното обучение. Учебникът няма как да бъде забравен в миналото, но той трябва да е динамичен, дигитален и съвременен, което е скъп ресурс. Бъдещето е свързано с

цифровизация на цялостната среда и образованието трябва да стъпи на това. Учителят има още по-висока отговорност, той трябва да е наясно с технологиите и да е лидерът, който има водеща роля в създаването на творческия продукт, в който всички участват.

Diyan Stamatov, Principal of the 119th School Acad. Mikhail Arnaudov:

Traditional and remote

The dream school today is a good combination between traditional education and some elements of distance learning. The textbook cannot be left in the past, but it must be dynamic, digital and modern, which is an expensive resource. The future is about digitizing

the whole environment, and education must build on that. The teacher has an even higher responsibility, one must be aware of technology and be the leader who has a chief role in developing the creative product in which everyone participates.

Проф. Евгени Станимиров, ректор на Икономическия университет във Варна:

Практика, практика, практика

Всяка нова технология дава нови възможности и ние трябва да се възползваме от тях. Но въпросът е първо психологически – и за обучаваните, и за обучаващите ги. Новите технологии ни позволяват да се възползваме от позитивите на присъствената форма в съчетание с потенциала на цифровизацията. Свързаността в мрежи с други български и чуждестранни университети, но и с участието на бизнеса ще добави стой-

ност. Конкуренцията между университетите по света се засили и българските висши училища трябва бързо да наваксат несъответствието. На тях им трябва три неща: практика, практика, практика, разбира се, добавена към знания, умения, компетенции. Но досега не съм попаднал на представители на бизнеса, които да кажат точно какви хора ще им трябва след 5-10 години.

учителите показаха своята адаптивност. В началото беше шок и ужас за нас, но трябваше да търсим иновации, на които да разчитаме, за да продължим напред. Почувствах се като новатор, но въпреки всичко технологиите са само плюс - те не може да заменят човешки контакт, признава Петя Николова, преподавател в СУ „Никола Войводов“ - Враца.

Досега учителите не бяха полагали толкова много усилия, но имаха мотивацията да се преборят. В крайна сметка те осъзнаха, че учителската професия вече не е онова, което беше, посочва Десислава Цокова, зам.-директор на Професионална гимназия „Асен Златаров“ – Видин. Изолацията превърна преподавателите в експериментатори. (i)

showed their adaptability. It was a shock and horror for us at first, but we had to look for innovations to help us move forward. I felt like an innovator, but despite everything, technology is only a plus - it cannot replace human contact, admits Petya Nikolova, a teacher at Nikola Voyvodov school in Vratsa.

Teachers have never had to put so much effort before, but they had the motivation to fight back. In the end, they realized that the teaching profession is no longer what it used to be, says Desislava Tsokova, deputy director of the Assen Zlatarov Vocational High School in Vidin. Isolation turned teachers into experimenters. (i)

Асен Александров, директор на 61-во училище „Елисавета Багряна“:

Креативност и волеви усилия

Цел на образованието трябва да стане, когато ученикът излезе от образователната система и се изправи пред проблем, да има увереността, че може да се справи. Пандемията успя да активизира много ресурси, а преди това дигиталните възможности бяха пренебрегвани. Цифровизацията е неизбежен про-

цес и нека не преувеличаваме нейните антисоциални аспекти. Сега е моментът да се фокусираме върху развитието на креативното мислене и развитието на практическите умения. Като подготвяме учениците за живота, трябва да ги готвим и за неговата трудна част. Те ще трябва да полагат и волеви усилия.

Asen Aleksandrov, Principal of the 61st School Elisaveta Bagryana:

Creativity and purposeful efforts

The goal of education should be when the student leaves the education system and faces a problem, to have the confidence to cope with it. The pandemic has managed to mobilize many resources, and before that digital opportunities were neglected. Digitization is an inevitable

process and we don't need to exaggerate its antisocial aspects. Now is the time to focus on the development of creative thinking and the development of practical skills. As we prepare students for life, we must prepare them for the hard parts, as well. We will also have to make purposeful efforts.

Prof. Evgeni Stanimirov, Rector of the University of Economics in Varna:

Practice, practice, practice

Each new technology provides new opportunities and we must take advantage of them. But the question is primarily a psychological one - for both the trainees and the trainers. New technologies allow us to take advantage of the positives of the attentive form of education combined with the potential of digitalization. Networking with other Bulgarian and foreign universities, but also the participation

of business will add value. Competition between universities around the world has intensified and Bulgarian universities must quickly catch up. They need three things: Practice, practice, practice, of course, combined with knowledge, skills, competencies. But so far, I have not come across business representatives who are telling exactly what kind of people they will need in 5-10 years.

POWER AND LOVE
A Theory and Practice of Social Change

"This profound book offers us a wise way to negotiate our toughest group, community, and societal challenges."
—William Lera, co-author of
Getting to Yes and author of
The Power of a Positive No

Милена Стойчева: Сега е моментът образованието да направи скок във времето

За революционната крачка в промяната се иска твърдост, но това ще ни отведе към икономиката на знанието

Милена Стойчева е изпълнителен директор на Джуниър Ачйивмънт България. Тя е гостуващ професор по иновации и предприемачество към Европейския институт за иновации и технологии. Има над 20 години опит в международни организации и компании. Била е председател на Глобалния съвет на страните членки на световната организация на Junior Achievement Worldwide и старши експерт на тема висше образование към Junior Achievement Europe.

Milena Stoycheva is the Executive Director of Junior Achievement Bulgaria. She is a visiting professor of Innovation and Entrepreneurship at the European Institute of Innovation and Technology. He has over 20 years of experience in international organizations and companies. She has chaired the Global Council of the member countries of the Junior Achievement Worldwide and is a senior expert on higher education at Junior Achievement Europe.

Milena Stoycheva: Now is the Time for Education to Make a Leap in Time

To take the revolutionary step in transformation requires firmness, but it will lead us to a knowledge-based economy

Татяна Явашева Tatyana Yavasheva

Мисия възможна е образованието да се променя в крак с нуждите на пазара. Но за да стане това, се налага да се смени начинът на мислене в тези среди. Технологиите вече са в етап, който позволява да се осигури персонализиран подход в начина на учене. И ако чрез технологиите направим по-лесен достъп до учебните ресурси, но същевременно намерим начин този достъп да стане по-евтин и отговарящ на нуждите, тогава ще успеем да променим образованието към по-добро.

Динамиката на времето изисква образованието да е по-гъвкаво и да отвори врати за включването на бизнеса в процеса на преподаване. Джуниър Ачйивмънт България работи активно с различни представители на корпоративните среди, защото според нас предприемачеството трябва да влезе в училищата и в университетата.

Нашата

преакселераторска програма Beyond

е мост между ученето в традиционната му форма и предизвикателствата, пред които е изправен предприемачът. Работи се по проекти, свързани с реални бизнес проблеми. Екипите са интердисциплинарни, като се използва подходът на системата Лиън стартър. Тази преакселераторска

Мilena Stoycheva is a passionate dreamer who strongly encourages business entrepreneurship. Her mission is to help develop the entrepreneurial spirit in young people. Here is her perspective on education and its competitiveness, its connection to business and the impact that all this can have on the knowledge economy after the impetus, given by the pandemic this spring.

A mission possible is for education to change in line with the needs of the market. But for that to happen, we need to change the way people think in these fields. Technology is already at a stage that allows for a personalized approach to learning. And if we make access to learning resources easier through technology, but at the same time find a way to make that access cheaper and more responsive, then we will be able to change education for the better.

The dynamics of our time require education to be more flexible and open its doors to involve business in the teaching process. Junior Achievement Bulgaria works actively with various representatives of corporate circles, because in our opinion entrepreneurship should enter schools and universities. Our

инициатива изисква активното участие на бизнеса. В него може да се създадат нови пробивни решения, които да излязат извън границите на страната. Избрали сме три актуални направления: Дигитални иновации и решения в здравеопазването, Умни решения за градове и общности, Кръгова икономика, устойчивост и „зелено“ предприемачество.

Предприемаческата ни програма, която е вече на 10 години, се променяше във времето, докато по естествен път се стигна и до преакселератора.

Позитивен пример

от опита ни да насърчаваме стартирането на бизнес е фирма Imagga. В момента тя е партньор на световни компании и работи с изкуствен интелект.

Пандемията стана повод и за това нашите алумни Георги Кърчев и Георги Мутафчиев – основатели на фирмите Imagga и Knnect Me, да се обединят в откриването на пресечната точка между информационните технологии и медицината, създавайки съвместния проект Kelvin Health. Усилията им са фокусирани в създаването на инструмент за мониторинг и контрол на инфекциозни заболявания с епидемичен характер, с акцент върху навременната диагностика на Covid-19.

За да може образованието да отговори на новата реалност и кризите, които все по-често ще ни сполитат и ще изискват отворена реакция, университетите трябва да открият своето ново място и роля. Независимо че консерватизмът е присъщ на образованието, българските университети трябва да намерят баланса между здравословната промяна и запазването на статуквото, за да са адекватни на бързата обществено-икономическа трансформация. Новото време не ни оставя много време да мислим за

предстоящата промяна

Ако университетите не проявят гъвкавост чрез нови форми на работа, а предпочитат да си стоят на своя ос, те ще погънат. Училищата – също.

Когато се питаме каква точно да е промяната, трябва да сме наясно, че бизнесът не може да е единственият мерител, който определя рамката в образованието. Но той може да даде онзи принос, който няма как да се осигури по друг начин - среда за експерименти и тестване на новите решения, като съвместно с университетите да се създават нови продукти.

Но кой трябва да определя насоките за промяна? По принцип това би трябвало да се прави от самите образователни институции и те

да задават тенденциите

както всъщност го правят водещите световни университети. Българските висши училища трябва да намерят място в университетските мрежи в Европа и по света и така ще са в авангарда. Дигитализацията позволява на добрите университети да имат присъствие на всички пазари. Но в последните години бизнесът също има интерес да превърне образованието в своя територия. И ако образователните институции своевременно не открият своята нова функция, бизнесът може да започне да предоставя образователни продукти и решения, които да станат предпочитани от младите хора и от всички, които искат да се преквалифицират. Образованието е инструмент, без който икономика на знанието не може да функционира.

За да може образователният процес

Beyond pre-accelerator program

is a bridge between learning in its traditional form and the challenges faced by the entrepreneur. We work on projects related to real business problems. The teams are interdisciplinary, using the Lean Startup methodology approach. This pre-accelerator initiative requires the active participation of business. In it, new breakthrough solutions can be created that go beyond the borders of the country. We have selected three relevant areas: Digital innovations in Healthcare Solutions, Smart Solutions for Cities and Communities, Circular Economy, Sustainability and Green Entrepreneurship.

Our entrepreneurial program, which is already 10 years old, changed over time, until we naturally reached the pre-accelerator.

A positive example

from our experience to encourage business entrepreneurship is the company Imagga. It is currently partnering with global companies and working with artificial intelligence.

The pandemic gave a chance to our alumni Georgi Kadrev and Georgi Mutafchiev - founders of Imagga and Knnect Me, to unite in finding the intersection between information technology and medicine, creating the joint project Kelvin Health. Their efforts are focused on creating a tool for monitoring and control of infectious diseases of an epidemic nature, with an emphasis on the timely diagnosis of Covid-19.

In order for education to respond adequately to the new reality and crises that will befall upon us more and more often, universities must find their new place and role. Although conservatism is inherent in education, Bulgarian universities need to find a balance between healthy change and maintaining the status quo, in order to remain adequate to the rapid socio-economic transformation. The new reality does not leave us much time to think about

да вою до високи резултати

са нужни проучвания, наука и инвестиции. Образованието е сложна материя и не бива да се подценява цензът и капацитетът на хората, ангажирани в него. За да може някой да има претенцията, че предлага достатъчно добър продукт, той трябва да го докаже. Необходимо е практика и натрупан опит, в това число и качествени измерения.

Не зная дали българското образование има капацитета бързо да направи такава промяна, но със сигурност в момента то има тази възможност. И няма по-добър момент от сегашния да направи скок, вместо с последователни крачки да върви на дълъг път. За този скок се изисква желание и готовност да се преприемат непопулярни мерки. Никака промяна не е свързана с пълен комфорт, от нея може силно да боли. В прилагането на новия модел се иска твърдост във вкарването на проектен подход с използване на информационни технологии и навлизане в нови области на знанието.

Трудностите не бива да ни озъват

и да водят до отказ. С визионерски подход след пет години може да видим резултатите на големите усилия. Но без нужната квалификация на преподавателите няма да има никаква реформа. Затова те ударно трябва да преминат през обученията. Но до този нов пазар на обученията ще трябва да се допускат само организации, които следват определени стандарти и вече са доказали своята компетентност.

Дълги години образованието бе критикувано и бе в зоната на провала, загубило своята ценност. Сега обаче е моментът то да направи скок във времето, скок към своята иновативност. В цялото това усилие „тоягата“ ще е голяма. Но „морковът“, ако ползваме популярната метафора, е, че модерното образование ще позволи да се създава още по-голяма добавена стойност в икономиката на знанието, а обществото ще бере плодовете на по-доброто благосъстояние на хората. Неслучайно мотото на нашата организация е „От предприемчиви хора към щастлива нация“. (1)

the forthcoming change

If universities do not show flexibility by employing new forms of education, and prefer to stay on their island, they would sink. And schools would, too.

When we ask ourselves what exactly that change should be, we must be aware that business cannot be the only measure that determines the framework in education. But it can make a contribution that cannot be provided in any other way - an environment for experimentation and testing of new solutions, by creating new products together with universities.

But who should set the direction for change? In principle, this should be done by the educational institutions themselves and they should be the ones

to set trends

as the world's leading universities actually do. Bulgarian universities must find a place in university networks in Europe and around the world, in order to be at the forefront. Digitalization allows good universities to have a presence in all markets. But in recent years, business has also had an interest in turning education into its territory. And if educational institutions do not discover their new function in time, businesses can start providing educational products and solutions that will be preferred by young people and by all who want to retrain. Education is a tool without which the knowledge economy cannot function.

To enable the educational process

to lead to high results

research, science and investment are needed. Education is a complex matter and the qualifications and capacity of the people involved in it should not be underestimated. In order for someone to claim to offer a good enough product, they have to prove it. Practice and accumulated experience are needed, including qualitative measurements.

I do not know whether Bulgarian education has the capacity to make such a change quickly, but it certainly has that opportunity at the moment. And there is no better time than the current one to make a leap, instead of walking a long way in successive small steps. This leap requires willingness and readiness to take unpopular measures. No transformation is associated with complete comfort, it could also hurt a lot. The application of the new model requires firmness in the introduction of a project approach using information technology and entering new areas of knowledge.

Hardships should not bend us over

and lead to failure. With a visionary approach, in five years we can see the results of our great efforts. But without the necessary qualifications of the educators, there will be no reform. That's why they have to go through training. But only organizations that follow certain standards and have already proven their competence should be admitted to this new training market.

For many years, education was criticized and was in a catch-up role, losing its value. Now, however, is the time for it to make a leap in time, a leap towards its innovation. In all this effort, the "stick" will be a long one. But the "carrot", to use the popular metaphor, is that modern education will create even greater added value in the knowledge economy, and society will reap the benefits of better well-being for humanity. It is no coincidence that the motto of our organization is "From entrepreneurial people to a happy nation". (2)

Николай Йорданов: Промяната е трудна, но е наложителна

Пандемията затвори свободното ни движение, но разкри пред нас нови начини за комуникация

The pandemic limited our free movement, but opened up new ways of communication

Николай Йорданов е изпълнителен директор на „Контракс“ АД от края на 2018 г. Започва работа в компанията 10 години по-рано, заемайки последователно позициите търговски представител, търговски мениджър и прокурист. Завършил е Софийската математическа гимназия, международни отношения в УНСС и MBA в Нотингамския университет.

Nikolay Jordanov has been the Executive Director of Kontrax AD since the end of 2018. He started working in the company 10 years earlier, successively holding the positions of Sales Representative, Sales Manager and Procurator. He graduated from the Sofia High School of Mathematics, International Relations at the University of National and World Economy and received an MBA from the University of Nottingham.

Nikolay Jordanov: Change is Hard, but it is Necessary

Татяна Явашева Tatyana Yavasheva

- **2020 е година на** нестабилността и новите възможности.

- **Вратите, които пандемията затвори пред нас:** свободното движение – в града, в страната, в чужбина.

- **Възможностите, които изолацията ни разкри:** нови начини за комуникация.

- **Урокът, който получих от Covid-19,** е, че трябва да се стремим да бъдем по-отговорни и толерантни.

- **Българското здравеопазване силно се нуждае от** по-справедливо разпределение на големите средства, които се вливат - сред лекарите и професионалистите по здравни грижи, и от реално работещи електронни системи и решения, инвестициите в които доказано се възвръщат многократно.

- **В условията на изпитания бизнес лидерът** трябва да е фокусиран и да опита да не се влияе от емоции.

- **Шансът на българския технологичен бизнес** е в това да намерим начин да използваме страхотния човешки потенциал, с който България разполага в тази сфера, и да опитаме да го мотивираме да остане у нас.

- **2020 is a year of** instability and new opportunities.

- **The doors that the pandemic closed before us:** free movement - in the city, in the country, abroad.

- **The opportunities that the isolation has opened to us:** new ways of communication.

- **The lesson I learned from Covid-19** is that we should strive to be more responsible and tolerant.

- **Bulgarian healthcare strongly needs** a more just distribution of the large funds that are being invested - among doctors and health care professionals, and working electronic systems and solutions, which have been proven as a smart investment to return many times over.

- **In these challenging conditions, a business leader** must be focused and try not to be influenced by emotions.

- **The opportunity for the Bulgarian technology business** is to find a way to use the great human potential that Bulgaria has in this area and to try to motivate them to stay in our country.

- **Since I have been in charge of Kontrax, I have become convinced** that this is a great responsibility and opportunity for me.

- **Family business** must be the backbone of a healthy and diversified economy.

- **Откакто съм начело на „Контракс“ се убедих, че това е голяма отговорност и възможност за мен.**

- **Семейният бизнес** трябва да е гръбнакът на една здрава и диверсифицирана икономика.

- **Моето златно правило е** последователност.

- **Най-високият връх, който съм изкачил, е** заставането начело на компанията, но има още много върхове за изкачване.

- **Най-трудното решение, което ми се наложи да взема,** беше да не продължа да се занимавам с това, за което съм учил – дипломацията.

- **Иновациите в „Контракс“ се раждат** благодарение на страхотния и мотивиран екип във фирмата.

- **Проблемът, на който търся решение,** е как да съм по-добър в работата си и с отношенията с хората всеки следващ ден.

- **Математиката** винаги е била любимият ми предмет. Тя бе и поводът името ми да попадне за първи път в истински вестник, когато бях в пети клас – Математическа поща.

”

Семейният бизнес трябва да е гръбнакът на една здрава и диверсифицирана икономика

Family business must be the backbone of a healthy and diversified economy

“

- **My golden rule is consistency.**

- **The highest peak I have ever reached is** becoming the head of the company, but there is much more to aspire towards in the future.

- **The most difficult decision I had to make** was not to continue doing what I have studied for - diplomacy.

- **Innovation in Kontrax is** born thanks to the great and motivated team in the company.

- **The problem I am trying to solve** is how to become better in my work and relationships with people each and every day.

- **Mathematics** has always been my favourite subject. It was also the reason why my name first appeared in a real

- **Промяната** е трудна, но наложителна.
- **Представям си утре като** един по-добър и по-спокоен ген от днес.
- **Не бих жалил средства за** здраве и за детето си.
- **Моята мечта** винаги е била да бъда спортен журналист.
- **Най-необичайното, което ми се случи** - котето Аби, подарък за рождения ден на сина ми през миналата година от дядо му и баба му.
- **Винаги ще намеря време** за футбол и „Славия“. (👉)

- newspaper when I was in fifth grade - Mathematical Mail.
- **Change** is hard, but it is necessary.
 - **I imagine tomorrow as** a better and calmer day than today.
 - **I would not spare funds for** health and for my child.
 - **My dream** has always been to be a sports journalist.
 - **The most unusual thing that happened to me** - the kitten Abby, a gift for my son's birthday last year from his grandparents.
 - **I will always find time** for football and "Slavia". (👉)

Николай Йорданов с Майкъл Ветцайн, мениджър Международен бизнес и услуги в General Dynamics ELS
 Nikolay Yordanov with Michael Wetzstein, Manager International Business & Services, General Dynamics ELS

Фирмен профил

„Контракс“ АД е група от фирми, специализирани в системна интеграция, дистрибуция, инженеринг, аутсорсинг, разработка на софтуер, интернет услуги и производство. Богатият спектър от продукти и услуги, както и различната специализация на екипа на „Контракс“ дават възможност за изпълнение на комплексни решения. Компанията разполага и с голяма сервизна мрежа за ИКТ услуги в страната.

Company Profile

Kontrax AD is a group of companies specialized in system integration, distribution, engineering, outsourcing, software development, internet services and production. The wide range of products and services, as well as the different specialization of the Kontrax team allow for the implementation of complex solutions. The company also has a large service network for ICT services in the country.

**Очаквайте през
октомври**

**КМЕТ на
ГОДИНАТА**

**Дайте оценка на кмета си
и предложете категории за
конкурса на kmeta@kmeta.bg**

Лидия Тасева-Пеева: Да търсим промяната, но да я управляваме

Любознателността, инициативността и мотивацията са по-ценни качества от техническите умения

Лидия Тасева-Пеева е финансов директор на „Девин“ ЕАД от май 2020 г. Тя е работила като финансов консултант в PricewaterhouseCoopers в продължение на 16 години, като последно е заемала позицията старши мениджър. Завършила е „Финанси, банково дело и бизнес администрация“ в СУ „Св. Климент Охридски“ и е дипломиран експерт-счетоводител, член на Асоциацията на дипломираните експерт-счетоводители във Великобритания (ACCA, една от най-големите международни финансови асоциации).

Lydia Taseva-Peeva: We should seek change, but also manage it

Curiosity, initiative and motivation are more valuable qualities than technical skills

Since May 2020 Lydia Taseva-Peeva has been financial director of Devin EAD. She has worked as financial consultant for PricewaterhouseCoopers for 16 years, most recently as senior manager. She has graduated in Finance, Banking and Business Administration from St. Kliment Ohridski University of Sofia and is a certified public accountant, a member of the Certified Public Accountants Association in the United Kingdom (CPAA, one of the largest international financial associations).

Татяна Явашева Tatyana Yavasheva

Изкуството да управляваш финансите на бутилираща компания е майсторски клас по интегриране на бизнес процеси, планиране на финансови резултати и работа в динамична среда.

- **Водата е** безценен дар от природата за нашето тяло.

- **Едно от най-големите предизвикателства за всеки финансов директор през тази година** е изготвянето на прогноза за развитието на бизнеса по време на икономическа и здравна криза.

- **Брандът през гледната ми точка на финансист:** Силата на природата е бизнес активът на компанията, осигуряващ устойчиво конкурентно предимство.

- **Как компанията да продава повече и по-добре – моят отговор в днешната ситуация** е като продължава инвестициите си

The art of managing the finances of a bottling company is a master class in integrating business processes, planning financial results and working in a dynamic environment.

- **Water is** a priceless gift from nature for our body.

- **One of the biggest challenges for any CFO this year** is to prepare a forecast for business development during an economic and health crisis.

- **The brand through my point of view as a financier:** The power of nature is the business asset of the company providing a sustainable competitive advantage.

- **How a company can sell more and better - my answer in today's situation:** by continuing to invest in sustainable production technologies, provide safe working conditions for its employees and manage change.

- **My experience as a financier has taught me**

в устойчиви технологии за производство, осигурява безопасни условия за работа на служителите си и управлява промените.

- **Опитът ми на финансист ме научи, че** любознателността, инициативността и мотивацията са по-ценни качества от техническите умения.

- **Моето златно правило** е, че не съм отговорна за всички събития, но съм отговорна за интерпретацията и реакцията ми на тези събития.

- **Доброто управление на финансовите резултати** се постига със съвместната работа на екип от професионалисти от всички отдели в компанията.

- **От финансовия директор се очаква да** има холистичен подход към бизнеса и способност да „мисли извън кутията“.

- **Светът на парите** е динамичен, провокативен и напрегнат.

- **Айсбергът, който може да превърне всеки бизнес в „Титаник“** - това е самоувереността, че разбираш поведението и потребностите на своите клиенти и потребители.

- **Инвестициите в криза като сегашната** са предпоставка за устойчивост и по-бързо възстановяване на бизнеса.

- **Урокът, който изолацията тази пролет ми даде** - инвестициите в ИТ технологии и дигиталната трансформация на бизнес процесите са задължителна предпоставка за бързата адаптация в среда на непредвидимост и несигурност.

- **Сега е подходящо време за** управление на промяната, а не наблюдение на ситуацията.

- **Избрах финансовата сфера като поприще за кариерно развитие, тъй като** финансистът в компанията е партньорът на бизнеса за вземане на информирано решение, а не просто поддържаща функция на организацията.

that curiosity, initiative and motivation are more valuable qualities than technical skills.

- My golden rule - I am not responsible for all events, but I am responsible for my interpretation and reaction to these events.

- Good management of financial results is achieved through the joint work of a team of professionals from all departments in the company.

- The CFO is expected to have a holistic approach to business and the ability to "think outside the box".

- The world of money is dynamic, provocative and tense.

- The iceberg that can turn any business into a Titanic - the confidence that you understand the behaviour and needs of your customers and consumers.

- Investments in a crisis like the current one are a prerequisite for sustainability and faster business recovery.

- The lesson that isolation has given me this spring: Investments in IT technologies and digital transformation of business processes are a mandatory prerequisite for rapid adaptation in an environment of unpredictability and uncertainty.

- Now is a good time to manage change, not observe the situation.

- I chose finance as a field for career development, because the financier in the company is the business partner for making an informed decision, and not just a supporting function

”

Инвестициите в криза като сегашната са предпоставка за устойчивост и по-бързо възстановяване на бизнеса

Investments in a crisis like the current one are a prerequisite for sustainability and faster business recovery

“

- **Моят професионален съвет** – Всеки не-престанно трябва да търси промяната и да бъде готов да рискува.

- **Сентенцията, която в труден момент ми дава сили:** Всичко, което човек трябва да направи, е да приеме невъзможното, да се справи с необходимото и да изтърпи нетърпимото.

- **Моето „нищо човешко не ми е чуждо“:** Умората от динамичното ежедневие и липсата на достатъчно време за най-близките. (V)

of the organization

- **My professional advice** - A person must constantly seek change and be willing to take risks.

- **The sentence that gives me strength in difficult moments:** All one has to do is accept the impossible, deal with the necessary and endure the intolerable.

- **My "nothing human is alien to me":** fatigue from the dynamic everyday life and lack of enough time for my loved ones. (V)

Профил на компанията

От създаването си през 1992 г. „Девин“ ЕАД е лидер на пазара на бутилирани води в България. Компанията е с централен офис в София и разполага със собствена търговска и дистрибуторска мрежа с национално покритие. От 2017 г. е част от белгийската група Spadel – водещ производител на бутилирана вода в Бенелюкс (Белгия, Холандия и Люксембург) и Франция.

Company Profile

Since its establishment in 1992, Devin EAD has been a leader on the bottled water market in Bulgaria. The company is headquartered in Sofia and has its own sales and distribution network with national coverage. Since 2017, the company has been part of the Belgian group Spadel - a leading producer of bottled water in Benelux (Belgium, the Netherlands and Luxembourg) and France.

The MAYOR .eu

The European Portal
for Cities and Citizens

Новият глас на комуникацията

Какво става с автентичността на взаимодействието с потребителя в стремежа към адаптация и силна дигитализация

The New Voice of Communication

What happens to the authenticity of the interaction with the user in the pursuit of adaptation and strong digitalization

Пролетната изолация отбеляза началото на трансформация из основи и на комуникационния бизнес. Пандемията се оказа онзи фатален елемент в доминото, който се срути и развали всичко, създавано с години. Започна пълна промяна в порядките, в навиците, в самия бизнес, а съответно и в комуникацията, която просто няма как да остане същата.

Комуникацията ни говори с нов глас. Тя има нови одежди. Търси мрежи, в които има най-много хора. Същевременно нейните бюджети се свиват като шагренова кожа. Кой път избира тя и дали в тази своя адаптация няма да загуби автентичния си глас в устрема към силна дигитализация и все повече присъствие чрез дигитални канали?

Предлагаме гледната точка на трима професионалисти.

The spring isolation marked the beginning of a fundamental transformation of the communication business. The pandemic turned out to be that decisive element in the stack of dominoes which collapsed and ruined everything built up over the years. A complete change has begun in the order, in the habits, in business itself, and accordingly in communication, which simply cannot remain the same.

Communication speaks to us in a new voice. It has new clothes. It is searching for the networks with the most people. At the same time, its budgets are shrinking immensely. Which path would it take during this adaptation and would it lose its authentic voice in the strive for strong digitalization and more and more presence through digital channels?

We present the point of view of three professionals.

Илияна Захариева, председател на БДВО и директор „Корпоративни комуникации“ в А1 България:

Доверието стана основна разменна монета

Iliana Zaharieva, Chairman of BVDO and Director of Corporate Communications at A1 Bulgaria:

Trust has become a major bargaining chip

Добрият маркетинг и комуникации са изключително важни по време на пандемия. Участници сме в най-голямата глобална криза след финансовия срив през 2007-2008 г. Но онази криза бе в различна дигитална ера – първите години на айфоните, а ФБ имаше около 100 милиона потребители при 2,45 млрд. гнес.

Сега е един от редките случаи, когато ПР се оказва и още е в позиция да насочва бранд креативността, вместо да бъде считана за поддържаща функция на маркетинга и рекламата. ПР-ът е този, който може бързо, ефективно и евтино да комуникира чрез спечелени медии вместо платени публикации. На рекламата се гледа точно като на инвестиция. Когато марките имат нужда от бързи продажби и позициониране в трудна ситуация, се инвестира в реклама, но съобразена с постигане на целите. По време на изолацията видяхме много голяма необходимост от инвестиция в марките. Спечелиха онези компании, които имаха доверието на потребителите.

От това какво и как ще го кажеш зависи доверието, което градиш в марките, а доверието се превърна в основната разменна монета в тази безпрецедентна криза. В Българското гружество за връзки с обществеността (БДВО) сме свидетели на това как бизнесът се солидаризира с нуждите на хората и реагира с пренасочване на бюджети в дарения или пренастрою така работата си, че да произвежда жизненонеобходими продукти без оглед на печалбата.

Ефективността е основен приоритет и медиите ще трябва да осигурят качествено съдържание, тъй като аудиторията силно изостри своята чувствителност и към достоверността, но и към тона, с който ѝ се поднася съдържанието.

Good marketing and communications are extremely important during a pandemic. We are involved in the biggest global crisis since the financial collapse in 2007-2008. But that crisis was in a different digital age - the first years of iPhones, and Facebook had about 100 million users compared to 2.45 billion today.

Now it is one of the rare cases when PR has turned out to be and still is in a position to direct brand creativity, instead of being considered a supporting function of marketing and advertising. PR is the one that can communicate quickly, efficiently and cost-effectively through earned media instead of paid publications. Advertising is seen just as an investment. When brands need quick sales and positioning in a difficult situation, they invest in advertising, but in line with achieving their goals. During the isolation we saw a great need for investment in brands. Those companies that had the trust of consumers came out as winners.

The trust you build in brands depends on what and how you say it, and trust has become the main currency in this unprecedented crisis. At the Bulgarian Public Relations Association (BDVO) we are witnessing how the business is in solidarity with the needs of the people and reacts by redirecting budgets towards donations or readjusting its operations to produce vital products regardless of the profit.

Effectiveness is a top priority and the media will have to provide quality content, as the audience has greatly sharpened its sensitivity to credibility, but also to the tone in which the content is presented.

В ситуацията на криза и пандемия ефективността на комуникацията е основен приоритет

In a situation of crisis and pandemic, the effectiveness of communication is a top priority

Александър Дурчев, основател и CEO на All Channels Communication Group:

Тече цялостна адаптация към новата реалност

Alexander Durchev, founder and CEO of All Channels Communication Group:

A complete adaptation to the new reality is underway

Различното при тази криза е, че тя предизвиква шок за почти всеки бизнес на цялата планета. При такива обстоятелства адаптацията е най-важна за оцеляването. Това е основното предизвикателство и за глобалния комуникационен бизнес. Всички трябва да се адаптираме към т. нар. low touch есопому – да комуникираме с аудиторията, без да имаме пряк контакт с нея. Това довежда до трансформация в one to one комуникациите, какъвто е BTL и events management бизнесът – напоследък все по-често организираме онлайн събития. Това разширява възможностите – реализирахме първата си онлайн международна конференция с изключителни говорители, които вдъхновяваха участниците директно от домовете си.

Много от компаниите адаптираха посланията си към ситуацията – изолация, притеснения на потребителите от всякакво естество. Комуникацията стана подкрепяща, предупреждаваща и търсеща диалог с потребителя. Социалните медии са в апогей на екстремно увеличена консумация на интернет съдържание при относително ниска цена за достигане до таргетирана аудитория. Логично много компании релокираха бюджетите си именно в дигитални комуникации.

Повечето от комуникационните бюджети бяха намалени до санитарния минимум, докато се получи яснота за изхода от кризата и за адаптирането към нови потребителски навици. В много сектори бюджетите се свиха с до 50%, което постепенно се възстановява. Всеки от нас в ролята си на потребител се приспособява към новата реалност – по-малко социални контакти, социална дистанция, избягване на публични събития. Това води до промяна на начина, по който консумираме продукти, но и съдържание. От всяка компания зависи колко бързо ще разгадае тази промяна и ще се настрои към нея.

The difference with this crisis is that it has shocked almost every business on the planet. In such circumstances, adaptation is most important for survival. This is also the main challenge for the global communications business.

We all need to adapt to the so-called low touch economy - to communicate with the audience without having direct contact with it. This has led to a transformation in one to one communication, such as the BTL and events management business - lately we are increasingly organizing online events. This expands the possibilities - we realized our first online international conference with outstanding speakers who inspired the participants directly from their homes.

Many companies have adapted their messages to the situation - isolation, consumer concerns of all kinds. Communication has become supportive, warning and seeking dialogue with the user. Social media is at the height of extremely increased consumption of Internet content at a relatively low cost of reaching a targeted audience. Logically, many companies have relocated their budgets to digital communications.

Most communication budgets have been reduced to a sanitary minimum until it becomes clear how to overcome the crisis and how to adapt to the new consumer habits. In many sectors, budgets have shrunk by up to 50%, which is gradually recovering. Each of us in their role of consumer has to adapt to the new reality - fewer social contacts, social distance, avoidance of public events. This leads to

a change in the way we consume products, but also content. It depends on each company how quickly it will figure out this change and adjust to it.

Променя се начинът, по който консумираме продукти, но и съдържание, и всеки бизнес трябва да следи за това

The way we consume products but also content is changing, and every business needs to be aware of that

Силвия Костова, началник управление „Корпоративни комуникации и маркетинг“ в Пощенска банка:

Комуникацията трябва да е навременна и откровена

Sylvia Kostova, Head of Corporate Communications and Marketing Division at Postbank

Communication should be timely and honest

Пандемията промени света. Но за нас, хората, които се занимаваме с комуникация, извънредните ситуации не са нещо необичайно. Свикнали сме да бъдем в епицентъра на различни кризи и за нас те са шанс да докажем своите умения, затова сме устойчиви на резки промени. Както гласи една известна мъдрост: „Корабът е на сигурно място в пристанището, но не затова е създаден корабът“. Именно кризите са тест за жизнеспособността на всяка организация. По време на криза комуникацията става по-искрена и по-полезна за клиентите, които разпознават безпогрешно кой е техният верен партньор.

Да осигурим спокойствие и навременна яснота за нашите клиенти беше във фокуса на посланията ни в първите дни след обявяването на извънредното положение. Стартирахме и водиме активна комуникация с интегрираната кампания Bank@Home, насърчавайки потребителите да си останат у дома. Възползвахме се максимално от богатия набор комуникационни корпоративни канали, с които разполагаме, и с ясен и доверителен тон въведохме клиентите си в новата реалност.

Сега наблюдаваме как събитийният бизнес се променя динамично. Всичко става онлайн и това има своите последователи и предимства. Събитията са достъпни за всички. Обученията са изцяло онлайн и това наложи оптимизация на уменията на служителите. В тази променена ситуация се промени и потребителското поведение. Това наложи бързо пресмисляне на начина, по който и ние комуникираме с клиентите.

Адекватната реакция по време на извънредна ситуация зависи от опита, предварителната подготовка и точния анализ на събитията. Комбинацията между тези три фактора позволи да изградим правилната комуникация в такъв момент и по този начин да затвърдим своите лидерски позиции – в бизнеса и в комуникациите. 📣

The pandemic has changed the world. However, emergency situations are not an unusual thing for us, who work in the field of communications. We are used to being in the epicentre of various crises and we see them as a chance to prove our skills. This is why, we are resilient to abrupt changes. A popular saying goes: “A ship in harbour is safe, but that is not what ships are built for”. Crises are indeed a test for the viability of any organization. During crises, communication becomes more honest and useful for customers who unmistakably recognize their trusted partner.

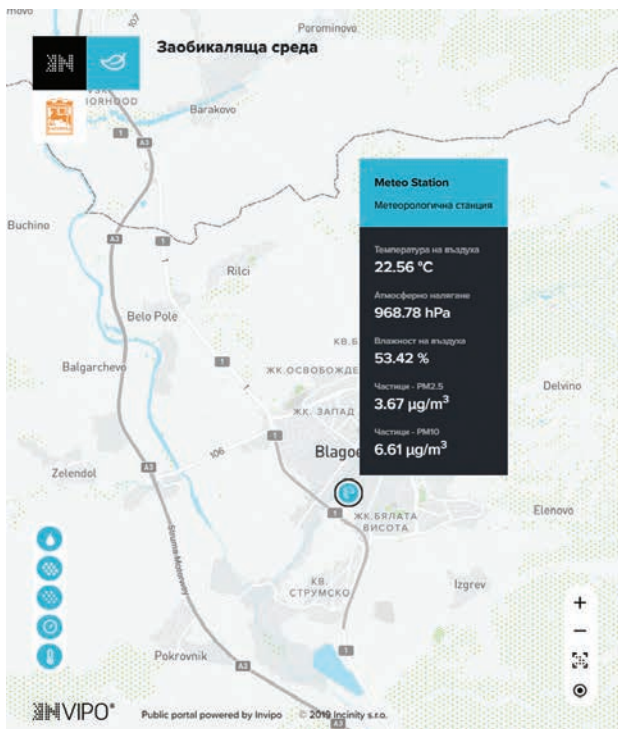
The goal of our messages in the first days after the state of emergency was declared was to ensure a sense of security and timely clarity to our clients. We started and maintained active communication through the Bank@Home integrated campaign, encouraging consumers to stay home. We used as much as possible the wide range of communication corporate channels we have and a clear and trustworthy conduct to introduce our clients to the new reality.

Now we are watching the dynamic development of the events business. All processes have moved online, which has its supporters and advantages. Events are accessible to anyone. Trainings are conducted fully online, which necessitated optimization of employees' skills. Consumer behaviour changed in the different situation. This is why, the way we communicate with clients had to change fast.

An adequate response in times of state of emergency is determined by experience, advance preparation and a precise analysis of the events. The combination of these three factors enabled us to create the right communication in that moment and thus strengthen our leadership positions in the business sector and communications. 📣

Адекватната реакция по време на извънредна ситуация зависи от опита, предварителната подготовка и точния анализ на събитията

An adequate response in times of state of emergency is determined by experience, advance preparation and a precise analysis of the events

Обяснение на стандартите

ФИНИ ПРАХОВИ ЧАСТИЦИ ФГЧ 10

Средно дневна норма за защита на човешкото здраве

24 часа
50 µg/m³
(да не се надвишава повече от 35 пъти в рамките на една календарна година)

Стандарт за защита на човешкото здраве

1 календарна година
40 µg/m³

Модул за метеорологичната обстановка и замърсяване на въздуха в гр. Благоевград
Module measuring the weather conditions and air pollution in Blagoevgrad

Дигитализация на градовете през призмата на извънредната ситуация

Urban digitalisation through the eyes of the state of emergency

Онлайн система за трафик мениджмънт, контрол на паркирането и метеорологичната обстановка

Online system for traffic management, parking control and weather conditions

Пандемията от корона-вирус постави под изпитание устойчивото развитие и постиженията в областта на комуникациите и дигитализацията. Всички ние осъзнахме, че в тази извънредна ситуация настоящето е дигиталната реалност и това ни предизвика да открянем нова врата към развитието на „Интернет на нещата“ (IoT) и „Умните градове“ (Smart Cities). Екипът на „Сиском Инженеринг“ АД вече 10 години подпомага развитието на дигитализаци-

The COVID-19 pandemic posed many challenges to the sustainable development and progress in the field of telecommunications and digitalization. We realized that in such unprecedented times the present has become a digital reality and that challenged us to think creatively in developing Internet of Things (IoT), as well as Smart Cities services. The “Syscom Engineering”

ята в България чрез реализация на проекти в сферата на телекомуникациите, интелигентните транспортни решения (ITS), системите за сигурност и безопасност, системната интеграция, развитие на градска среда и изграждане на „Умни градове“.

Силата на технологиите

В желанието да предложим най-доброто на българския пазар в областта на интелигентна пътна и градска инфраструктура през последните години сме изградили тясно сътрудничество с чешката технологична компания „Крос Злин“ A.S., един от най-големите разработчици на пътни технологии и производители на продукти за реализацията им.

Една платформа за всички

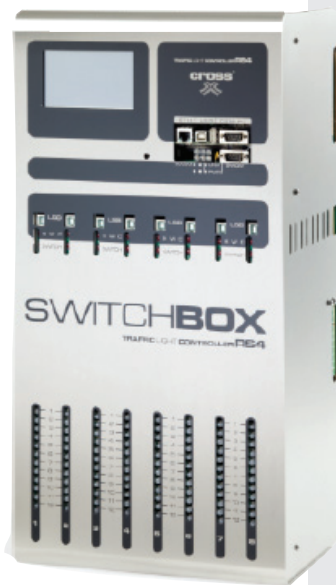
Invipo, единната платформа, която събира, структурира, обработва и визуализира информацията от градската инфраструктура, така че тя да може да се използва за вземане на навременни и информирани решения. Платформата е носител на наградата за Smart City Service на Smart Innovation Summit в Азия и победител в Smart Mobility Category на Intertraffic Innovation Award.

Дигитализацията на града е фокусирана към потребностите на гражданите, на администрацията и на общинските дружества, отговарящи за поддръжката на градската инфраструктура. Мониторинг в реално време, по-добро планиране на ресурсите, намаляване на разходите за поддръжка, повишаване на контрола над общинските дружества са само част от ползите за администрацията.

„Градът в ръцете ти“ на твое електронно устройство е вече възможно за гражданите и гостите на гр. Търговище, гр. Благоевград и гр. Враца чрез платформата Invipo - връзката между администрацията и тях в реално време.

По пътя на дигитализацията

Безпрепятственото градско пътуване е мечта на всеки жител. Създаването на трафик решения, позволяващи безпроблемно преминаване от точка до точка в градската среда, чрез редуциране на задръстванията, заедно с намаляване на замърсяването от генерирани вредни емисии е нашата мисия, осъществена чрез интегрираната работа на трафик контролер Cross RS 4, системата от трафик детектори за преброяване и категоризиране на трафика Cross Count и софтуера за трафик контрол eDaptiva. Решението позволява дистанционен контрол, наблюдение, планиране, моделиране и адаптивно уп-

JSC team has over 10 years of experience in helping the development of digitalization in Bulgaria, through the realization of projects in the field of telecommunications, Intelligent Transportation Systems (ITS), Safety and security systems, System integration, Urban environment development, and the building of Smart Cities

The power of technology

In our desire to offer the best possible solution to the Bulgarian market in the sphere of Smart cities and road infrastructure, in the last few years we have established a close relationship with the Czech company Cross Zlin A.S.,- one of the largest developers and manufacturers of road technologies and related products..

Uniform platform for everyone

Invipo, is a uniform platform which collects, structures, processes and visualizes information that has been generated from the urban infrastructure, so that it can be applied when it comes to making informed and timely decisions. The platform is a Smart City Service prize-winner at the Smart Innovation Summit in Asia and a Smart Mobility Category prize-winner in Intertraffic Innovation Award competition.

The digitalization of the city is focused on the needs of the citizens, the administration and the municipal enterprises responsible for infrastructural maintenance.. Real-time monitoring, better resource allocation, reducing of maintenance costs and increased supervision over municipal companies are just a few of the benefits for the city authorities.

Targovishte, Blagoevgrad and Vratsa are now part of our Invipo, family, The platform is available to the visitors and residents of these cities with ensuring real-time connection between cities and their administrations.

On the path to digitalization

Every citizen dreams of having a smooth roadtrip experience. Our mission is to create traffic solutions which allow uncompromised mobility from one point to the next through the reduction of traffic flow and pollution from the generate emissions., This, we were able to accomplish through the integrated work of the Cross RS 4 traffic control system.

Network includes Cross Count detectors used for traffic counting and categorization and the traffic control software eDaptiva. The solution

равление на трафика, създаване на приоритет за градския транспорт и автомобили със специален режим на движение.

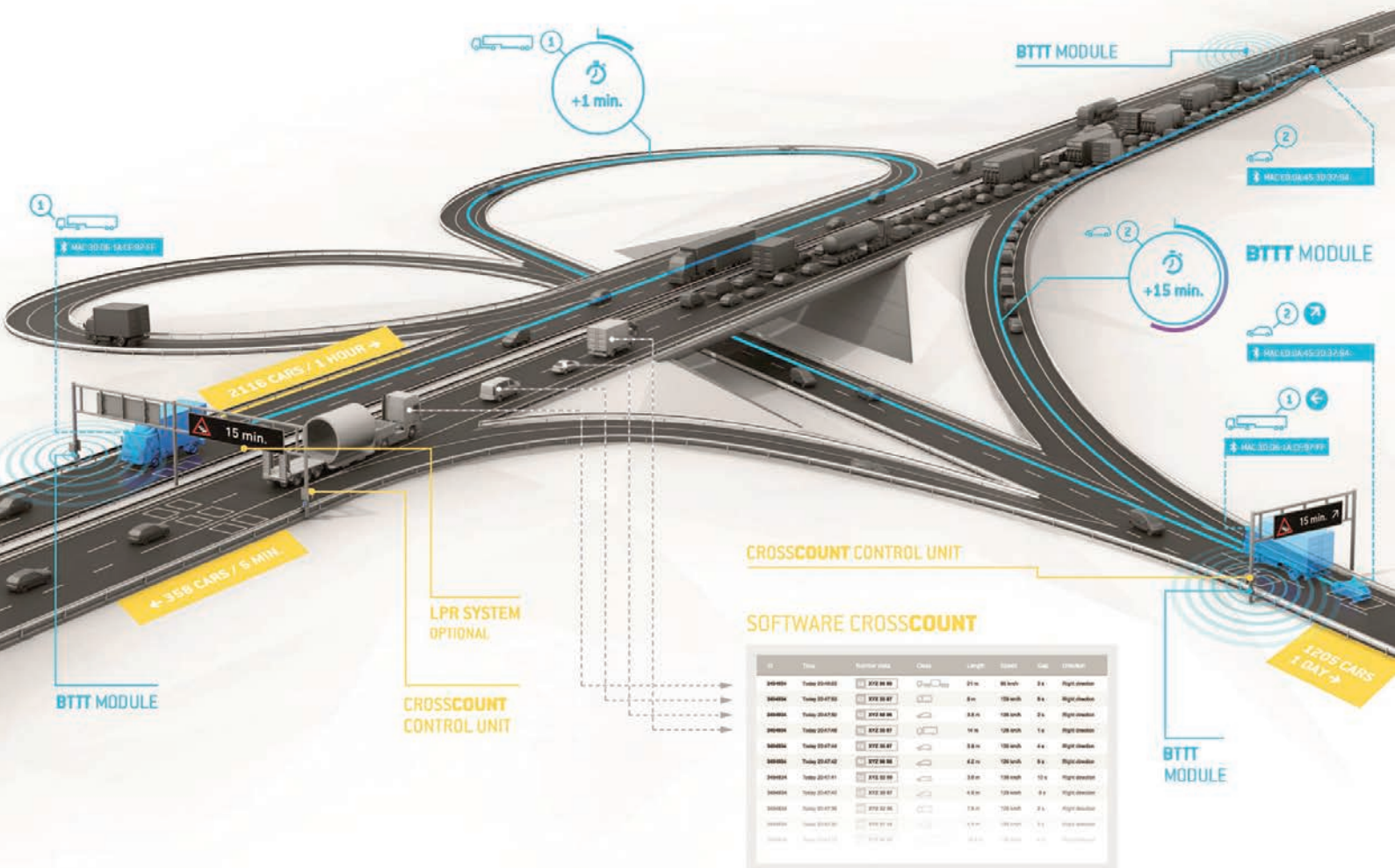
Cross Park са решения за интелигентно паркиране, насочени към обособени паркинги и градски зони за паркиране, които следят състоянието на паркингите и осигуряват ефективни инструменти за управление и регулиране на автомобилния поток. Основни компоненти на системата са паркинг терминали, бариери, разплащателни станции, паркинг сензори и електронни информационни табла.

Предизвикателството, с което се сблъсква всеки град, е поддръжката на пътната настилка вследствие на зимната обстановка. Системата Cross Road Weather позволява мониторинг в реално време на редица параметри като температура, точка на замръзване на пътната настилка, наличие на вода, сняг, киша и лед. Определянето на информацията на всяка минута за наличие на мъгла и триенето на настилката повишават значително безопасността при шофиране. Всичко това заедно с алгоритмите за предвиждане на метеорологичната обстановка подпомага организацията за поддръжка на пътната мрежа, организиране на графици за работа и съответно намаляване на разходите в общинските дружества. (1)

allows remote control, surveillance, planning, modelling and adaptive control of traffic flow, creating priority for public transport and emergency vehicles. Cross Park comprises a number of solutions for smart parking aimed at tracking the condition of defined parking zones and ensuring effective tools for control and regulation of the vehicle flow. The main components of the system include parking terminals, barriers, pay stations, parking sensors and electronic informational boards.

The challenge that every city faces, is the maintenance of the road pavement as a result of the winter conditions. The Cross Road Weather system allows real-time monitoring of a number of parameters such as temperature, water presence, snow, and ice.

Information, which is updated every minute with data on fog presence and pavement friction significantly increases safety on the road. This, combined with the algorithms for anticipating weather conditions help the maintenance of the road network, which in turn aids the scheduling and cost reduction for the municipal enterprises. (2)

Cross RS 4, a system of detectors for counting and categorization of Cross Count traffic and eDaptiva - a software for traffic control

SAP Business One от A1

Управлявайте всички бизнес процеси
с професионално ERP решение от A1

За повече информация: A1.bg

FINTECH

Буря В морето на финтех

Stormy Weather in the Sea of Fintech

Александър Александров Aleksandar Aleksandrov

Когато една от знаците германски технологични компании и най-голям играч на европейския финтех пазар изпадне в несъстоятелност и бизнес за милиарди евро се окаже истинска „къща от карти“, няма как да не последват въпроси. При това не просто за счетоводните измами в едно дружество, а за устойчивостта на цяла една индустрия, ролята на регулаторите и нуждата от реформиране на регулациите. А когато във фокуса на скандала се окаже не някоя страна от Източна Европа, а известната със своята дисциплина и изрядно законодателство Германия – това вече засяга всички на Стария континент. Затова и случаят с госкоро една от най-перспективните финансови технологични компании – Wirecard – е от особено значение, а желаещите да разберат как се стигна дотук, са все повече.

Компания мечта

Една от госкоро най-успешните технологич-

When one of Germany's iconic technology companies and the largest player on the European fintech market goes bankrupt and a multibillion-euro business turns out to be a veritable "house of cards", questions inevitably start to arise. And not just about accounting fraud in a particular company, but about the sustainability of an entire industry, the role of regulators and the need to reform regulations. And when the focus of the scandal is not a country from Eastern Europe, but Germany, known for its discipline and good legislation – that really affects everyone on the Old Continent. That is why the case of one of the most promising financial technology companies, until recently - Wirecard - is of particular importance, and there are more and more people who want to understand how it all happened.

A dream company

One of Germany's most successful technology

Катастрофата с Wirecard може да преначертае бизнес моделите в индустрията

The Wirecard crash could redraw the business models in the industry

ни фирми на Германия е създадена в предградие на Мюнхен в началото на далечната 1999 г., когато думата „финтех“ изобщо не съществува. Обещанието на нейните основатели е ясно – да улесни онлайн магазини и други дигитални играчи да приемат плащания с кредитни карти. Маркъс Браун, който днес е в ареста, поема фирмата през 2002 г. и скоро след това я обединява с един от основните ѝ германски конкуренти - Electronic Business Systems.

Това е само първото от поредица придобивания, които превръщат Wirecard в ключов финтех играч. Особено агресивно купува финтех дружества в Азия. По-късно те ще се окажат силно надценени, а информацията за азиатските операции – изкривена пред инвеститорите. Малко преди изпадането си в несъстоятелност Wirecard е международен бегемот за електронни плащания с над 5800 служители, работещи в 26 локации по целия свят. Броят на клиентите му пък надминава 313 000 организации от всички континенти.

Краят на приказката

Ако ръководството на групата през годините системно подценява нещо, това е влиянието на разследващата журналистика, която се оказва и основната причина за разкритията, довели до огромния за мащабите на корпоративна Германия скандал. Първите критики за начина, по който се управлява

companies until recently was founded on the outskirts of Munich in early 1999, when the word “fintech” did not exist at all. The promise of its founders was clear - to make it easier for online stores and other digital players to accept credit card payments. Marcus Brown, who is in custody today, took over the company in 2002 and soon after merged it with one of its main German competitors - Electronic Business Systems.

This was just the first in a series of acquisitions that have turned Wirecard into a key fintech player. They were especially aggressive in buying fintech companies in Asia. Later, they would prove to be greatly overestimated, and the information about the Asian operations – twisted before the investors. Shortly before its bankruptcy, Wirecard was an international behemoth for electronic payments with more than 5,800 employees working in 26 locations around the world. Its number of clients exceeded 313,000 organizations from all continents.

The end of the story

If the group’s management has been systematically underestimating something over the years, it was the influence of investigative journalism, which is the main reason for the exposure that led to the huge scandal for the scale of corporate Germany. The first criticism of the way Wirecard was run dates back

Wirecard, са от 2008 г., а от 2015 г. The Financial Times започва да публикува своите разследвания по темата.

Кулминацията на скандала е през тази пролет с разкритието, че от сметките на Wirecard липсват 1.9 млрд. евро, вследствие на което на 25 юни 2020 г. дружеството изпадна в несъстоятелност. Една след друга на бял свят се появяват информации за аутсорсване на голяма част от бизнеса и за укриване от инвеститорите на реалното състояние на операции в Азия. Според редица източници те се оказват много по-малки, отколкото ръководството на групата е твърдяло. В Германия вече е в ход дискусия за последиците от фалита и нуждата от реформи в области като извършването на корпоративни одити, както и на регулациите. Реакции има и в други страни.

Тежък удар по имиджа на Германия

Една от най-големите счетоводни измами в следвоенната история на страната вече има огромен ефект за финтех и стартъп екосистемата в нея, за Deutsche Boerse, както и за местния регулатор BaFin. Последният дълго време отказва да реагира адекватно на журналистическите разследвания и дори започва свое разследване на The Financial Times. Възможно е проблемите да се задълбочат и от неотдавнашните разкрития, че германският финансов министър Олаф Шолц е знаел за потенциалните манипулации половин година по-рано.

Ефектите за финтех екосистемата

също са на много нива и засягат както инвеститорите, така и всички участници във финтех сектора, а и широк кръг други компании. От една страна, скандалът със сигурност ще налее вода във воденицата на желаещите по-силна регулация на финтех пазара. Все още не е ясно до какви промени в сектора може да доведе това.

От друга страна, множество компании от този сегмент, които са използвали услуги на Wirecard (включително британските Payoneer и Curve), са се оказали със затруднени операции и това първа ще промени начина, по който финтех фирмите и онлайн търговците оценяват риска, свързан със своята зависимост от една или друга платформа. Още повече че в сектора има и редица други такива компании, които са системно важни за редица индустрии. Затова не е изключено казусът с Wirecard първа да се окаже причина за промяната на утвърдени бизнес модели в някои технологични сегменти.

Пойките

не свършват с това. Стартъп средата е своеобразен „див запад“, в който често начинаещи предприемачи взимат пари от инвеститори след случайни срещи и с бизнес план, разписан на салфетка. Случаят с Wirecard обаче показва, че тази несигурност за инвеститорите може да се пренесе и на много напреднал етап от развитието на една компания, когато тя струва милиарди. Агресивната политика на придобивания, която следват някои бързоразвиващи се технологични фирми, често усложнява оценката им и позволява на мениджмънта да поддържа позитивен имидж, замитайки

to 2008, and in 2015 The Financial Times began publishing its investigations on the subject.

The culmination of the scandal was this spring with the uncovering that 1.9 billion euros were missing from Wirecard's accounts, as a result of which on June 25, 2020 the company went bankrupt. Piece by piece, information is emerging about outsourcing much of the business and hiding the real state of operations in Asia from the investors. According to a number of sources, they are much smaller than the group's management claimed. In Germany, discussions are already under way on the consequences of bankruptcy and the need for reforms in areas such as corporate audits, as well as regulations. There are reactions in other countries as well.

A heavy blow to the image of Germany

One of the biggest accounting frauds in the country's post-war history already has a huge effect on its fintech and startup ecosystem, on Deutsche Boerse, as well as on the local regulator BaFin. The latter for a long time refused to respond adequately to journalistic investigations and even began its own investigation on The Financial Times. Complications may deepen by the recent findings that German Finance Minister Olaf Scholz knew about the potential manipulation half a year earlier.

The effects on the fintech ecosystem

are also on multiple levels and affect both investors and all participants in the fintech sector, as well as a wide range of other companies. On the one hand, the scandal will certainly strengthen the case of those who want tougher regulation of the fintech market. It is not clear yet what changes in the sector this could lead to.

On the other hand, many companies in this segment that have used Wirecard services (including the British Payoneer and Curve) are having difficulties operating, which is yet to change the way fintech companies and online retailers assess the risks associated with them depending on one platform or another. Moreover, there are a number of other similar companies in the sector, which are of technical importance for a number of industries. Therefore, it is possible that the case of Wirecard is yet to become the reason for the transformation of established business models in some technological segments.

The lessons

don't end there. The startup environment is sort of a "Wild West", in which novice entrepreneurs often take money from investors after casual meetings, having a business plan written on a napkin. However, the case of Wirecard shows that this uncertainty for investors can be transferred to a very advanced stage in the development of a company, when it costs billions. The aggressive acquisition policy pursued by some fast-growing technology companies often hinders their real assessment and allows management

Централата на Wirecard
Wirecard headquarters

Wikipedia

проблемите „под килима“. Особено ако много от тези придобивания са в азиатски страни.

Този скандал, както впрочем и други преди него, е показателен – това, че нещо изглежда като иновативен бизнес, не значи, че е лишено от проблеми от съвсем традиционен тип, включително и счетоводни манипулации.

Прозрачност е гумата, която най-често се чува при анализите на скандала с Wirecard. И тази прозрачност тепърва ще се изисква от всички по веригата – инвеститори, одитори, клиенти, партньори и регулатори. Защото ако една компания, оперираща в целия свят и в толкова чувствителен бранш като финансовите услуги, може изненадващо да се окаже в неплатежоспособност и със спрени операции, едва ли са много секторите, в които са налице гаранции, че подобно нещо не може да се случи. (1)

to maintain a positive image by sweeping the problems “under the rug”. Especially if many of these acquisitions are in Asian countries.

This scandal, like others before it, is indicative - the fact that something looks like an innovative business does not mean that it is devoid of problems of a very traditional type, including accounting manipulations.

Transparency is the word most often heard when analysing the Wirecard scandal. And this transparency is yet to be required from everyone along the chain - investors, auditors, clients, partners and regulators. Because if a company operating worldwide and in such a sensitive industry as financial services can surprisingly find itself insolvent and bankrupt, there are hardly many sectors which could guarantee that such a thing won't happen. (2)

В София Тех Парк събитията стават събитие

В тази трудна за събитийната индустрия година екипът намира новите възможности за провеждане на инициативи с разнообразен формат

In this difficult year for the event industry, the team finds new opportunities for initiatives in various formats.

In Sofia Tech Park the Events Become an Occasion

Събитийната индустрия вече излиза от шока и започва да намира своите нови форми и формати. Инициативите, на които София Тех Парк е домакин в новите условия, са добра илюстрация и за случващото се, но и за възможностите, които се разкриват. Голяма част от ключовите събития бяха преместени в календара за 2021 г., но след месец май София Тех Парк започна да организира събития

на открито

после и на закрито при спазване на противоепидемичните мерки. Екипът на София Тех Парк гори работи по проект за отваряне на нова зала за събития в сградата на Инкубатора тази есен. Амфитеатърът пред иновационния форум „Джон Атанасов“ се превърна в арена за спектакли на Сатиричния театър „Алеко Константинов“ и на Театър „Българска армия“. През лятото там се играха близо 30 постановки. В средата на юли на открито се проведе конференцията „Образование от А до # Иновативното училище“. На 10 септември се състоя и срещата на стартъпи с инвестиционни фондове, на която нашето списание отново бе съорганизатор, а София Тех Парк промотира част от предприемаческата екосистема на своя територия. На 30 септември пак тук ще е второто издание на конференцията за киберсигурност, която правим заедно с Дигиталната национална коалиция.

Събитията на открито ще продължат до края на октомври, като от началото на септември активно вървят и мероприятия в иновационния форум, в залите на Лабораторния комплекс и в сграда Инкубатор. Някои от големите конференции се провеждат онлайн, но все повече се налага форматът на

хибридните събития

които използват максимално допустимия капацитет на залата в съчетание със стрийминг на живо, разказва Пламен Славчев, организатор събития в София Тех Парк. От обратната връзка се е убедил, че 50% от едно меро-

The event industry is already coming out of the initial shock and starting to find its new forms and formats. The initiatives that Sofia Tech Park is hosting in this new situation are a good illustration of what is happening, but also of the opportunities that are opening up. Many of the key events have been moved to the 2021 calendar, but after May, Sofia Tech Park started organizing events

outdoors,

then indoors in compliance with the anti-epidemic measures. The Sofia Tech Park team is even working on a project to open a new event hall in the Incubator building this fall. The amphitheatre in front of the John Atanassov Innovation Forum has become an arena for performances of the Aleko Konstantinov Satirical Theatre and the Bulgarian Army Theatre. In the summer there were nearly 30 productions. In mid-July, the “Education from A to # Innovative School” open conference was held. The meeting between startups and investment funds took place on September 10, at which our magazine was again a co-organizer, and Sofia Tech Park promoted part of the entrepreneurial ecosystem on its territory. The second edition of the cybersecurity conference we are holding together with the Digital National Coalition will also be held there on September 30.

The outdoor events will continue until the end of October, and from the beginning of September there will be events in the innovation forum, in the halls of the Laboratory complex and in the Incubator building. Some of the big conferences were held online, but the format of

hybrid events

which use the maximum allowable capacity of the hall in combination with live streaming, are gaining more and more popularity, says Plamen Slavchev, event organizer in Sofia Tech Park. From the feedback received, he is convinced

приятие е неговото съдържание, а другите 50% са контактите на живо, които то позволява.

2019 г. е най-силната за събитията в София Тех Парк, когато те са били над 210. И най-добрата референция е, че проведени веднъж, за много от инициативите става традиция всяка година да се провеждат на това място. Освен да е домакин и да подкрепя събития, София Тех Парк вече организира форуми със свое съдържание - например конференцията Investum Supersonic, която през март 2019 г. се фокусира върху иновациите в България. С огромен интерес се посреща поредицата от върхновъващи срещи с успели българи „Дерзай“, както и вебинарите по актуални теми.

Локация, локация, локация – е само едно от

преимствата

на София Тех Парк като място за събития. Особено за онези, които са свързани с наука и образование, предприемачество, иновации, ИКТ. Всяко такова събитие може да бъде подкрепено с експертиза и ноу-хау от учените и бизнеса, работещи на територията на научно-технологичния парк, което дава висока добавена стойност. Преимство е, че има силна концентрация на знания и умения, като тук е място, където всеки организатор на събитие може да го форматира съобразно своите виждания и необходимост – и на открито, и на закрито, уверява Пламен Славчев.

Чрез гъвкавост и креативност София Тех Парк се превърна в място за конференции, церемонии, годишни форуми, тимбилдинги, хакатони, обучения, работилници. Дори и в тази трудна за събитийната индустрия година екипът уверено продължава напред. (1)

that 50% of an event is its content, and the other 50% are the live contacts it enables.

2019 has been the strongest year for the events in Sofia Tech Park, when they were more than 210 events. And the best reference is that for many of the initiatives, once organized - it has become a tradition to be held every year at this place. In addition to hosting and supporting events, Sofia Tech Park already organizes forums with its own content - for example, the Investum Supersonic conference, which in March 2019 was focused on innovation in Bulgaria. The "Dare" series of inspiring meetings with successful Bulgarians, as well as the webinars on current topics are met with great interest.

Location, location, location - is just one of

the advantages

of Sofia Tech Park as a place for events. Especially for those who are related to science and education, entrepreneurship, innovation, ICT. Each event of that kind can be supported by expertise and know-how from scientists and businesses working in the science and technology park, which gives high added value. The advantage is that there is a strong concentration of knowledge and skills, and here is a place where every event organizer can shape it according to their views and needs - both outdoors and indoors, says Plamen Slavchev.

Through flexibility and creativity Sofia Tech Park has become a place for conferences, ceremonies, annual forums, team building, hackathons, trainings, workshops. Even in this difficult year for the event industry, the team is confidently moving forward. (1)

Образованите българи и хората с успешна кариера тук и навън ще направят българския ренесанс, твърди Ивайло Танев

102% професионализъм

Professionalism

Educated Bulgarians and people with successful careers here and abroad will bring the Bulgarian renaissance, says Ivaylo Tanev

Татяна Явашева Tatyana Yavasheva

С добра работа и търпение всеки човек с амбиции може да преуспее в България. Когато правиш нещо, прави го не на 100%, а поне на 102%. Винаги давай повече от себе си и това няма да остане незабелязано. С постоянство ще създадеш добри бизнес и професионални отношения, които ще те отведат до успеха. В това вярва Ивайло Танев, мениджър Глобални бизнес анализи в Ingram Micro. Той е лектор във Вдъхновяващото събитие за професионални възможности Кошер, организирано от Тук-Там на 17 септември 2020 г.

Човекът

Ивайло Танев работи за Ingram Micro още след като завършва УНСС. След първото и единствено интервю за работа, на което някога е ходил, той става част от екипа на компанията. Сега се занимава с бизнес анализи, като за осем години това е петата му позиция по кариерната стълбичка нагоре в компанията.

Компанията

Ingram Micro е най-големият световен дистрибутор на IT продукти, техни доставчици са големите производители на софтуер и хардуер. Портфолиото на компанията включва над 250 хил. продукта. Софийският център за глобални бизнес услуги обслужва офисите на Ingram Micro в цяла Европа. В него работят над 1100 души. Преди осем години България е предпочетена пред Полша и Румъния заради качествената работна ръка. Освен това към онзи момент страната е изгряващ пазар за подобен род бизнес процеси и е била стабилна икономически и политически.

Бизнес развитието

Дори в ситуацията на коронавирусната пандемия Ingram Micro продължава да расте и не планува да свижа екипа си. Сега b2b продажбите намаляват, но пък рязко нараства покупката на потребителска електроника и всичко, свързано с оборудването на домашен офис, има трицифрен ръст. При такива трансформации разнообразното портфолио позволява продажбите да се компенсират. Българският екип бързо успява да превключи от работа в офиса към работа вкъщи. „Работи се по стан-

With hard work and patience every person with ambitions can succeed in Bulgaria. When you do something, do it not 100%, but at least 102%. Always give more of yourself and this will not go unnoticed. Being persistent, you will create good business and professional relationships that will lead you to success. Ivaylo Tanev, Manager, Global Business Analysis at Ingram Micro Inc., believes. He is a speaker at the inspiring Kosher Career Opportunity Event organized by Tuk-Tam (Here-There) on September 17, 2020.

The man

Ivaylo Tanev has been working for Ingram Micro Inc. since graduating from the University of National and World Economy. After the first and only job interview that he ever went to, he became part of the company's team. He is now involved in business analysis, and in eight years this is his fifth position on the career ladder within the company.

The company

Ingram Micro Inc. is the world's largest distributor of IT products, their suppliers are major manufacturers of software and hardware. The company's portfolio includes over 250 thousand products. The Global Business Services Sofia Center serves Ingram Micro Inc.'s offices throughout Europe. It employs over 1,100 people. Eight years ago, Bulgaria was preferred to Poland and Romania because of the quality workforce. In addition, at that time the country was an emerging market for such business processes and was economically and politically stable.

Business development

Even in the situation of the coronavirus pandemic, Ingram Micro Inc. continues to grow and does not plan to cut down its team. Now b2b sales are declining, but the purchase of consumer electronics is growing sharply and everything related to home office equipment has tripled. During such transformations, the diverse portfolio allows sales to be offset. The Bulgarian team quickly managed to switch from office work to work from home. "We are working according

Ако всеки в своята работа прави всичко на 102%, то и бизнесът, и държавата ще процъфтяват, твърди Ивайло Танев
If everyone in their work does everything at 102%, then both business and the state will prosper, says Ivaylo Tanev

гарту и вътрешни политики, валидни за цялата корпорация, като западният мениджмънт дава друго качество на организацията на целия бизнес“, коментира Ивайло Танев.

Тук

Ивайло Танев не е работил в чужбина. Загързващите фактори: семейството, международната атмосфера, която Ingram Micro създава тук, чувството на принадлежност към нещо по-голямо, професионалният начин на работа. В този случай локацията е без значение, казва той. За да не сме на опашката на Европа, според него трябва голяма част от образованите българи да се завърнат. Това ще повлияе както на модела на управление на бизнеса, така и на държавата. Но кое би накарало хора с потенциал и с успешна кариера да се завърнат? „Морковът“ все още е заробен в земята, само неговите листа се виждат.

Избери България

Обратната крачка към България е лично решение. Ако все повече професионалисти, работили при друг модел, започнат да се връщат, то успешният опит може да се пренесе и у нас. Добрите страни да правиш кариера в България са, че тук си имаме всичко, но всеки трябва да намери своето място, казва Танев. По негови гumi мениджмънтът в българските компании трябва да се събуку и да започне да заимства работещи формули и практики, без да е нужно да открива топлата вода. (1)

to standards and internal policies that are valid for the entire corporation, as Western management gives a different quality to the organization of the whole business”, said Ivaylo Tanev.

Here

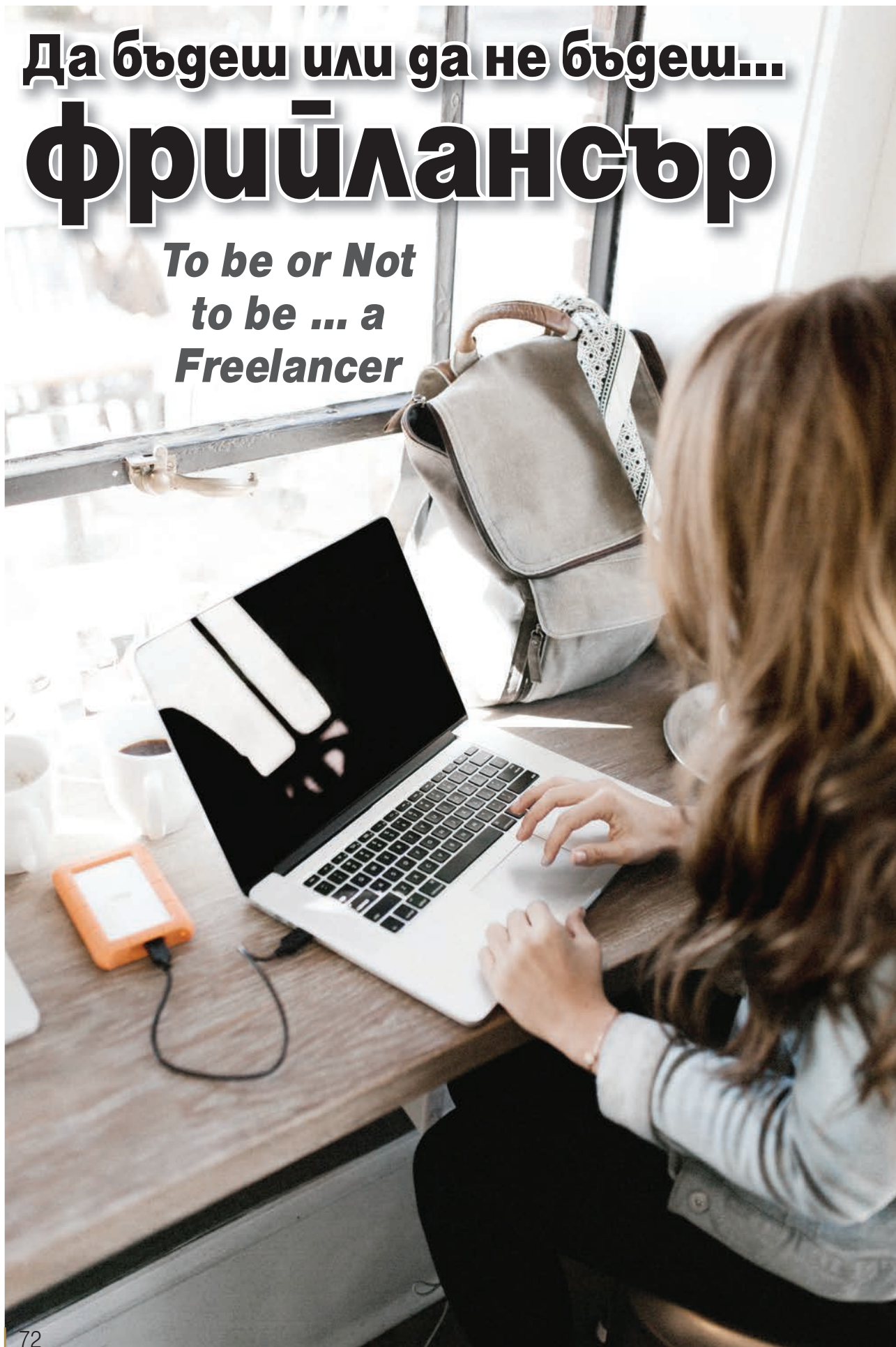
Ivaylo Tanev has never worked abroad. The factors that kept him here: the family, the international atmosphere that Ingram Micro Inc. creates here, the feeling of belonging to something bigger, the professional way of working. In this case, the location is irrelevant, he said. In order not to be in Europe's backyard, according to him, a large part of the educated Bulgarians should return. This will affect both the business management model and the state. But what would make people with potential and a successful career come back? The “carrot” is still buried in the ground, only its leaves are visible.

Choose Bulgaria

The step back to Bulgaria is a personal decision. If more and more professionals who have worked according to another model start to return, then the experience gained can be transferred to our country. The good sides of making a career in Bulgaria are that we have everything here, but everyone must find their place, said Tanev. According to him, the management in Bulgarian companies should wake up and start borrowing working formulas and practices without the need to invent something that already exists. (1)

Да бъдеш или да не бъдеш... Фрийлансър

*To be or Not
to be ... a
Freelancer*

Свободната практика създава бизнес възможности, но изисква реални инвестиции и отговорни отношения

Мая Цанева Maya Tsaneva

С продължаване на пандемичната обстановка все повече компании намаляват заетостта на пълен работен ден и увеличават по-гъвкавите варианти за работа – включително временна заетост и наемане на хора на свободна практика.

В България средният и малкият бизнес работи все по-активно с фрилансърски – заради интензивното търсене и предлагане в онлайн групи или платформи, разрастването на пазара на обученията и ресурси, на юридическо и счетоводно, маркетингово обслужване на фриланс практика. В две от най-големите Фейсбук групи у нас правят бизнес между 12 000 и 87 000 потребители – работодатели, хора, които съвместяват трудов договор и допълнителна заетост, специалисти само на свободна практика. По данни на НСИ от първото тримесечие на 2020 г. т.нар. „самостоятелно заети лица“ са 215 хиляди, най-вече в услугите. А това определение не включва всички свободни професии. Освен традиционните адвокати, занаятчии, творци, в този пазар се вляха ИТ специалисти, хора от сферата на обученията и подбора на персонал, продажбите, от новите творчески професии. За тях свободната практика е възможност за по-скъпи часови ставки като алтернатива на съкращенията или намаляването на заплатите. Или първа крачка към собствен бизнес. Нископлатените поръчки и сивият сектор често изкривяват ценово пазара, но свободният пазар устойчиво се регулира чрез лостовете на доброто име и успешния маркетинг, високото качество, адекватното ценообразуване и управление на отношенията. Свободната практика създава възможности, но изисква отговорност и реални инвестиции.

„Преди 11 години фриланс работата не беше толкова позната. Сега е модерно да си на свободна практика. Клиентите също са по-запознати с плюсовете и минусите на работата с фрилансър. Колкото повече и по-добри про-

As the pandemic continues, more and more companies are reducing full-time employment and increasing the options for more flexible work arrangements - including temporary employment and freelance employment.

In Bulgaria, medium and small businesses are working more and more actively with freelancers - due to the intensive demand and supply in offline groups or platforms,

to the growth of the market for training and resources, legal, accounting and marketing services on freelance practice. In two of the largest Facebook groups in Bulgaria, between 12,000 and 87,000 users do business - employers, people who combine employment contracts and additional employment, as well as freelance specialists. According to NSI data from the first quarter of 2020, the so-called "self-employed" workers are 215,000, mostly in services. And this definition does not include all liberal professions. In addition to traditional lawyers, craftsmen and artists, IT specialists, people from the field of training and recruitment, sales and new creative professions have entered this market. For them, free practice is an opportunity for higher hourly rates as an alternative to layoffs or wage cuts. Or the first step to your own business. Low-paid orders and the grey sector often distort the price market, but the free market is sustainably regulated

through the levers of good name and successful marketing, high quality, adequate pricing and relationship management. Freelancing creates opportunities, but requires responsibility and real investment.

"11 years ago, freelance work was not so popular. Now it is fashionable to be a freelancer. Clients are also more familiar with the pros and cons of working with a freelancer.

Татяна Чокаджиева Татяна Отонадjieва

Иванка Могилска обучава самонаети

Ivanka Mogilska trains self-employed people

Freelancing creates business opportunities, but requires real investment and responsible relations

Силвия Трифонова съветва артистите да взимат по-смело предприемаческа инициатива

Silvia Trifonova advises artists to be bolder and take entrepreneurial initiative

фесионалисти са на свободна практика, толкова по-лесно ще е за всички останали. Винаги има хора, които подбиват цените и предоставят услуги с ниско качество. Това се отразява на отношенията фрилансър - клиент и е пагубно за фрилансърите като цяло", казва Иванка Могилска. Тя обучава и консултира самонаети в платформата „Свободна практика“. Работи като копирайтър от 2004 г., фрилансър е от 2009 г. Сама се е учила да ценообразува, да преговаря с клиенти, да организира и разпределя времето си. 11 години по-късно „почти всеки иска да е копирайтър“, но сред фрилансърите вече има много студенти и ученици, жени в майчинство, зрели професионалисти, които търсят нова реализация в различни области.

В платформата на Иванка адвокатът Мирослав Моравски дава юридически консултации. Той е убеден, че свободната практика предлага много повече алтернативи за изход от кризата, отколкото традиционните трудови отношения. Най-честият въпрос към него е: „Не искат да ми платят - какво да правя?“. После идват авторскоправните и вещноправни въпроси.

Той съветва всеки фрилансър и клиент на такива услуги да работи само и единствено с договори. „Една консултация с юрист не коства кой знае колко, а е от голямо значение за защитата и правното позициониране на фрилансера. Съветвам хората да ползват консултация преди да сключат договор и преди да приемат поръчка. Ще бъде много по-евтино и по-безболезнено да се подсигурят

The more quality professionals work as freelancers, the easier it will be for everyone else. There are always people who undercut prices and provide low quality services. This affects the freelancer-client relationship and is detrimental to freelancers in general”, says Ivanka Mogilska. She trains and consults self-employed people on the “Freelance” platform. She has been working as a copywriter since 2004, and as a freelancer since 2009. She has learned to set prices, negotiate with clients, organize and manage her time by herself. 11 years later, “almost everyone wants to be a copywriter”, but among freelancers there are already many students and pupils, women on maternity leave, senior professionals who are looking for a new realization in various fields.

On Ivanka’s platform, lawyer Miroslav Moravski gives legal advice. He is convinced that freelance offers many more alternatives to the crisis than traditional work relations. The most common question people ask is: “They don’t want to pay me - what should I do?”. Then, come copyright and property-related legal issues.

He advises every freelancer and client of such services to work only on contracts. “A consultation with a lawyer does not cost much, but is of great importance for the protection and proper positioning of the freelancer. I advise people to have a consultation before concluding a contract and before accepting an order. It will be much cheaper and painless to secure their relations.”

Ivanka adds that the question of the relations between two freelancers arises more and more often, when one is a subcontractor of the other, which is legally-bounded, but also requires skills for teamwork. But the employer also needs to know what to look for when they want to work with a freelancer. “Ask for a portfolio and ask questions. Look for a person who wants to understand what you need, to assess whether it can be useful to you and only then to give you an offer. Watch how he or she communicates with you. Work with people who know their value and offer knowledge, skills and personal approach in return. Give trial assignments for a fee. It will save you time, nerves and money later. Research the market before making a final choice”, she advises.

Choosing a freelancer in the art field goes through a similar process. Silvia Trifonova, creator of the “Her Startup” platform, says artists search for clients online in the same way as others, but find it harder to take the initiative on their own. During the last training on the platform on building an online store in Etsy, together with Nevena Mileva, she noticed that artists need to learn to market and evaluate properly, to remain stable over time.

“The new skills are related to mastering and implementing technologies in the work process and in communication with customers and partners”, adds Miroslav. Freelance may seem “fashionable”, but a good name and the ability to make contacts always “sell”. The development of a portfolio and a website supports branding, but according to him, freelancing

в отношенията си“.

Иванка допълва, че все по-често възниква въпросът за отношенията между двама фрилансъри, когато единият е подизпълнител на другия, което се оформя правно, но изисква и умения за работа в екип. Но и работодателят трябва да знае какво да търси, когато иска да работи със специалист на свободна практика. „Искайте портфолио и задавайте въпроси. Търсете човек, който иска да разбере какво ви е нужно, да прецени може ли да ви е полезен и чак тогава да ви даде оферта. Следете как общува с вас. Работете с хора, които си знаят цената и предлагат знания, умения и отношение в замяна. Давайте пробни задачи срещу заплащане. Ще ви спестят време, нерви и пари впоследствие. Проучете пазара, преди да направите окончателен избор,“ съветва тя.

И изборът на фрилансър в арт средите преминава през подобен процес. Силвия Трифонова, създател на платформата Her Startup, казва, че художниците търсят клиент онлайн по същия начин като останалите, но по-трудно взимат инициативата сами. При последното обучение на платформата относно изграждане на онлайн магазин в Etsy, съвместно с Невена Милева, тя забелязва, че творците имат нужда да се научат да се маркетират и оценяват правилно, да остават стабилни във времето.

„Новите умения са свързани с овладяването и внедряването на технологиите в работата и в комуникацията с клиентите и партньорите“, допълва и Мирослав. Фриланс практиката може и да изглежда „на мода“, но добротото име и уменията да се създават контакти винаги „продават“. Изработката на портфолио и уебсайт подпомага брандинга, но според него свободната практика не получава достатъчно подкрепа за разгръщане като успешен бизнес модел.

„Има сравнително нелоша основа за работа при юридическите лица, търговци или нестопански организации, но физическите лица, които са самостоятелни специалисти, изпитват затруднения. Като правни субекти често в администрациите съществуват два избора - или си на трудов договор, или си безработен; ганьчно не могат да ползват облекчения като търговци например, и често чувам: „по-добре да си отвориш фирма“.

Счетоводителката Пламена Андонова е на различно мнение. „Фрилансът в България е подходяща възможност за стартиране на бизнес инициатива в начален етап. Предвидените ганьчно признати разходи осигуряват ганьчен комфорт на самоосигуряващото се лице. Финансите и счетоводството са максимално опростени, така че да може да се справяш сам със счетоводството си след първоначална консултация. Все по-широкото навлизане на технологиите в тържавната администрация е в подкрепа на свободната практика. Обикновено предлагам да обсъдим въпроса „на свободна практика или с фирма“ при приходи от около 3000 лв. на месечна база“, пояснява тя.

Мирослав завършва с усмивка: „В България има много работа за всички“. „По-интересното е колко хора остават на свободна практика, след като се сблъскат с първоначалната цена, която трябва да платят, за да могат да работят колкото, когато и откъдето поискат, и по проекти, които са им интересни и забавни,“ слага точка Иванка. (U)

does not receive enough support to develop as a successful business model.

“There is a relatively good basis for working for legal entities, traders or non-profit organizations, but individuals who are independent professionals are experiencing difficulties. As legal entities, there are often two choices in administration - either you have an employment contract or you are unemployed; one cannot enjoy tax benefits as a trader, for example, and I often hear: “you better start a business”.

Accountant Plamena Andonova disagrees. “Freelance in Bulgaria is a suitable opportunity to start a business initiative at an early stage. The envisaged tax-deductible expenses provide tax comfort to the self-insured person. Finance and accounting are made as simple as possible, so that you can handle your own accounting after an initial consultation. The increasing penetration of technology in the public administration also supports freelancing. “Usually, I suggest discussing the topic of “freelance or with a company” with a monthly revenue of about BGN 3,000”, she explains.

Miroslav ends with a smile: “There is a lot of work for everyone in Bulgaria”. “What’s more interesting is the number of people who remain freelancers after being faced with the initial price they have to pay to be able to work as much, when and where they want, and on projects that are interesting and fun for them”, Ivanka concludes. (U)

Свободната практика е подходяща за бизнес в начален етап, казва Пламена Андонова

Freelance is suitable for business at an early stage, says Plamena Andonova

Дигитални отшелници в Боровец

Digital Hermits in Borovets

Тони Григорова Toni Grigорова

Само допреди месеци говорехме за дигиталните номади. В ски курортите се появиха коуъркинг пространства - една нова ниша, която се беше открила. Но пандемията направи бързо пренареждане и вече много от нещата не са същите. Работата от дистанция има потенциала да се превърне в трайна практика. Затова и нарасна търсенето на имоти извън големия град. Две от предимствата: по-добрата цена и близостта до природата. Така след залаза на дигиталното номадство гоуде ред на дигиталните отшелници.

Вятърът на промяната

Имотният пазар преживява оздравителния ефект на пандемията, която накара всички пазарни участници – инвеститори, собственици, банки, купувачи, да преосмислят поведението си. Наблюдава се сериозен ръст на интереса към къщи на село, както и към ваканционни имоти в морските и планинските курорти. Очертава се тенденция Боровец да е сред най-привлекателните локации с цел инвестиция, твърди изпълнителният директор на Bulgarian Properties Полина Стойкова.

Четири сезона здраве

Боровец е в близост до София и Пловдив и от тези две точки до него се стига за около час. Най-старият ни зимен курорт е с добре уредена инфраструктура и затова след изолацията, която преживяхме тази пролет, се превръща в желано място за покупка на имот. Това може да е втори дом, а защо не и първи за хора, които работят от дистан-

Only a few months ago, we were talking about digital nomads. Coworking spaces appeared in the ski resorts - a new niche that had opened. But the pandemic has shifted everything quickly, and many things are no longer the same. Remote work has the potential to become a permanent practice. That is why the demand for properties outside the big city has increased. Two of the advantages: better price and proximity to nature. Thus, after the decline of digital nomadism, it is now the turn of digital hermits.

The wind of change

The real estate market is experiencing the healing effect of the pandemic, which has forced all market participants - investors, owners, banks, buyers, to rethink their behaviour. There is a serious increase of interest in rural houses, as well as holiday properties in seaside and mountain resorts. There is a tendency for Borovets to be among the most attractive locations for investment purposes, says the Executive Director of Bulgarian Properties, Polina Stoykova.

Four seasons of health

Borovets is close to Sofia and Plovdiv and from these two points it can be reached in about an hour. Our oldest winter resort has a well-developed infrastructure and, therefore, after the isolation we experienced this spring, it became a desirable place to buy a property. This may be a second home, and why not a first one for people who

ция. И след като мнозина се ориентираха в посока „Назад към природата“, най-звъквите инвеститори вече имат предложения в отговор на промененото търсене. „Главболгарстрой“ улови този вятър на промяната и в момента с бързи темпове изгражда Borovets Gardens Apartments. До предстоящия ски сезон най-новото крило на комплекса ще е завършено.

Шанс

В Borovets Gardens все още има възможност да придобиете жилище с една или две спални, направено до ключ – на цена между 650 до 830 евро/кв.м. То може целогодишно да се ползва от неговите притежатели, но може само по време на уикенди, празници и ваканции, а през останалото време да се отдава под наем на туристи. Собствениците на апартамент или студио в Borovets Gardens имат на разположение екстрите на луксозния хотел, като за почти всички СПА услуги са предвидени преференциални цени, както и безплатен достъп до басейна. „Това е инвестиция с висока рентабилност. Доброто съотношение на цена и качество е само едно от многото преимущества“, уверяват инвеститорите. Самият апартхотел е недалеч от центъра на курортното селище и от ски лифта, което е още едно удобство. Поради близостта на курорта до столицата и до летище София се очертава засилен интерес към апартаментите в Borovets Gardens и от чужденци, като някои вече са купили „на зелено“.

Нов начин на живот

Borovets Gardens се строи по най-добрите стандарти. Комплексът се изгражда и с разбирането, че има потенциала да се превърне в топ локация на дигитални отшелници. Но и на хора, които търсят близостта с природата, без да правят компромис с добрата инфраструктура и с удобствата, с които вече са свикнали. (1)

work remotely. And after many have embraced the “Back to Nature” attitude, the most flexible investors now have offers in response to the changing demand. Glavbolgarstroy caught this wind of change and is currently constructing Borovets Gardens Apartments at a rapid pace. By the upcoming ski season, the newest wing of the complex will be completed.

Opportunity

In Borovets Gardens one still has the chance to buy a one- or two-bedroom apartment - at a price between 650 to 830 euros / sq.m. It can be used all year round by its owners, or it can be used just on weekends, holidays and vacations, and the rest of the time can be rented out to tourists. The owners of an apartment or studio in Borovets Gardens have at their disposal the comforts of a luxury hotel, and for almost all spa services there are preferential prices, as well as free access to the pool. “This is a high return investment. The good price-quality ratio is just one of the many advantages”, the investors assure. The aparthotel itself is not far from the center of the resort and the ski lift, which is another convenience. Due to the proximity of the resort to the capital and to Sofia Airport, there is an increased interest in the apartments in Borovets Gardens from foreigners, too, and some have already purchased properties before the construction is completed.

A new way of life

Borovets Gardens is constructed according to the highest standards. The complex is also being built with the notion that it has the potential to become a top location for digital hermits. But also, for people who are looking for closeness to nature, without compromising on the good infrastructure and amenities they are already used to. (2)

**Работа, отгук
и мечтан лукс
в планинския
курорт,
само на час
разстояние от
големия град**

***Work, leisure
and dream
luxury in the
mountain
resort, just an
hour away from
the big city***

Големите данни за големи цели

Институтът GATE в София има амбиции да стане глобален дигитален хъб за иновации и върхови разработки

Big Data for Big Goals

The GATE Institute in Sofia has ambitions to become a global digital hub for innovation and top developments

Татяна Явашева Tatyana Yavasheva

Красимир Свраков Krasimir Svrakov

Големите данни вече са навсякъде и всеки от нас участва в генерирането и в използването им. Чрез тяхното адекватно и навременно анализиране с помощта на изкуствен интелект, бизнес организации, правителства, институции могат да предприемат своевременни мерки за справяне с различни проблеми. С такава цел през миналата година беше създаден Институтът GATE – първият високотехнологичен център за научни изследвания и иновации в областта на големите данни и изкуствения интелект в Източна Европа. Той е основно структурно звено на Софийския университет в партньорство с Chalmers University of Technology и Chalmers Industriteknik в Швеция. Проектът GATE привлича над 30 млн. евро публично и частно финансиране в конкуренция с близо 300 кандидатури от 15 европейски страни.

Намерението

е този институт да се превърне в глобално конкурентен дигитален хъб за иновации в четири направления: Градове на бъдещето, Дигитално здравеопазване, Умна индустрия и Интелигентно правителство.

Институтът има изграден основен екип от международно признати изследователи, но за 5-6 г. трябва да бъдат привлечени над 100 учени. Тази есен започва строителството на нова сграда с модерна инфраструктура в база „Лозенец“ на Софийския университет, в близост до природните факултети. Комплексът ще разполага с три лаборатории за иновации и експерименти. Там ще е и място за

сътрудничество с индустрията

по върхови разработки. Амбициите са чрез GATE нашата страна да стане ключов играч в развитието на големите данни и изкуствения интелект. „Добре е младите

Big data is now everywhere and each of us is involved in generating and using it. Through its adequate and timely analysis with the help of artificial intelligence, business organizations, governments and institutions can take timely measures to address various problems. To this end, the GATE Institute was established last year, the first high-tech center for research and innovation in big data and artificial intelligence in Eastern Europe. It is the main structural unit of Sofia University in partnership with Chalmers University of Technology and Chalmers Industriteknik in Sweden. The GATE project attracted more than 30 million euros in public and private funding in competition with nearly 300 applications from 15 European countries.

The intention

is to turn this institute into a globally competitive digital innovation hub in four areas: Cities of the Future, Digital Healthcare, Smart Industry and Smart Government.

The institute has a main team of internationally recognized researchers, but in 5-6 years more than 100 scientists should be involved. This fall, commences the construction of a new building with modern infrastructure at the Lozenets base of Sofia University, near the faculties of nature. The complex will have three laboratories for innovation and experiments. It will also be a place for

cooperation with the industry

on top developments. Through GATE, the ambition is for our country to become a key player in the development of big data and artificial intelligence. “It’s good for young people to know that research in the field of data is one of the professions offering long-term opportunities. The

Българският бизнес ще има привилежията чрез силата на данните да създава решения и услуги с висока добавена стойност, твърди проф. Силвия Илиева (в средата)

Bulgarian business will have the privilege through the power of data to create solutions and services with high added value, says Prof. Silvia Ilieva (in the middle)

хора да знаят, че изследователската работа в сферата на данните е сред професиите с дългосрочна перспектива. Светът се развива благодарение на големите данни и от тях зависи колко бързо ще създадем чиста енергия или ваксина при следваща пандемия“, казва проф. Силвия Илиева, директор на Института GATE.

GATE RATE (Recovery Activity Tracker of Economics) е един от проектите, върху който в момента се работи. Това е платформа за изследване и анализ на

ефекта върху икономиката

вследствие на пандемията. Тя събира и обработва данни в реално време, за да се вземат информирани решения. Платформата се разработва с интердисциплинарен екип от най-добрите икономически анализатори в България, като това става под ръководството на доц. д-р Красен Станчев, преподавател в СУ и председател на УС на Института за пазарна икономика. Методологията за събиране и обработване на данни е класическа и представлява интерфейс между микро и макростопански показатели, включително фискални, които се базират на заетост и добавена стойност. Тя е модифицирана да работи за нетипичната моментна картина, резултат от блокирането на човешки дейности.

Институтът GATE е истински

шанс

за развитието на конкурентоспособен бизнес в България. Големите данни и изкуственият интелект може да се използват за намаляване на рисковете и за повишаване качеството на продуктите и услугите, за по-бързото и обосновано вземане на решения, но и за изучаване поведението на клиентите. Този високотехнологичен анализ осигурява навременен отговор на възникналите въпроси и името на по-високата ефективност и продуктивност. (1)

world is evolving, thanks to big data, and it will determine how quickly we will create clean energy or a vaccine in the next pandemic”, said Prof. Silvia Ilieva, director of the GATE Institute.

GATE RATE (Recovery Activity Tracker of Economics) is one of the projects currently being worked on. It is a platform for research and analysis of

the effect on the economy

caused by the pandemic. It collects and processes data in real time to make informed decisions. The platform is developed with an interdisciplinary team of the best economic analysts in Bulgaria, under the leadership of Assoc. Prof. Dr. Krasen Stanchev, a lecturer at Sofia University and Chairman of the Board of the Institute for Market Economics. The methodology for data collection and processing is classical and represents an interface between micro and macro- economic indicators, including fiscal ones, which are based on employment and added value. It has been modified to work for the current atypical picture resulting from the freezing of human activities.

The GATE Institute is a real

opportunity

for the development of competitive business in Bulgaria. Big data and artificial intelligence can be used to reduce risks and improve the quality of products and services, for faster and more informed decision-making, but also to study customer behavior. This high-tech analysis provides a timely answer to questions bringing higher efficiency and productivity. (2)

Бизнес етикет на хоум офиса

Business Etiquette of the Home Office

Мая Цанева Maya Tsaneva

През 2020 г. изразите „вкъщи съм“ и „на работа съм“ се оказаха почти синоними. Когато кухненската маса, терасата и диванът се оказаха офис пространства, правилата на бизнес средата претърпяха промени, които доказаха, че успешното онлайн присъствие изисква също толкова добро възпитание, колкото и в реална сре-

In 2020, the expressions “I am at home” and “I am at work” turned out to be almost synonymous. When the kitchen table, terrace and sofa transformed into office spaces, the rules of the business environment underwent changes which proved that a successful online presence requires just as good manners as in a

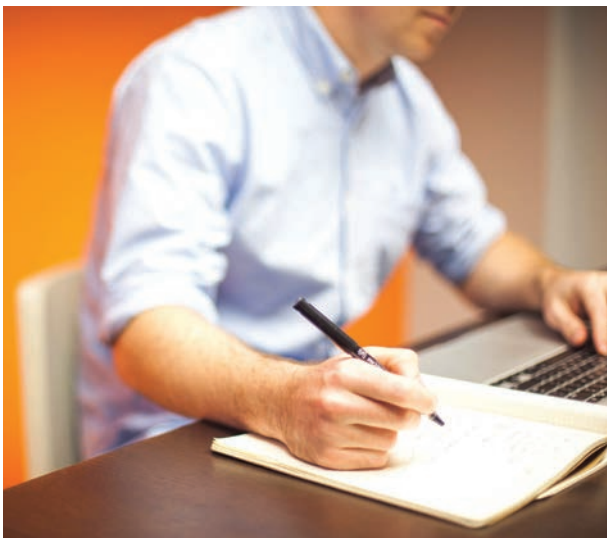
га. Според проучването Digital Etiquette от май 2020 г. на международната консултантска компания Adaptavist за 82% от работещите от дома си новият бизнес етикет е всекидневна грижа и усилие. Най-голям е стресът при т.нар. милениуми, като по-възрастните възприемат по-спокойно рисковете и грешките в новата дигитална или хибридна офис среда.

Какво казват експертите? Ани Давидкова, преподавател по бизнес етикет и протокол, казва, че домашният офис олекотява бизнес етикета, което понякога води до грешки, но създава възможност за повече оперативност и ефективност. „Спретнатият външен вид, подходящо делово облекло, както и адекватното делово общуване са задължителни. Нито за миг не бива да забравяме, че работим. Необходимо е да сме в добра кондиция, на разположение в рамките на работното време и професионално и технически обезпечени с функционираща и проверена работна техника, независимо къде се намираме. Последното е наша отговорност,“ пояснява тя.

Невена Басарова, основател на Първа детска академия за добри обноски и сертифициран експерт по бизнес етикет, допълва, че концентрацията ни следва да е на нивото, което имаме и в офиса. „Бизнес етикетът е създаден, за да осигури комфортна среда за преговори, така че по-бързо и лесно да се постигнат по-високи положителни резултати. Докато сме в Zoom среща, не бива да си пишем нещо странично на компютъра, да гушнем детето си, да сготвим, и после да се върнем на бюрото. Подсигуряването на тишина и пълна концентрация може да не е лесна задача, но обясним ли на хората, с които живеем, че те са важни за нас, най-вероятно ще получим разбиране“, съветва тя.

Работният ни кът трябва да е максимално изчистен от разсейващи детайли. Понякога семейната библиотека създава подходящ фон, но той може и да отвлича вниманието от нашите думи или презентация. Изберете неутрален фон, а по отношение на облеклото Ани съветва: „Идеята на деловото облекло, и в домашна среда също, да следва думите на Емануел Унгаро: „Ако не си спомняте с какво е била облечена една дама, значи тя е била облечена безупречно“. Невена допълва, че спретнатият и чист вид е задължителен. „Бялата или бледосинята риза

Успешното онлайн присъствие изисква също толкова възпитание и грижи, колкото и в реална среда

A successful online presence requires just as good manners and care as in a real environment

real environment. According to the May 2020 Digital Etiquette survey by the international consulting company Adaptavist, for 82% of those working from home, the new business etiquette means daily care and effort. The millennials feel stressed the most, while older generations are more comfortable with the risks and mistakes of the new digital or hybrid office environment.

What do the experts have to say? Ani Davidkova, a lecturer in Business Etiquette and Protocol, says that the home office makes business etiquette less strict, which sometimes leads to mistakes, but creates an opportunity for better collaboration and effectiveness. “A neat appearance, appropriate business attire, as well as adequate business communication are mandatory. We must not forget for a moment that we are working. We need to be in good condition, available during working hours and professionally and technically

equipped with functioning and tested work tools, no matter where we are. The latter is our responsibility”, she explains.

Nevena Basarova, founder of the First Children’s Academy for Good Manners and a certified expert in business etiquette, adds that our concentration should be at the level we have in the office. “Business etiquette is designed to provide a comfortable environment for negotiations, which allows for faster and easier achievement of better results. While we are in a Zoom meeting, we should not write anything on the computer, hug our child, cook, and then return to the desk. Ensuring silence and full concentration may not be an easy task, but if we explain to the people we live with that they are important to us, we will most likely gain their understanding”, she advises.

Our work area should be as clear as possible from distracting details. Sometimes the family library creates a suitable background, but it can also distract from our words or presentation. Choose a neutral background, and in terms of clothing, Ani advises: “The idea of business attire, when working from home as well, should follow the words of Emanuel Ungaro: “If you do not remember what a lady was wearing, then she was dressed flawlessly.” Nevena adds that a neat and clean look is a must. “The white or pale blue shirt is an ideal option because these are the business colours. In some cases, a blouse with a collar and short sleeves is acceptable, but the shirt must be long-sleeved. For ladies, I recommend discreet makeup - a bit of lip gloss and possibly some colour on the cheeks, especially if the lighting is not that good.”

са идеален вариант, защото това са цветовете на бизнеса. В гадени случаи блуза с якичка и къс ръкав е приемлива, но ризата задължително трябва да бъде с дълъг ръкав. За дамите препоръчвам дискретен грим - малко гланц и евентуално цвят на бузите, особено ако светлината срещу тях не е добра“.

Успешната бизнес среща изисква подготовка. Невена препоръчва да бъдем на работната си позиция поне 10-15 минути преди уговореното време, за да направим технически проби на компютъра си, да

A successful business meeting requires preparation. Nevena recommends that we should be at our work position at least 10-15 minutes before the agreed time to do technical tests on the computer, to review our presentation, to make sure that everyone at home knows that we are entering a meeting. Delays and technical malfunctions are even more serious pitfalls in online communication. Good manners during meetings in a virtual environment include a light conversation to

break the atmosphere, presentation of the interlocutors - old-fashioned methods of etiquette, which do not go out of fashion.

Non-verbal communication is very important. More and more companies require their employees to turn on their cameras during virtual meetings, because eye contact is important for concentration, for maintaining the team spirit. Therefore, it is advisable, if we have not done so before, to have a look at our camera before the start - whether we look clean and tidy, whether we do not unconsciously make facial expressions, or often touch our hair or face.

Nevena warns that the other side sees us through a video image, and it greatly enhances the perceptions of our conscious and unconscious facial expressions, gestures and non-verbal signs. We should not avoid smiling, because a smile is visible in the eyes, even if for some reason we are wearing a mask.

“It is important to be heard, understood and accepted. All that could potentially prevent this needs to be avoided”, says Ani. She advises us not to rely on the feeling that at home even the walls would

Ани Давидова препоръчва да сме умерени в невербалното си общуване

Ani Davidova recommends to be moderate in our non-verbal communication

Невена Басарова съветва да не закъсняваме за онлайн срещите си

Nevena Basarova advises us not to be late for our online meetings

прегледаме презентацията си, да се уверим, че всички вкъщи знаят, че влизаме в среща. Закъсненията и техническите неизправности са още по-сериозни подводни камъни при онлайн общуване. Доброто възпитание при срещите във виртуална среда включва лек разговор за разчупване на атмосфера, представяне на събеседниците - старомодни прийоми на етикета, които не излизат от мода.

Невербалната комуникация е много важна. Все повече компании изискват служителите им да включват камерите си по време на виртуални срещи, защото визуалният контакт е важен за концентрацията, за поддържане на екипния дух. Затова е препоръчително, ако не сме го направили досега, да се огледаме в камерата си преди началото – дали изглеждаме чисто и спретнато, дали не правим неосъзнато мимики, или докосваме често косата, лицето си.

Невена предупреждава, че отсрещната страна ни вижда посредством видеоизображение, а то засилва в пъти възприятията от нашите съзнателни и несъзнателни мимики, жестове и невербални знаци. Не бива да избягваме усмивките, защото усмивката личи и по очите, дори и ако по някаква причина сме с маска.

„Важно е да бъдем чути, разбрани и приети. Всичко, което пречи за това, е необходимо да бъде избягвано“, уточнява Ани. Съветва ни да не се предоверяваме на усещането, че вкъщи и стените помагат. Невена допълва, че сред най-често срещаните грешки при онлайн срещите са закъснението и храненето пред екрана. В по-небрежна обстановка можем да си позволим да изпием кафето си със събеседника ни, но това следва да бъде изрично уговорено. „Наложена ситуация е добра възможност да затвърдим навиците си за добър етикет при работата от дистанция“, казва тя.

„Добрите обноски смазват колелата на бизнеса. Успешната професионална реализация не би могла да се осъществи без обичайното делово общуване, независимо къде и за какъв период от време ще е необходимо да бъде осъществено“, завършва и Ани. 🗨️

help us. Nevena adds that among the most common mistakes in online meetings are being late and eating in front of the screen. In a more casual setting, we can afford to have coffee with our interlocutor, but this should be explicitly agreed upon beforehand. "The imposed situation is a good opportunity to strengthen our habits for good etiquette when working remotely", she says.

"Good manners grease up the wheels of business. Successful professional realization could not take place without the usual business communication, regardless of where and for what period of time it will have to take place", Ani concludes. 🗨️

Вкусен бизнес онлайн

Мая Цанева Maya Tsaneva

2020 г. ни убеди, че всеки може да готви. Или поне да се опита. Кулинарната вълна създаде кризи и възможности, които отразяват новото отношение към храната – като към преживяване, което струва почти толкова, колкото и самия маркетинг за него. Битката за потребителите на кулинарни книги, продукти, услуги, доставка на храна и ресторанти се премести предимно в онлайн среда. Но не съвсем.

Според американската платформа Finances Online за оценка на SaaS/B2B софтуерни и финансови продукти през 2020 г. Instagram, платените онлайн реклами, SEO оптимизираните текстове и ревиюта на потребители стават все по-важни източници за набиране на клиенти и потребители на стоки и услуги в тази сфера. Но както

Delicious Online Business

2020 convinced us that everyone can cook. Or at least try. The culinary upheaval has created crises and opportunities that reflect the new attitude towards food - as an experience that costs almost as much as the marketing behind it. The battle for consumers of recipe books, products, services, food delivery and restaurants has shifted mainly to the online environment. But not quite so.

According to the American platform Finances Online for evaluation of SaaS / B2B software and financial products in 2020, Instagram, paid online advertising, SEO optimized texts and user reviews are becoming increasingly important sources for recruiting customers and users of goods and services in this field. But as my interlocutors confirm, good taste remains the king of cuisine.

Кулинарните
курсове се
изместиха в
интернет, но
фокусът им остава
качеството на
храната и нейното
маркетингане

*Culinary courses
have shifted to the
Internet, but their
focus remains on
food quality and good
marketing*

Георги Георгиев съветва да не се пренебрегва обратната връзка от клиентите
Georgi Georgiev advises not to ignore the feedback from customers

Георги Георгиев
Georgi Georgiev

казват и моите събеседници, Вкусът остава царят на кулинарията.

Коронакризата изправя Борис Тасев, създател на кулинарното училище „Amuse Bouche“, за пореден път пред предизвикателството да преодолее най-голямото клише в тази сфера - че има хора, които не могат да готвят. „Всеки може да готви, но не всеки иска. При кулинарните курсове има много специфика, изключителна сезонност и никакво постоянство. Хората у нас не са толкова отворени към онлайн курсовете. Но успяхме да бъдем първите, които преминаха към видеокурсове, които покриват основните умения, за да започне човек да готви у дома“, пояснява той.

Георги Георгиев, съосновател на веригата заведения за гурме бургери Skapto, ориентира бизнеса си от фокусиран основно в обслужването на клиенти в обекти към доставка, включително и на суровини за готвене у дома, с рецепти. Открива и нова група активни потребители - тийнейджърите и студентите, които все повече се интересуват с какво и как се хранят. „От маркетинг гледна точка се фокусирахме върху човешката страна на бранда - запознахме клиентите с хората, които приготвят храната им. Това е част от емпатията, защото поръчките им вече не са безлични, а знаят кой стои зад тях“, казва той в интервю за блога „Създателите – дигиталните оптимисти на България“.

„Интересът към готвенето у дома не спадна това лято“, отбелязва и Деница Георгиева, кулинарен блогър и автор на книгата „Нисковъглеводратно хранене за всеки ден – бързо и лесно“. „Обяснявам го с усложнената обстановка и пречките за пътуване. По това време на годината обичайно затварянето над печката остава на по-заден план, но не и сега. Процесът, през който минахме, ни накара да станем по-гъвкави, еволюирахме. Ако миналата година идеята за онлайн готварски курс, който се заплаща, звучеше нереалистично, тази година

The coronavirus crisis faced Boris Tasev, founder of the “Amuse Bouche” culinary school, with the challenge of once again overcoming the biggest clichè in this field - that there are people who cannot cook. “Everyone can cook, but not everyone wants to. When it comes to culinary courses, there is a lot of specificity, clear seasonality, and nothing is constant. People in our country are not so open to online courses. But we were the first to switch to video courses that cover the basic skills needed to start cooking at home”, he explains.

Georgi Georgiev, co-founder of the chain of gourmet burgers Skapto, directs his business from being focused mainly on serving customers on site to deliveries, including raw materials for cooking at home, with recipes included. He also found a new group of active consumers - teenagers and students who are increasingly interested in what and how they eat. “From a marketing point of view, we focused on the human side of the brand - we introduced customers to the people who prepare their food. This is part of the shared experience, because their orders are no longer impersonal, but they know who is behind them”, he said in an interview for the “Creators - the digital optimists of Bulgaria” blog.

“Interest in cooking at home has not waned off this summer”, said Denitsa Georgieva, a culinary blogger and author of the book “Low Carb Meals for Every Day - Quick and Easy”. “My explanation for this is the complicated situation and the obstacles to travel. At this time of year, spending time around the stove usually is not that popular, but now that is not the case. The process we went through made us more flexible, we evolved. If last year the idea of a paid online cooking course sounded unrealistic, this year such courses are full in 20 minutes”, she explained.

According to Boris, “there is work for everyone”, and the value of the food in the restaurant, on the table at home, or

Деница Георгиева залага на личен опит и честност в кулинарния си блог

Denitsa Georgieva relies on personal experience and honesty in her culinary blog

такива курсове се запълват за 20 минути“, поясни тя.

Според Борис „има работа за всички“, и стойността на храната в ресторанта, на масата вкъщи или на екрана на лаптопа зависи основно от продуктите и качеството на технологията, вложени в тях. От значение е регионалният, дори местният произход на продуктите и рецептата и личният подход към готвенето. С интереса към храната расте изискването към маркетинга ѝ.

Деница не продава чрез блога си, но поддържа и разширява своето присъствие чрез активно онлайн участие. Тя припомня, че брандът, особено в сферата на здравословното хранене, се крепи на „постоянство, максимална честност, близка комуникация и съвети от личен опит“.

„Това печели хората. Всеки може да гледа красиви снимки на гурме кухня, но това не е ежедневната ни храна.“ Тя съветва начинаещите в професионалната кулинария и ресторантьорство да не забравят, че създаването на авторска кухня, интересното поднасяне на текст и илюстрация, влагането в техника за снимане отнема време и пари за изграждане.

Следващото предизвикателство за ресторантите и кулинарните професионалисти е да изненадват потребителите, които вече са с по-високи очаквания за парите, които харчат. „През последните години има тенденция хората по-често да се хранят навън. Основният двигател за това е подемот на икономиката през последното десетилетие и съответно по-голямото количество свободен капитал, с което разполагат хората. Затова трябва да уважаваме парите им, особено когато сме в трудни времена,“ допълва и Георги.

„Най-важното е младите ентузиастични да не се поведат по красивите снимки и привидно лесния живот, който всеки един от нас несъзнателно представя във Facebook и Instagram. Основата на успешното пазарно присъствие би трябвало да бъде качественият продукт, но факторите са много и понякога непредвидими. Ако услугата ви е качествена и сте готови да работите, сте на прав път“, пояснява и Борис.

Георги допълва, че много компании се въодушевяват от това, че голяма част от клиентелата им е онлайн и колкото повече пари вкарват в реклама, толкова по-добре.

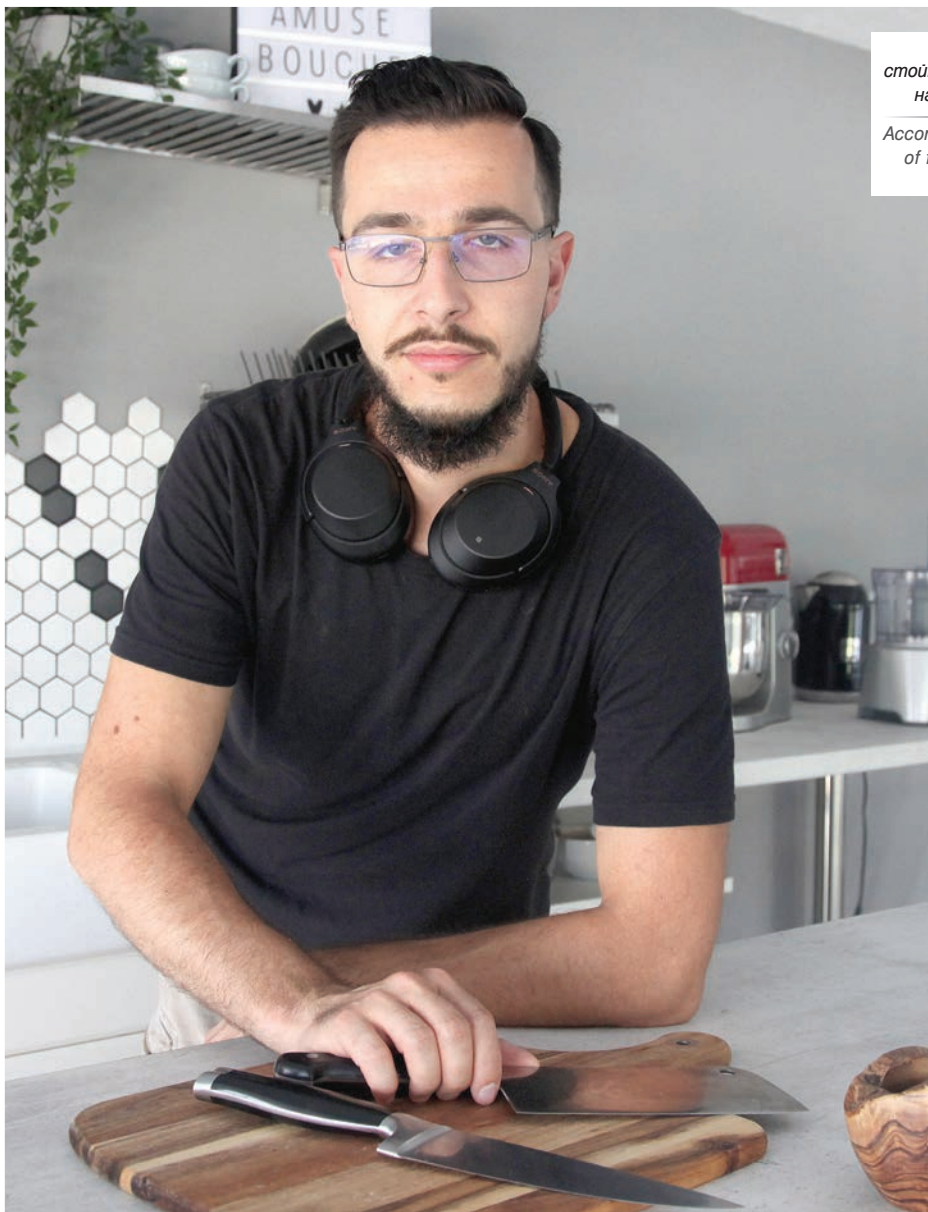

Красимир Свраков | Krasimir Svrakov

on the laptop screen depends mainly on the products and the quality of the technology invested in it. What matters is the regional, even local, origin of the products, the recipe and the personal approach to cooking. With the growing interest in food, the demand for its proper marketing increases, as well.

Denitsa does not sell through her blog, but maintains and expands her presence through active online engagement. She reminds that a brand, especially in the field of healthy eating, depends on "perseverance, maximum honesty, close communication and giving advice from personal experience".

"This is what makes the difference and wins people over. Everyone can look at beautiful pictures of gourmet cuisine, but this is not our daily food." She advises beginners in professional cooking and the restaurant business not to forget that the creation of a chef's menu, the interesting presentation of text and illustration, the investment in photo equipment takes time and money to build.

Според Борис Тасев
стойността на храната зависи
най-вече от качеството

According to Boris Tasev, the value
of food depends mostly on its
quality

The next challenge for restaurants and culinary professionals is to surprise consumers who already have higher expectations for the money they spend. "In recent years, there has been a tendency for people to eat out more often. The main driver behind this is the recovery of the economy over the last decade and, consequently, the greater amount of free capital available to people. That's why we have to value their money, especially during difficult times", added Georgi.

"The most important thing is that young enthusiasts are not misled by the beautiful photos and the seemingly easy life that each of us unconsciously demonstrates on Facebook and Instagram. The basis of a successful market presence should be a quality product, but the factors are many and sometimes unpredictable. If your service is high quality and you are ready to work, you are on the right track", Boris explained.

Georgi adds that many companies are excited that a large part of their clientele is online, believing that the more

money they put into advertising, the better. He advises them to clearly define the goals of their campaign, the budget and desired results, to make the most of customer feedback. The easiest thing to do when someone is unhappy and has expressed it online is to say, "This is a hater", but it's much more valuable to check if there is some truth in the comment and whether you can improve your business if you fix this problem", explained the entrepreneur.

In conclusion, Boris, Denitsa and Georgi put together the recipe for success in the industry. It includes hard work, a lot of patience, a clear concept and vision for development, flexibility in working with new approaches, products, but also selecting very carefully new technologies, materials, brands. Georgi added: "There is a saying – "The bitter taste of poor quality lasts much longer than the short-lived joy of the low price. I think there's a lot of truth in that". The end result - the finished, authentic dish can be sold online-only, as long as it offers value. And the value "smells" delicious. 🍴"

Той ги съветва ясно да дефинират целите на кампанията си, бюджета и желаните резултати, да се възползват максимално от отзивите на клиентите. „Най-лесното нещо е, когато някой не е доволен и го е изразил онлайн, да си кажете: „този е хейтър“, но много по-стойностно е да проверите дали има доза истина в коментара и дали можете да подобрите бизнеса си, ако отстраните този проблем“, пояснява предприемачът.

В заключение Борис, Деница и Георги сгласяват рецептата за успех в бранша. Тя включва усилената работа, много търпение, ясна концепция и визия за развитие, гъвкавост при работа с нови подходи, продукти, но и висок праг на възискателност при избор на нови технологии, материали, марки. Георги допълва: „Има поговорка – Горчивият вкус от лошото качество остава много по-дълго от краткотрайната радост от ниската цена. Смятам, че има голяма доза истина в това“. Крайният резултат – готовото, автентично ястие може да се продаде и само онлайн, стига да е стойностно. А стойността „ухае“ вкусно. 🍴

Иван Чернев: Кризите са тест кой как се справя

Качеството и гарантираният обем на продукцията са „летвата“, с която мерим българските производители

The quality and the guaranteed production volume are the "bar" by which we measure the Bulgarian producers

Ivan Chernev: Crises are a Test of How Well Everyone Manages

Иван Чернев, какви уроци ви даде пандемията като изпълнителен директор на голяма търговска верига?

- Ситуацията затвърди добре научени уроци: За да успеем да се справим при криза, трябва да работим заедно. Често забравяме как сме свързани. Много хора не си дават сметка колко мащабни процеси, сложно планиране, хора, труд и енергия стоят зад всеки продукт, който виждат на рафта.

- Да открия някоя от мерките, която предприехте, но те ви дават устойчивост и занаят...

- В центъра на нашия бизнес са клиентите. Тяхното доверие зависи от професионализма на нашите колеги, а те са „горивото“, което гържи компанията жива, активна и успешна. Кризисните времена са тест за това дали една компания се справя добре. По време на извънредното положение инвестирахме над 5 млн. евро за повишаване на заплати, осигурихме бонуси на служителите, които тогава работиха на „първа линия“. И още около 1 млн. лв. годишно вложихме в обучения и здравни програми.

- Пандемията постави на дневен ред въпроса за присъствието на българското производство във веригите. Кое е препятствието години наред?

- За нас тази тема съвсем не е нова. При традиционно висок интерес от страна на българите към родното производство, да възпрепятстваме достъпа на български продукти би било лишено от икономическа логика. Числата свидетелстват, че 86% от оборота на „Kaufland България“ се формират от местни доставчици, а 60% от всички производители, с които работим, са български и идват от 25 региона, което е почти цялата страна. В ключови за потребителите продуктови групи имаме близо 70% българско присъствие. Близо две години работим с 21 семейни мандри и малки ферми от различни региони, чиито продукти се предлагат в нашите фермерски щандове в 17 от хипермаркетите ни в цялата страна. За последните

Mr. Chernev, what lessons did the pandemic teach you as the Executive Director of a large retail chain?

- The situation reinforced some well-learned lessons: In order to cope with a crisis, we must work together. We often forget how connected we are. Many people do not realize what large-scale processes, complex planning, people, work and energy are behind every product they see on the shelf.

- Let's highlight some of the measures you have taken, which, however, will not be sustainable in the future...

- Customers are at the heart of our business. Their trust depends on the professionalism of our colleagues, and they are the "fuel" that keeps the company alive, active and successful. Times of crises are a test of how well a company is managing. During the state of emergency, we invested more than 5 million euro to increase salaries, provide bonuses to employees who were then working on the "front line". And we invest another BGN 1 million a year in training and healthcare programs.

- The pandemic put forth the issue of the presence of Bulgarian production in the chains. What has been the obstacle for years?

- This topic is not new to us at all. Given the traditionally high interest of Bulgarians in domestic production, so, to prevent the access of Bulgarian products would be devoid of economic logic. The numbers indicate that 86% of the turnover of "Kaufland Bulgaria" is formed by local suppliers, and 60% of all manufacturers we work with are Bulgarian and come from 25 regions, which is almost the whole country. We have almost 70% Bulgarian presence in key product groups for consumers. For almost two years we have been working with 21 family dairies and small farms from different regions, whose products are offered in our farm-product stands in 17 of our hypermarkets across the country. For the last two years we have sold about 65 million kg of fruits and vegetables and over 61 million kg of dairy products produced in Bulgaria.

- But still there is a problem. What does it look like from the point of view of retail chains?

Добрин Кашавелов

две години сме продали около 65 млн. кг плодове и зеленчуци и над 61 млн. кг млечни продукти, произведени в България.

- Но все пак проблем има. Как изглежда той от страната на търговските вериги?

- Не смятам, че има такъв проблем. Успешен пазар е този, който се саморегулира. Не е нужен закон за качеството и свежестта, нито за добрата симбиоза в съвместната работа с българските производители. Това са наши принципи от почти 15 години.

- Българските производители трябва да продават, за да продължат да произвеждат. За много от тях точно пазарът е проблем...

- Работата с нас изисква качество и гарантиран обем на продукцията. Не оставяме производителите сами в този процес, те се учат и растат заедно с нас. Някои гоюдоха с по една касетка зеленчуци, а сега обработват стотици декари продукция, чиято реализация договаряме и гарантираме предварително. В последните месеци се свързахме с още близо 5000 производители на

- I do not think there is such a problem. A successful market is one that is self-regulating. There is no need for a law on quality and freshness, nor for good symbiosis in the joint work with Bulgarian producers. These are our principles of almost 15 years.

- Bulgarian producers must sell, in order to continue producing. For many of them, precisely the market is a problem...

- Partnering with us requires quality and guaranteed volume of production. We do not leave producers alone in this process, they learn and grow together with us. Some came with a box of vegetables, and now process hundreds of acres of produce, the realization of which we negotiate and guarantee in advance. In recent months, we have contacted nearly 5,000 additional producers of fruits and vegetables, dairy products and eggs according to lists provided by the Ministry of Agriculture, and with some of them we are already working or in advanced negotiations.

- Kaufland Bulgaria has created its own brand "Brei!". What was the impetus?

- We work with a focus on the local production, we know the market and the taste of the customers very well. We put all our experience and knowledge into "Brei!", our first own national product line. The aim is to

Иван Чернев е председател на УС на Kaufland България от февруари 2018 г.

Управлявал е различни отдели в структурата на Kaufland в Германия и други държави. В България идва от мениджърска позиция в Kaufland Словакия. Той е дипломиран икономист от Университета в Нидеррайн, Германия.

Ivan Chernev has been Chairman of the Management Board of Kaufland Bulgaria since February 2018. He has managed various departments in the structure of Kaufland in Germany and other countries. To Bulgaria, he comes from a managerial position in Kaufland Slovakia. He holds a degree in Economics from the University of Niederrhein, Germany.

плодове и зеленчуци, млечни продукти и яйца по списъци, осигурени от Министерството на земеделието, като с част от тях вече работим или сме в напреднали преговори.

- **Kaufland България създаде собствена марка „Брей!“.** Кои бе подтикът?

- Работим с фокус върху родното, познаваме много добре пазара и вкуса на клиентите. Вложихме целия си опит и познания в „Брей!“, нашата първа собствена национална линия продукти. Целта е да отговорим на търсенето на качествени български продукти с традиционен вкус.

- **На какви изисквания трябва да отговорят местните производители, за да прескочат летвата и да попаднат в селекцията „Брей!“?**

- Летвата в Kaufland е една: качество. Създадохме „Брей!“ с 20 български производителя от 15 региона в страната. Те са дългогодишни наши партньори, но и такива, с които работим за пръв път. Избрахме ги с прозрачен конкурс при ясно зададени критерии за качество и мащаб на производството. Изискваше се всеки да притежава международно признати сертификати за качество и работа със собствени марки, а за продукти като прясно месо и колбаси изискваме и независим външен опит.

- **Кои са най-трудните моменти в създаването на собствена марка с местно производство?**

- Може да възникнат трудности от всякакво естество. При нас заради izolацията се получи забавяне на финалния етап, противоепидемичните мерки осуетиха планираните дегустации, които бяха част от представянето на марката на пазара. Затова го отложихме с три месеца.

„Брей!“ е първата ни собствена национална линия продукти, съобразена с търсенето на качествени български продукти с традиционен вкус

“Brei!” is our first own national product line, in response to the demand for quality Bulgarian products with traditional taste

meet the demand for quality Bulgarian products with traditional taste.

- **What requirements do local producers have to meet, in order to jump over the bar and get into the “Brei!” selection?**

- The bar in Kaufland is one: quality. We created “Brei!” with 20 Bulgarian producers from 15 regions in the country. Some of them are our long-term partners, but there are also those with whom we work for the first time. We selected them through a transparent competition with clearly defined criteria for quality and scale of production. Everyone was required to have internationally recognized certificates for quality and work with their own brands, and for products, such as fresh meat and sausages we require an independent external audit.

- **What are the most difficult steps in creating your own brand with local production?**

- „Брей“ ще излезе ли извън България?
- Имаме такива планове. Но първо ще разгърнем марката тук, което ще отнеме 2-3 години.
- **Вашите препоръки към нашите производители, за да може пазарът да се отвори по-широко за тях?**
- Да се свързват с нас и да черпят информация от източника за изискванията. Вратите ни са винаги отворени. Те може да получат съвети и от други производители, с които вече работим добре.
- **Необходимост от по-къси вериги на доставка – бе извод, очертан от изолацията. Какъв шанс има местното производство и как малките производители да пораснат?**
- Капацитетът и развитието на малките производители не е въпрос само към търговските вериги, но и към самите производители. Нашата задача като търговци е да осигуряваме среда, която прави този растеж възможен.
- **Кои са камъчетата в обувката на Kaufland България?**
- Непазарните мерки обичайно са камъчета в обувката на всеки бизнес на свободния пазар.
- **Веригата се разраства. Как намирате подходящите хора?**
- Намирането на подходящите хора никога не е било лесно, защото търсим най-добрите. Kaufland България е най-големият работодател в сектора за модерна търговия и за втора поредна година сертифициран като Топ Работодател от независимата международна организация Top Employers Institute. Това ни нарежда сред водещите компании в Европа, иноватори в грижата за своя екип. Инвестираме много в развитието на служителите си. Наскоро повишихме възнаграждението на всички колеги в нашите хипермаркети в страната и логистичния ни център.
- **Работили сте и на други места по света. Посочете едно предимство да управлявате компания в България...**
- Предимството за мен е, че имам възможността да работя в родината си. (👍)

- Difficulties of all kinds can arise. Here, due to the isolation, there was a delay in the final stage, the anti-epidemic measures thwarted the planned tastings, which were part of the presentation of the brand on the market. That's why we postponed it for three months.
- **Will "Breil" go outside the borders of Bulgaria?**
- We do have such plans. But first, we will develop the brand here, which will take 2-3 years.
- **What are your recommendations to local manufacturers, so that the market can be more open to them?**
- Contact us and get information from the source about the requirements. Our doors are always open. They can also get advice from other manufacturers with whom we are already working well.
- **Need for shorter supply chains – that was one of the conclusions outlined by the isolation. What chance does local production stand and how can small producers grow?**
- The capacity and development of small producers is not only a question for the retail chains, but also for the producers themselves. Our task as traders is to provide an environment that makes this growth possible.
- **What are the pebbles in the shoe of Kaufland Bulgaria?**
- Non-market measures are usually the pebbles in the shoes of any free market business.
- **The chain is growing. How do you find the right people?**
- Finding the right people has never been easy because we are looking for the best. Kaufland Bulgaria is the largest employer in the modern trade sector and for the second year in a row certified as a Top Employer by the Top Employers Institute independent international organization. This places us among the leading companies in Europe, innovators in terms of taking care of our team. We invest a lot in the development of our employees. We have recently increased the remuneration of all colleagues in our hypermarkets in the country and our logistics center.
- **You have worked in some other countries around the world. Point out one advantage of running a company in Bulgaria...**
- The advantage for me is that I have the opportunity to work in my homeland. (👍)

Андреана Павлова, АНДИП 92:

Българското птицевъдство е все по-модерно

Andreana Pavlova, ANDIP 92:

Bulgarian Poultry Farming is Becoming Ever More Modern

М-жо Павлова, бихте ли разказали за историята на вашата компания? Как решихте да се занимавате с производство на яйца?

- Компанията ни е с дългогодишен опит в производството на яйца. Вече 21 години сме на пазара и следваме изградена семейна традиция. Решението за започване на този тип дейност възниква от идеята за създаване на качествен и достъпен български продукт. Яйцето е важен хранителен компонент в менюто на българина, и не само. Струва ми се, че и с годините, в които хранителната култура на българите претърпя съществени трансформации и еволюции, яйцето повиши своето значение.

- Какви са основните предизвикателства пред бранша според вас?

- Всеки един бранш и бизнес е изправен пред трудности и предизвикателства. Спецификата пред нашия бранш е продиктувана от факта, че в основата на производството е живата стока. Определено това е най-голямото и най-сериозното предизвикателство. Друг важен фактор е голямата конкуренция, която не позволява изоставянето от налагащия се тренд.

- Има ли добри условия в България за осъществяване на тази дейност?

- Определено има добри условия за осъществяване на дейността. Благоприятните условия у нас за отглеждане на зърнени култури ни позволяват да работим изцяло с български суровини. А в основата на качественото яйце

Mrs. Pavlova, could you tell us about the history of your company? How did you decide to start producing eggs?

- Our company has many years of experience in egg production. We have been on the market for 21 years and we follow a well-established family tradition. The decision to start this type of activity arises from the idea of creating a quality and affordable Bulgarian product. The egg is an important food component in the menu of the Bulgarian, and not only. It seems to me that with the years in which the food culture of the Bulgarians underwent a significant transformation and evolution, the egg became even more important.

- What do you think are the main challenges that the industry is facing?

- Every branch and business faces difficulties and challenges. The specificity of our industry is dictated by the fact that the basis of production is a living commodity. This is definitely the biggest and most serious challenge. Another important factor is the great competition, which does not allow lagging behind the emerging trend.

- Are there good conditions in Bulgaria for carrying out this activity?

- There are definitely good conditions for carrying out this activity. The favourable conditions in our country for growing crops allow us to work entirely with Bulgarian raw materials. And the basis of a good quality egg is the quality

Покриваме най-високия международен стандарт за производство на храни и това позволява да работим с големите вериги

We meet the highest international standard for food production and this allows us to work with large chains

стоят качествената суровина, съответно и качественият фураж. Именно поради желанието ни за създаване на още по-качествен продукт през 2013 г. насочихме усилията си за разработване на обогатена формула на яйцата.

- Бихте ли ни разказали повече за обогатената формула?

- Технологията е разработена при волиерно отглеждане на кокошки носачки, или както е по-познато - подово отглеждане. Пълноценното хранене е основополагащо за постигане на добър здравен статус на птиците, както и за производството на качествен продукт. Водени от идеята за още по-добър продукт, стигнахме и до концепцията за три вида формули на обогатени яйца - яйца обогатени със селен, селен и витамин Е, както и селен и Омега 3. Обогатяването става по естествен начин чрез процеса на хранене на кокошките и чрез натрупването на тези елементи в организма им. През годините срещаме все повече положителни отзиви относно този наш обогатен продукт, а това ни насърчава да продължаваме да работим за развитие в тази посока, както и ни държи отговорни за вече създадените високи очаквания.

- Модернизира ли се българското птицевъдство?

raw material, respectively the quality fodder. It is because of our desire to create an even better product that in 2013 we focused our efforts on developing an enriched egg formula.

- Could you tell us more about the enriched formula?

- The technology was developed in aviary breeding of laying hens, or as it is better known - floor rearing. Proper nutrition is fundamental for achieving good health status of the birds, as well as for the production of a quality product. Guided by the idea of an even better product, we came to the concept of three types of formulas of enriched eggs - eggs enriched with selenium, selenium and vitamin E, as well as selenium and Omega 3. Enrichment occurs naturally through the process of feeding chickens and by the accumulation of these elements in their body. Over the years, we have received more and more positive feedback about this enriched product of ours, and this encourages us to continue working towards development in this direction, as well as holds us responsible to meet the already high expectations.

- Is Bulgarian poultry farming being modernized? In your company, do you apply, for example, European practices, norms, in addition to the mandatory ones, which you obviously comply with?

Във вашата компания прилагате ли например европейски практики, норми, освен задължителните, за които е ясно?

- Българското птицевъдство върви с все по-големи темпове към модернизацията. От технологична гледна точка волиерното отглеждане на кокошки носачки вече се среща във все повече български ферми. Българският производител се ориентира все повече към по-ефективни и

високотехнологични машини. Бих казала, че част от модернизирването е и покриването на различни нива на стандарти за качество. В нашата компания освен задължителните европейски норми за хуманно отглеждане на птиците, фирмата покрива най-високия международен стандарт за производство на храни IFS. Той позволява модернизация на производството благодарение на ефективните си практики, както и максималното постигане на добри резултати, подобряване на работните процеси и най-важното - дава оценка за качеството на продукта. От друга страна, ежегодното защитаване на този сертификат ме гържи във форма, защото знаеш, че на международно ниво контролът е безкомпромисен по отношение на спазване на стандартите, а това те кара да даваш всичко от себе си, непрекъснато да правиш подобрения и да търсиш решения.

- Взаимодействат ли добре според вас българските производители с чуждите вериги у нас?

- Точно този процес на модернизация позволява навлизането на повече български производители в чуждите вериги. Обаче за постигане на това взаимодействие е необходимо покриването на всички гореспоменати фактори. Условието за работа с този тип клиенти са изцяло ориентирани към най-качествения продукт, създаван при високотехнологичен процес, което да се удостоверява със сертифициране на международно ниво от международни одитори. Като български производител, работещ с чужди вериги, бих казала, че покриването на всички условия за работа с тях не е лесно, но благодарение на това вървим по пътя на модернизация и следваме европейските тенденции.

- Накрая, кое е това, което истински ви носи удовлетворение във вашия бизнес?

- Много неща. Всяка една оптимизация, модернизация, водеща до подобряването на производствения ни процес, естествено. Но понякога и малките неща. Например, да чуеш обратна връзка от непознат човек, който ти споделя, че си купува от твоите яйца, защото са му вкусни. И не на последно място, да знаеш, че го българина достига пълноценен хранителен продукт. (i)

- Bulgarian poultry farming is moving at an ever-increasing pace towards modernization. From a technological point of view, the aviary breeding of laying hens is already found in more and more Bulgarian farms. The Bulgarian manufacturer is increasingly focusing on more efficient and high-tech machines. I would say that part of the modernization is to meet different levels of quality standards. In our company, in addition to the mandatory European standards for humane poultry farming, the company meets the highest international standard for food production IFS. It allows modernization of production, thanks to its effective practices, as well as the maximum achievement of good results, improvement of work processes and most importantly - gives an assessment of product quality. On the other hand, the annual renewal of this certificate keeps you in shape, because you know that on international level the control is uncompromising in terms of compliance with standards, and this makes you do your best, constantly make improvements and seek new solutions.

- Do you think that Bulgarian producers interact well with foreign chains in Bulgaria?

- It is precisely this process of modernization that allows more Bulgarian producers to enter international chains. However, in order to achieve this interaction, it is necessary to cover all the above-mentioned factors. The conditions for working with this type of clients are fully oriented to the highest quality product, created in a high-tech process, which is certified by international certification by international auditors. As a Bulgarian manufacturer working with foreign chains, I would say that covering all the conditions for working with them is not easy, but thanks to this we are on the path of modernization and follow the European trends.

- Finally, what gives you real satisfaction you in your business?

- A lot of things. Any optimization, modernization, leading to the improvement of our production process, of course. But sometimes the small things. For example, to hear feedback from a stranger who tells you that he buys from your eggs because they are delicious to them. And last but not least, to know that a nutritious food product reaches the Bulgarian consumer. (i)

- Coccidiostats
- Enzymes
- Feed Additives
- Veterinary Products
- Vaccines
- API
- 5 continents
- 90+ countries
- 95+ products
- Ranked among the top 10 veterinary pharmaceutical companies worldwide

- More than half a century fermentation expertise
- Strategic acquisitions over the years
- European production
- State of the art production facilities

www.huvepharma.com

Суперхрани и супер бизнес

Насекомите са ценен източник на протеини и вече се работи за по-масовото им навлизане в менюто на животни и хора

Superfoods and Super Business

Insects are a valuable source of protein and action is already being taken to promote their inclusion into the diet of animals and humans

Яна Колева Yana Koleva

Насекоми в менюто на хора и животни – това е новата тенденция в цял свят, която набира сила. За Далечния изток тази храна е традиционна, но вече и Западът започва да фокусира своя интерес към нея. Затова и расте броят на фермите, които отглеждат насекоми с цел те да бъдат използвани като храна или добавка в храните. Някои ресторанти вече предлагат такива деликатеси, но и отделни личности се превръщат в медийни звезди, като споделят рецепти, в които се съдържат насекоми. Има и предприемачи, които разказват за своите ферми, в които се отглежда такава екзотика. Скакалци, шурци, мравки, мухи, червеи, хлебарки... Не бързайте да казвате „Не, ние не сме азиатци!“. Защото...

Нов бизнес

Фермите за отглеждане на насекоми като източник на протеини са нов бизнес, който върва, че бъдещето му принадлежи. Предимство е, че в сравнение с познатите ни животновъдни стопанства те изразходват много по-малко ресурси като вода, храна, енергия и пространство. Те отделят и по-малко парникови газове в сравнение с генерираните количества от едрия рогат добитък. И макар на този етап да се използват основно като храна за някои влечуги и птици, тенденцията, която се опитва да си проправи път, е насекомите все повече да навлизат и в менюто на човека. Ястията с буболечки са източник на важни хранителни вещества. Един пример от Африка: Палмовият житоядец е вредител, който обаче използван като храна, осигурява повече цинк и желязо, отколкото телешкото. Ето защо в Гана е нараснал интересът към отглеждането именно на този бръмбар и това става доходоносен бизнес.

В Северна Америка

Подобни начинания обаче не си проправят път само в по-бедни региони по света. Северна Америка се оказва добра почва. В Канада трима предприемчи-

Insects in human and animal diet - this is the new trend around the world, which is gaining momentum. For the Far East, this food is traditional, but now the West is beginning to focus its interest on it. That is why the number of farms that raise insects is growing, in order for them to be used as food or food additives. A number of restaurants already offer such delicacies, but some people are also becoming media stars by sharing recipes that contain insects. There are also entrepreneurs who talk about their farms, which raise such exotics. Locusts, crickets, ants, flies, worms, cockroaches... Do not rush into saying "No, we are not Asians!". Because...

New business

Farms raising insects as a source of protein are a new business which believes the future belongs to them. The advantage is that compared to the livestock farms we know, they consume much less resources, such as water, food, energy and space. They also emit less greenhouse gases than the quantities generated by cattle. And although at this stage they are mainly used as food for some reptiles and birds, the emerging trend is that insects are increasingly entering the human diet. Bug dishes are a source of important nutrients. An example from Africa: The palm weevil is a pest, but when used as food, it provides more zinc and iron than beef. That is why interest in growing this particular beetle has grown in Ghana and it is becoming a lucrative business.

In North America

However, such endeavours are not only spreading to poorer regions of the world. North America turned out to be a favourable ground. In Canada, three enterprising young men - brothers Darren, Ryan and Jared Goldin, began to develop an insect business in 2014, creating Entomo Farms. Initially, the supplies provided food for reptiles, and today they sell crickets and worms for consumption - roasted or powdered. This alternative food is rich in protein, iron, calcium, omega and amino acids.

ви млади мъже - братята Дарън, Райън и Джаръд Голдин, през 2014 г. започват да развиват бизнес за отглеждане на насекоми, като създават Entomo Farms. Първоначално доставките осигуряват храна за влечуги, а днес вече продават щурци и червеи за консумация - печени или на прах. Тази алтернативна храна е богата на протеини, желязо, калций, омега и аминокиселини.

През 2014 г. и в САЩ отваря първата ферма за ядивни насекоми. Тя е в град Янгстаун, щата Охайо. За отглеждането на европейски скакалци се използва изоставен склад, който бързо става съоръжение с нова функция. Пораснат ли, скакалците се превръщат в брашно, което се влага в бисквити и чипс. Big Cricket Farms отглежда насекомите, а Six Foods в Бостън произвежда продуктите със скакалци. Този тандем вярва, че в режима на модерния човек има начин да се настани този богат на протеини продукт.

Предимства

От 2003 г. насам Организацията по прехрана и земеделие към ООН се опитва да насърчи консумацията на насекоми. В техния доклад се посочва, че това е начин за много по-ефективно осигуряване на протеини, отколкото чрез отглеждането на добитък. Данните сочат, че за получаването на 1 кг телешко месо са необходими 10 кг храна, а за 1 кг скакалци - едва 1,7 кг. При отглеждането на насекоми се отделя 1% от парниковите газове, произвеждани от селскостопански животни като крави и овце. Но следва и предупреждението, че този нов клон

In 2014, the first edible insect farm opened in the United States. It is located in Youngstown, Ohio. An abandoned warehouse is used to raise European locusts, which quickly became a facility with a new function. When they grow up, the locusts turn into flour, which is used in biscuits and chips. Big Cricket Farms raises insects, and Six Foods in Boston produces the locust products. The team believes that there is a way to introduce this protein-rich product into modern-day people's diet.

Advantages

Since 2003, the Food and Agriculture Organization of the United Nations has been trying to promote the consumption of insects. Their report states that this is a way to provide protein much more efficiently than by raising livestock. The data shows that 10 kg of food is needed to obtain 1 kg of beef, compared to only 1.7 kg for 1 kg of locusts. Insect farming releases 1% of the greenhouse gases produced by farm animals, such as cows and sheep. But there is also a warning that this new branch of the food industry will face a number of difficulties, both in terms of the absence of sufficient information about the possible risks of insect farming and in consumer attitudes.

Territory

There are said to be more than 1,900 species of edible insects, most of which live in tropical countries.

от хранителната индустрия ще се изправи пред редица трудности, свързани както с липсата на достатъчно информация за възможните рискове при отглеждането на насекоми, така и с потребителските нагласи.

Територия

Твърди се, че съществуват над 1900 вида ядливи насекоми, повечето от които са в тропическите страни. Сред най-често консумираните групи са бръмбарите, гъсениците, пчелите, осите, мравките, скакалците, щурците, цикадите, термитите, листните въшки, водните кончета и мухите.

Факт е, че сме тласкани да включим в менюто си част от тази екзотика. Западът постепенно започва да прави проучвания в тази насока. Учени например вече видяха потенциал в „млякото“ от хлебарки. Те са открили, че видът *Diptera punctata* храни своите малки с вещество, което е твърде богато на протеини, аминокиселини, липиди и захари. Храната от насекоми е ниша и за научните изследвания.

Регламент

За да навлязат насекомите в храната на европейца обаче, трябва Европейската агенция по безопасност на храните да регламентира това. И докато трае този процес, страни като Белгия и Холандия прилагат „политика на търпимост“, което е в отговор на някои опасения от възникването на алергична реакция при консумация на насекоми под каквато и да е форма. Ограничения има и за използването на насекомите като храна за животни, които са част от хранителната верига на човека. Засега в ЕС е позволено подобни продукти да служат като храна само при отглеждането на риба, но се очаква да навлязат и при отглеждането на домашни птици и свине.

Бъдещето ще покаже колко бързо при всичките си предимства насекомите ще се превърнат в суперхраната на бъдещето. Ако това стане, отглеждането на насекоми ще е наистина супербизнес. (1)

NASEKOMO първ съзря ниша

NASEKOMO е първият стартъп в България, който започна да развива производството на насекоми като храна за животни. Основатели на компанията са Олга и Ксавие Марсенак, които са с богат опит в консултантския и аутсорсинг бизнес. Другият съосновател е Марк Болард, който разполага с експертиза в агрономията и биотехнологиите. В търсене на устойчив бизнес с перспективи, те виждат ниша в новите храни, които ще задоволят глада за протеини. Насочват се към отглеждането на ларви на мухата Black Soldier Fly. В този производствен цикъл се използват органични отпадъци, което спомага и за оползотворяването им. Крайните продукти се използват като храна за риба и домашни любимци, а също и за наторяване на почвата.

NASEKOMO was the first to spot a niche

NASEKOMO is the first startup in Bulgaria to start developing the production of insects as animal feed. The founders of the company are Olga and Xavier Marsenak, who have extensive experience in the consulting and outsourcing business. The other co-founder is Mark Bollard, who has expertise in agronomy and biotechnology. In search of a sustainable business with potential, they see a niche in new foods that will satisfy the hunger for protein. They focus on breeding larvae of the Black Soldier Fly. Organic waste is used in this production cycle, which also helps to utilize it. The final products are used as food for fish and pets, as well as for soil fertilization.

Among the most commonly consumed groups are beetles, caterpillars, bees, wasps, ants, locusts, crickets, cicadas, termites, aphids, dragonflies and flies.

It is clear that we are pushed to include some of these exotics in our diet. The West is gradually beginning to do research in this direction. Scientists, for example, have already seen the potential in cockroach milk. They found that the *Diptera punctata* species feeds its young with a substance that is very rich in proteins, amino acids, lipids and sugars. Insect food is also a niche for scientific research.

Regulation

However, in order for insects to enter the diet of the European population, the European Food Safety Authority must regulate it. And while this process is in progress, countries like Belgium and the Netherlands are pursuing a "tolerance policy", which is in response to some concerns about the occurrence of an allergic reaction to the consumption of insects in any form. There are also restrictions on the use of insects as food for animals that are part of the human food chain. For the time being, such products are allowed in the EU to serve as food only in fish farming, but are also expected to enter the poultry and pig farms.

Having all its advantages, only the future will show how quickly insects will become the superfood of the future. If that happens, raising insects will be a really great business. (2)

ПАЗАР | MARKET

Щурец в чинията

Фермата край Бургас разчита скоро да няма препятствия насекомите да присъстват в менюто на европейца

The farm near Bourgas hopes that soon there would be no obstacles for insects to be present in the European diet

Cricket on a Plate

Яна Колева Yana Koleva

Вопит да разшири пазарите си, производител на обувки изпратил свой представител в Африка. След няколко седмици мъжът алармирал: „Никакъв шанс! Тези хора не носят обувки“. По-късно и фирма от Израел командировала специалист да направи проучвания. Той обаче видял огромна възможност: „Сега е моментът, тъй като никой тук няма обувки!“

В България липсва традиция хората да използват насекомите като храна – ето в това инж. Стоян Вълев вижда огромна ниша и създава първата у нас ферма за щурци. Тя се намира в Българово, на 20 км от Бургас.

In an attempt to expand its markets, a shoe manufacturer sent a representative to Africa. A few weeks later, the man alerted: „No way! These people don't wear shoes.“ Later, a company from Israel sent a specialist to conduct research. However, he saw a huge opportunity: „Now is the time, because no one here has shoes!“

In Bulgaria there is no tradition for people to use insects as food - this is where Eng. Stoyan Valev sees a huge niche and creates the first cricket farm in our country. It is located in Balgarovo, 20 km from Bourgas.

Началото

Когато Стоян Вълев споделил идеята да отглеждат шурци, всички в семейството помислили, че се шегува. Но когато ги убедил, че намеренията му са сериозни, се въодушевили. Още в началото ролите в този нов бизнес били ясни – двамата с неговия син Владимир са инженери по автоматизация на технологичните процеси, снаха му Яница е биотехнолог, а съпругата му Виолета – икономист. Година и половина проучвали как да започне производството на насекоми, годни да влязат в менюто на хората. И тъй като не е имало кой да им предостави готова технология за отглеждане на шурци, я създават сами. И сами финансират всичко, без да разчитат на каквото и да е проектно финансиране. През февруари 2019 г. започват дейността, като правят първото зареждане със стотина шурчета. Сега шурците са над 500 хил., тъй като те се възпроизвеждат бързо. Един цикъл на отглеждане трае около два месеца. И ако не бъдат продадени като храна за домашни любимци, сред които gekони, гущери, игуани, хамелеони, паяци, те се замразяват. После се преработват.

Технологията

Напрегват в развитието на технологията по отглеждането на шурците и амбицията на двамата инженери е да направят автоматизация на процесите, така че всичко да става с минимални човешки усилия и при оптимално използване на необходимите ресурси. „Автоматизацията се прави с цел качеството на продукцията да е възможно най-доброто, а цената на крайния продукт – възможно най-ниската“, обяснява Стоян Вълев, управител на дружеството EntoSynergy, под чието бранд работят. Засега са автоматизирани основни процеси в отглеждането на насекомите, например подгъването на постоянна температура и влажност в помещението. Очакванията са в рамките на около година да са напълно готови с прототипа на цялостната система.

Под надзор

Семейната ферма е регистрирана като животновъден обект в Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ). Шурците се хранят със специален фураж без консерванти и изкуствени добавки, които Вълеви приготвят по своя рецепта. Компанията е под надзора на БАБХ, тъй като шурците ще се ползват като храна. Това обаче ще стане едва когато ЕС позволи да влязат в менюто на европейеца. EntoSynergy обаче ще е предварително готова и така нейните продукти първи ще стигнат до пазара.

Новата индустрия

Добре дошли, това ще каже Стоян Вълев на всеки, който иска да се захване с подобен бизнес в България. Но предупреждава, че у нас няма институция, която да им даде готово ноу-хау за това. Никой от неговото семейство не е посещавал действаща ферма за насекоми, правила са проучванията изцяло чрез интернет. И също като тях всеки ентузиаст ще трябва сам да намери отговор кое как се прави. „Това е къртовски труд, но в България останахме оптимистите и вярвам, че има какво да се направи за развитието на тази нова индустрия“, казва инж. Вълев. И после с цифри и факти аргументира предимствата да заместят месото с насекоми.

The beginning

When Stoyan Valev shared the idea of raising crickets, everyone in the family thought he was joking. But when he convinced them that his intentions were serious, they were thrilled. From the very beginning, the roles in this new business were clear - he and his son Vladimir are engineers in automation of technological processes, his daughter-in-law Yanitsa is a biotechnologist, and his wife Violeta is an economist. For a year and a half, they studied how to start the production of insects suitable to enter the human diet. And since there was no one to provide them with ready-made technology for growing crickets, they created it themselves. And they financed everything themselves, without relying on any programme financing. In February 2019, the activity commenced with an order of around a hundred crickets. There are now over 500,000 crickets as they reproduce quickly. One growing cycle lasts about two months. And if they are not sold as pet food for geckos, lizards, iguanas, chameleons or spiders, they are frozen. Then they are processed.

The technology

They are advancing in the development of cricket growing technology and the ambition of the two engineers is to automate the processes, so that everything is done with minimal human effort and optimal use of the necessary resources. "Automation is done, in order to make the quality of the product as good as possible, and the price of the final product - the lowest possible", explains Stoyan Valev,

Сем. Вълєви вярва, че насекомите ще намерят място и в хранителния режим на българите

The Valev family believes that insects will find a place in the diet of Bulgarians

Накѳге

Сем. Вълєви вярва, че скоро шурците ще „скочат“ на нашата трапеза. Разбира се, ще мине доста време, докато те станат масова храна. Продуктите първо ще навлязат в режима на онези, които обичат да експериментират, но също и на тези, които активно тренират и се нуждаят от бързо набавяне на протеини. Привържениците на здравословното пълноценно хранене сигурно ще се замислят над твърдението на инж. Вълєв: В шурците има високо съдържание на витамини от групата В и особено на В12, желязото е много повече, отколкото в спанака. Съотношението между мастните киселини Омега-6 и Омега-3 е по-добро, отколкото в сьомгата. Освен това протеинът от насекоми е по-лесно усвоим от човешкия организъм, в сравнение с протеина, извлечен от ориз, грах и овес.

Готови за растеж

Първата у нас ферма за шурци разчита, че вкусовете на хората се променят. Допреди 50 години за американците консумацията на суши е била напълно неприемлива и според тях само мечките в Америка можели да ядат сурова риба. А гали по подобен начин шурците ще намерят място в менюто на българина, само бъдещето ще покаже. Дотогава шурците остават вкусна храна за домашни любимци, а остатъчният продукт при отглеждането им – т. нар. меконий, ще се показва като най-добро средство за подхранване на растенията. (1)

manager of EntoSynergy, under which brand they operate. So far, basic processes in insect growing have been automated, such as maintaining a constant temperature and humidity in the premises. It is expected that in about a year they will be completely ready with the prototype of the entire system.

Under supervision

The family farm is registered as a livestock farm with the Bulgarian Food Safety Agency (BFSA). Crickets are fed with special feed without preservatives and artificial additives, which the Valev family prepare according to their own recipe. The company is under the supervision of BFSA, as the crickets will be used as food. However, this will only happen when the EU allows them to enter the European's diet. However, EntoSynergy will be ready in advance, so that its products will be the first to reach the market.

The new industry

You are welcome to do it - this is what Stoyan Valev would say to anyone who wants to start a similar business in Bulgaria. But he warns that there is no institution in our country that would give them ready-made know-how for this. None of his family visited an active insect farm, the research was done entirely online. And just like them, every enthusiast will have to find the answer to how to do it themselves. "This is hard work, but in Bulgaria we remain optimistic and I believe that there is something to be done for the development of this new industry", says Eng. Valev. And then he comments on the advantages of replacing meat with insects using numbers and facts.

Where to

The Valev family believes that soon the crickets will "jump" on our table. Of course, it will be a long time before they become common food. The products will first enter the diet of those who like to experiment, but also those who are actively training and need a quick supply of protein. Proponents of healthy nutrition will probably ponder on the statement of Eng. Valev that crickets have a high content of vitamin B, especially B12, and the iron content is much higher than that in spinach. The ratio of Omega-6 and Omega-3 fatty acids is better than that of salmon. In addition, insect protein is more easily digested by the human body than protein extracted from rice, peas and oats.

Ready to grow

The first cricket farm in Bulgaria relies on the fact that people's tastes are changing. Until 50 years ago, sushi consumption was completely unacceptable to Americans and they were saying that only bears in America could eat raw fish. And only the future will tell whether crickets will find a place in the Bulgarian diet in a similar way. Until then, crickets remain a delicious food for pets, and the residual product in their cultivation - the so-called meconium, is yet to establish itself as the best means of nourishing plants. (2)

Игрите, които ни правят по-силни

Games that make us stronger

Тони Григорова Toni Grigorova

Сега е време на силна конкуренция, но и на голяма несигурност. Животът и работата постоянно ни поднасят изненади и трябва да умеем да реагираме правилно, но също да развием инстинкт за оцеляване – в прекия и в преносния смисъл. Но дали някъде се преподава това?

„Друга земя“ е компания, която ползва нетрадиционни от гледна точка на днешните ни разбирания способности. Затова и предлага курсове по оцеляване. Нейните квалифицирани планински водачи и инструктори по екстремни спортове дават основни знания и умения, които може да са от полза на всекиго при форсмажорни обстоятелства в планината: предварителна подготовка, екипировка и работа с нея, преценка на терена и маршрута, разпознаване на растенията и на животински следи, възли, преодоляване на препятствия, намиране на вода, изграждане на подслон, палене на огън... Участниците се поставят в реална ситуация и се подлагат на тренинг по планинско ориентиране, получават съвети как да се държат, какво да не предприемат, с какво да се хранят, ако се окажат сами в планината. Те научават как

да не губят самообладание

и как да се справят с трудни ситуации, когато са сред природата. Но същите тези принципи са приложими и

Now is a time of strong competition, but also of great uncertainty. Life and work constantly surprise us and we must be able to react properly, but also to develop an instinct for survival - literally and figuratively. But is this taught anywhere?

Otherland is a company that uses non-traditional methods in terms of our current understanding. That is the reason why it offers survival courses. Its qualified mountain guides and extreme sports instructors provide basic knowledge and skills that can be useful to anyone in case of extreme situations in the mountains: preliminary training, equipment and how to operate it, assessment of the terrain and route, plant and animal tracks recognition, knots, overcoming obstacles, finding water, building shelter, starting a fire... Participants are placed in a real situation and undergo training in mountain orientation, receive advice on how to behave, what not to do, what to eat if they find themselves alone in the mountains. They learn how

not to lose self-control

and how to deal with difficult situations when they are amongst nature. But these same principles are applicable in all other circumstances.

Otherland specializes in team buildings. They

„Друга земя“ предлага тимбилдинги и интелектуални занимания за каляване на характера и ума

Otherland offers teambuilding and intellectual activities to strengthen the character and the mind

при всякакви групи обстоятелства.

„Друга земя“ се е специализирала в тимбилдингите. Превърнали са ги в нещо повече от физическа активност, игри за опознаване и задачи тип „намерете съкровището“, макар да съдържат и такива елементи. Екипните тренировки са основани на емоционално включване, съпреживяване и създаване на психологическа ангажираност на участниците в развитието на определена сюжетна линия. Историите са замислени така, че да съдържат поуки, насочени към сплотяването на колективите. Участието в тяхното развитие е упражнение за съвместно взимане на решения, адекватно разбиране и приемане на ролите в екипа, както и постигането на групи предварително поставени цели. В тези динамични тимбилдинги, които се провеждат предимно на открито, се включват физически занимания и приключенски елементи от различен характер, като контекстът може да е например фантастичен свят, военни игри, криминални или хорър мистерии.

Днес работата в екип има все по-силна роля в компаниите. И все повече усилия се насочват към сработването на хората.

Походът на волята

е игра със състезателен характер. При нея отборите преминават през физически и интелектуални изпитания, които са с различна степен на трудност. Хората си помагат и се подкрепят, това ги сплотява. Идеята е да бъдат тласнати да положат усилия дори над възможностите си и чрез мобилизация на силите да се справят. Случвало се е „Походът на волята“ да се провежда и в проливен дъжд, което е истинско изпитание. Така се каляват характери, способни да преодоляват всички труд-

have turned them into something more than physical activity, exploration games and hunting for treasures tasks, although they also contain such elements. Team trainings are based on emotional inclusion, empathy and creating psychological engagement of the participants in the development of a certain story line. The stories are designed to contain lessons aimed at uniting the teams. Participation in their development is an exercise for joint decision-making, adequate understanding and acceptance of team roles, as well as the achievement of other preset goals. These dynamic team buildings, which take place mainly outdoors, include physical activities and adventure elements of various kinds, such as fantasy, war games, crime or horror mysteries.

Today, teamwork has an increasingly stronger role in companies. And more and more efforts are being invested into making people work together.

The Will Crusade

is a competitive game. In it, the teams go through physical and intellectual tests, which are of varying degrees of difficulty. People help and support each other, it unites them. The idea is to push them to make an effort even beyond their means and to mobilize forces to cope together. Sometimes, The Will Crusade is held in heavy rain, which is a real test. This is how strong character is built, capable of overcoming all difficulties and finding solutions.

The purpose of the games is having fun, but also acquiring new skills. And the most important lesson in all these games is how to get the most out of every adversity or difficulty that we are faced with. There is also another benefit for large companies – people working there usually

ности и да намират решения.

Целта на игрите е забавление, но и придобиване на нови умения. И най-важният урок във всички тези игри е как да се извлича максималното от всяко премеждие или трудност, пред които се изправим. За големите компании има и друг позитив – в тях хората по-слабо се познават и по време на тимбилдинг те се преоткриват, което после се отразява позитивно на работата.

Всички тези ориентири ни ги дава Христина Асенова от екипа на „Друга земя“.

Тя е изминала

своя път в изпитанията

и преодоляването на трудности. Имала много хобита и не знаела кой път да хване. Но една нощ се събудила от странен шум и установила, че в момента се извършва обир на дома ѝ. Крадците избягали. На сутринта обаче тя трябвало да участва в отборна игра. Имала голямо колебание дали след преживения шок да не преосмисли плановете си, избрала обаче да мобилизира силите си. Играта била много изтощителна, но ѝ помогнала да превъзмогне стреса. После Христина се хвърлила още по-смело в други игри, които я научили да се справя с трудности от най-различен характер. Така преодоляла редица свои страхове, но и придобила много нови умения, които ѝ дали сила и увереност.

Именно чрез тези тренинги Христина Асенова успява да разкрие заложените си. Тя става специалист по създаването на интелектуални загадки и вече майстор на куизове (викторини). Quiz Night Show е марката, под която те се предлагат. Викторините също са отборна игра и в нея може да проверите своите знания по различни теми, но и да се научите в екип да се справяте с

интелектуални предизвикателства

Организиран ги първо в Пловдив, после в София, а сега вече и в други градове на страната под формата на франчайзинг. Провеждат се в заведения и в тях се включват хора с различна компетентност, привлечени от забавления за ума. Това също са състезания в отбор, които каляват екипния дух.

Игрите създават умения, но те са и подтик хората да станат по-смели във всекидневието. Те се провеждат в контролирана среда и ако се водят умело, участниците в тях преодоляват много от страховете си, а после трудностите започват да им изглеждат преодолими.

Всеки от хората, ангажирани в активностите на „Друга земя“, има и друга професия, която им дава по-голяма лична стабилност, а и препитание. И добре, че е така, тъй като пандемията стопира този вид дейност, но пак иде време за игрите, които ни правят по-силни. (1)

do not know each other very well and during team buildings they rediscover themselves, which then has a positive effect on their work.

All these guiding points are given to us by Hristina Asenova, part of the team of Otherland.

She has walked

her own path of trials

and overcoming difficulties. She had many hobbies and did not know which way to go. But one night she woke up to a strange noise and found that her home was currently being robbed. The thieves fled. In the morning, however, she had to participate in a team game. She was very hesitant whether to reconsider her plans after the shock she has gone through the night before, but she chose to mobilize her forces. The game was very exhausting, but it helped her overcome the anxiety. Then Hristina threw herself boldly into other games, which taught her how to deal with all kinds of difficulties. That way she overcame a number of her fears, but also acquired many new skills that gave her strength and confidence.

It is through these trainings that Hristina Asenova managed to discover her talents. She became a specialist in creating intellectual riddles and now is a master of quizzes. Quiz Night Show is the brand under which they are offered. Quizzes are also a team game and through them you can test your knowledge on various topics,

but also learn how to deal with

intellectual challenges

in a team environment.

The quizzes were first organized in Plovdiv, then in Sofia, and now in other cities of the country in the form of franchising. They are held in bars or dinners and the participants are people with different competencies, attracted by entertainment for the mind. These are also team competitions that strengthen the team spirit.

Games foster certain skills, but they are also an incentive for people to become more confident in their everyday lives. They are held in a controlled environment and if they are conducted masterfully, the participants in them overcome many of their fears, and then the difficulties begin to seem manageable.

Each of the people involved in the activities of Otherland also has another profession that gives them greater financial stability and livelihood. And that is fortunate because the pandemic has stopped these kinds of activities, but the time for games that make us stronger is coming again. (2)

Христина Асенова
Hristina Asenova

ИКОНОМИКА
economy
MAGAZINE *lifestyle*

Бижута,
Jewelry, guardians of power
пазителни на силата

Бижутата, пазители на силата

Jewels, the Guardians of Power

 Татяна Явашева
Tatyana Yavasheva

Скъпите бижута са лукс и при тях добрата история продава. Какво би било едно бижу, ако зад него не стои интересна случка или легенда... Едва ли ще помечтаете за накит с танзанит, ако не научите, че е много по-рядък от диамантите. Заложите са ограничени само в един малък ареал в Танзания в полите на планината Килиманджаро. Открит през 1967 г., камъкът получава името си от известния ню-йоркски бижутер Хенри Плат от Tiffany & Co. Легендата гласи, че танзанитът е

дар от боговете

но на практика единствено отличният ПР му помага с красотата си да затъмни диамантите.

Бижутата са не просто вик на модата, а влагайки средства в тях, трябва да умеете да управлявате тази своя дългосрочна инвестиция. Искате се и голяма доза късмет, защото ако ги имате, изненадващо цената им може рязко да скочи. Затова понякога се случва някои да съжаляват, че

Еxpensive jewelry is a luxury and having a good story is what sells them. What would be a piece of jewelry if there was no interesting event or legend behind it... You would hardly dream of jewelry with tanzanite, if you haven't learnt that it is much rarer than diamonds. Deposits are limited to only a small area in Tanzania at the foot of Mount Kilimanjaro. Discovered in 1967, the stone gets its name from the famous New York jeweler Henry Platt from Tiffany & Co. Legend has it that tanzanite is

a gift from the Gods

but in reality, only the excellent PR built around it helps it overshadow diamonds with its beauty.

Jewelry is not just a fashion fad and when investing in it, you should be able to manage this long-term investment. You also need to be lucky, because then, all of a sudden, their price can jump sharply. That is why sometimes it

Скъпоценните камъни и
уникатите от злато, сребро и
платина са инвестиция, която
трябва умело да се управлява

Gemstones and exceptional gold, silver
and platinum pieces are an investment
that must be skillfully managed

са се разделили с бижу, чиито камъни са поскъпнали така, че човек е можел да се събуди с цяло състояние. Това обаче няма как да се предвиди, но едно е сигурно: Бижутата и скъпоценните камъни са опасна територия, в която се искат много познания и опитно око, и без добър консултант може лесно да се поддадете на нереални

финансови емоции

Доверяваме се на Мирела Ненчова, основател и управител на Sea of Silver and Gold, която да ни напътства. И първият ѝ съвет е: „Не се впускайте в инвестиция, без да знаете какви са възможностите на по-късен етап да излезете от нея“. Тя веднага предупреждава, че най-скъпите бижута са в ръцете на монопол и трендът на техните цени умело се дирижира. Маркетинг, маркетинг, маркетинг – е друго златно правило, което в тази сфера работи перфектно. Правят се какви ли не „фокуси“ и след като някой скъпоценен камък добие голяма популярност, цените скачат до небе-

happens that people regret parting with jewelry, the stones of which became so expensive that they could have gained a fortune. However, this cannot be predicted, but one thing is certain: Jewelry and precious stones are a dangerous area that requires a lot of knowledge and an experienced eye, and without a good consultant you could easily fall victim to deceptive

financial emotions

We put our trust in Mirela Nenchova, founder and manager of Sea of Silver and Gold, to guide us. And her first piece of advice is, "Don't invest without knowing what your options are at a later stage". She immediately warns that the most expensive jewelry is in the hands of a monopoly and the trend in their prices is skillfully guided. Marketing, marketing, marketing - is another golden rule that works perfectly in this area. All sorts of "tricks" are made, and once a gemstone becomes very popular, prices skyrocket. But

Изборът на диамант или на скъп уникат е важно инвестиционно решение, което трябва да се направи информирано, уверява Мирела Ненчова от SSG

The choice of a diamond or an expensive unique piece of jewelry is an important investment that must be a well-informed decision, assures Mirela Nenchova from SSG

сата. Но това се случва само на голям и платежоспособен пазар. Най-скъпото, което може да излезе от България, е ръчната изработка на висококачествени уникати.

Бижутата са създадени, за да отвлечат лошите очи от човека, който ги носи. Те са имали

предпазна функция

След това придобиват и друга предпазна функция – да са финансов щит в трудни моменти. Диамантите са най-добра защита от бедност, тъй като са твърде малки и твърде скъпи, лесни са за пренасяне, обяснява Мирела Ненчова. Тя напомня, че както не бива всички яйца да се слагат в една кошница, така и инвестицията в скъпоценности трябва добре да се разпредели.

Когато нещо е прецизно изработено, то е рядко, а колкото е по-рядко, толкова цената му е по-висока. Внимателно подбирайте бижутата, в които инвестирате. Понякога неща, купувани с инвестиционна цел, в бъдещето не оправдават високите очаквания. А други, които не са изглеждали толкова перспективни, стават търсени.

Рискът

и тук си е риск, но той ненадежно може да ви поднесе голям подарък. Затова търсете майсторската ръчна изработка, при която не се използват улесненията на съвременните технологии.

„В 90% от времето си работя като разказвач на истории в музей, а не като продавач на бижута в SSG“, признава Мирела Ненчова. Именно тя може да е ваш верен ориентир в морето от скъпоценни камъни и уникати от злато, сребро и платина. И не забравяйте, че скъпите бижута са инвестиция, която по-скъпа става, когато има необичайна история.

this only happens in a large and solvent market. The most expensive thing that can come out of Bulgaria is high quality unique handmade pieces.

Jewelry was designed to distract evil eyes from the person wearing it had

protective powers

Later on, they acquired another protective function - to be a financial shield during hard times. Diamonds are the best protection against poverty because they are too small and too expensive, they are easy to carry, explains Mirela Nenchova. She reminds that just as not all eggs should be put in one basket, the investment in jewelry should be well distributed.

When something is very finelycrafted, it is rare, and the rarer it is, the higher its price. Carefully choose the jewelry in which you invest. Sometimes things bought for investment purposes in the future do not live up to the high expectations. And others that didn't seem so promising are becoming sought after.

The risk

in investing in jewelry is present here, too, but it could suddenly bring you a great gift. Therefore, look for masterful handicraft pieces that do not rely on the conveniences of modern technology.

“90% of the time I work as a storyteller in a museum, not as a jewelry seller at SSG”, admits Mirela Nenchova. She can be your faithful guide in the sea of precious stones and exclusive gold, silver and platinum pieces. And remember that expensive jewelry is an investment that becomes more expensive when there is a unique story attached to it.

*Насладете се
на уютна обстановка и изискана храна
в Este Restaurant*

+359 886 700 269 | restaurant@este.bg | гр. София ул. Николай Хайтов 3А

Есента игва с динамика в косите

*Autumn
Comes with
Dynamics in
the Hair*

 Ирена Рачева - мастер колорист и фризьор-стилист; Coloren Hair Studio
Irena Racheva - master colorist and hairdresser-stylist; Coloren Hair Studio

Година наред визията на хората на мениджърски позиции се изчерпваше основно до класическия стил в облеклото и консервативния стил в косите. Но трендовете се променят и през последните години все повече се акцентира върху индивидуалността. Елегантност вече не означава унифициране и страх да излезеш извън рамките.

Всяка година и в стайлинга на косите се появяват нови трендове, които надграждат елементи и похвати от актуални модни тенденции и спомагат за създаване на елегантен собствен стил. А това, разбира се, оказва пряко влияние върху първото впечатление, което правите, и върху цялостния имидж в динамична и конкурентна среда. Не само грехата, но и правилно подобрите прическа и цвят на косата са част от визитната картичка на всяка бизнес дама. А дали е важно винаги да се съобразявате с модата? Да, задължително!

Интелигентните решения винаги игват след правилния съвет!

Нека обърнем внимание на най-важния аксесоар за всяка дама, а именно косата! Да разгледаме какво е актуално за сезон есен 2020 – пролет 2021 година и да отговорим на въпроса трябва ли да се страхувате от промени.

Една от основните препоръки е да не се насочвате към маскиращи и еднородни цветове, а да заложите на усещането за преливане и движение. Не бива да забравяте, че съществуват разнообразни техники за внасяне на различни видове динамика. Затова не се колебайте да се възползвате максимално от уменията на вашия фризьор, който не само ще сътвори специалния цвят за вас, но и ще създаде акценти чрез стилизиране на прическата. Знанията и опитът на добрия колорист, съобразени с вашите желания и нужди, винаги дават най-успешни

For years, the vision of people in managerial positions was limited mainly to the classic style in clothing and the conservative style in hair. But trends are changing and in recent years there has been an increasing emphasis on individuality. Elegance no longer means unification and fear of being outside the box.

Every year, new trends appear in hair styling, as well, which build on elements and techniques of current fashion trends and help to create an elegant individual style. And this, of course, has a direct impact on the first impression you make and on the overall image in a dynamic and competitive environment. Not only the clothes, but also the correctly chosen hairstyle and hair color are part of the business card of every businesswoman. But is it important to always comply with fashion? Yes, definitely!

Smart decisions always come with the right advice!

Let's focus on the most important accessory for every lady, namely the hair! Let's look at what is relevant for the autumn 2020 - spring 2021 season and answer the question whether you should be afraid of change.

One of the main recommendations is not to focus on camouflaging and uniform colors, but to rely on the ones that provide a sense of flow and movement. You should not forget that there are various techniques for incorporating different types of dynamics. So, do not hesitate to make the most of the skills of your hairdresser, who will not only create a special color for you, but will also create accents by styling the hairstyle. The knowledge and experience of a good colorist, tailored to your desires and needs, always give the most successful results!

результати!

ЦВЯТ

Най-модерните цветове за бизнес стила през този сезон са натурално-скандинавските, но винаги примесени и в комбинация с два или три преливащи нюанса. Те създават светлина, релеф и свежест за персонална визия, без да изглежда натрапчиво или гръзко.

ПРОМЯНА

Бизнес дамите не бива да се страхуват от желанието да бъдат различни, дори и до известна степен екстравагантни в стила на косата си, но подходът трябва да е артистичен. Това създава идентичност и дава свобода.

Истината е, че онези дами, които рядко рискуват в това отношение, обикновено не са имали възможност да се съветват с добър фризьор-колорист. Не са срещали професионалист, чиято преценка да им вдъхне доверие и да ги убеди, че определен тип промяна няма да им създаде дискомфорт, а точно обратното – ще им разкрие ново усещане за самите тях.

ФОРМИ

Тази година трендът се запазва като дължина – косите са до или над раменете, но не в изразена геометрична форма, а чрез отрязвания, които внасят повече движение и въздушност на прическата.

Следвайки тези основни насоки, не е трудно да се сдобие с една изключително актуална модна бизнес визия. (1)

Нюансите на новия сезон са натурални, но не скучни

The nuances of the new season are natural, but not boring

COLOUR

The trendiest colours for a business style this season are natural-Scandinavian, but always mixed in combination with two or three gradient shades. They create light, volume and freshness for a personal look without looking intrusive or too daring.

CHANGE

Businesswomen should not be afraid of the desire to be different, even to some extent extravagant in their hairstyle, but the approach should be artistic. This creates identity and gives freedom.

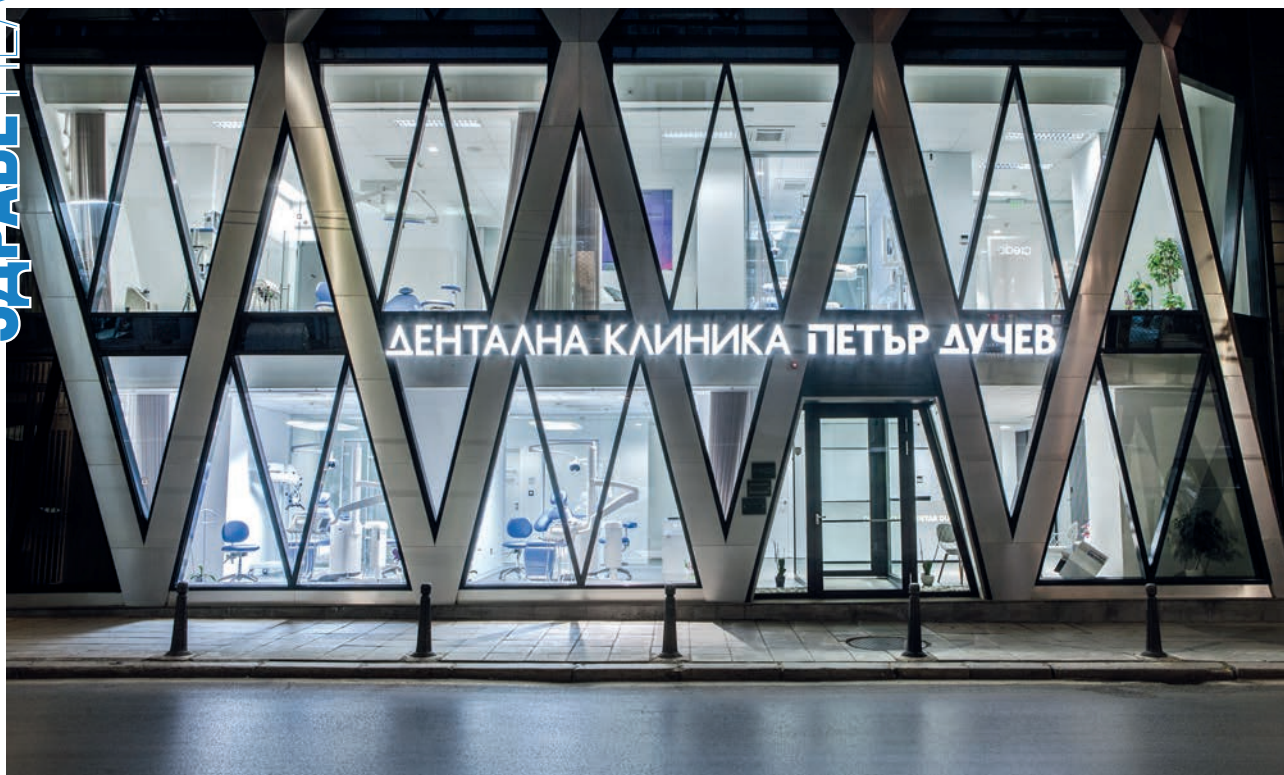
The truth is that those ladies, who rarely take risks in this regard, usually did not have the opportunity to consult a good hairdresser-colorist. They have not met a professional whose judgment instills confidence in them and convinces them that a certain type of change will not create discomfort for them, but on the contrary - will reveal a new sense of being themselves.

SHAPES

The trend in regards to length is stable this year - the hair is up to or above the shoulders, but not in a pronounced geometric shape, but through cuts that bring more movement and airiness to the hairstyle.

Following these basic guidelines, it is not difficult to get an extremely up-to-date fashionable business look. (2)

Иновации в денталната медицина

Innovations in Dental Medicine

Ако сте на възраст между 40 и 50 години, това значи, че вашите родители са на около 65-70 плюс години. Знаете ли колко често те ходят на зъболекар или на профилактика при своя стоматолог, дали имат частични или тотални протези, дали се хранят и усмихват без страх? Темата за зъбите на нашите родители е тема табу за много от тях, те обикновено не се оплакват и не споделят какви трудности изпитват при гъвчене и при хранене. А спомняте ли си те как са ви водили на зъболекар като дете, как са ви окуражавали и как са ви стискали ръката за сила? Е сега е ваш ред да покажете съпричастност и грижа!

Поставянето на дентални импланти е стандартна процедура при пациенти с частично или напълно обеззъбени челюсти. Нужно е да се спомене, че се касае за изключително надеждно и съвременно лечение. Но само правилната позиция на импланта и минимално инвазивното му поставяне са залог за дългия му живот (15 и повече години).

Целта на нашия проект „**Нашите, Ваши родители**“ е да се възстанови нормалната гъвкателна функция и естетиката на усмивката на нашите майки и бащи. Това е начин те отново да могат да ядат, да се усмихват и да целуват без страх, че сменяемите им протези могат да се отлепят, да паднат и да ги изложат. Затова и нашият слоган е **Eat, Smile, Kiss**.

Два са особено важните моменти в този проект:

If you are between 40 and 50 years old, this means that your parents should be about 65-70+ years old. Do you know how often they visit a dentist or have prophylactic examinations of their teeth, do they have partial or total dentures, do they eat and smile without fear? The subject of our parents' teeth is a taboo for many of them, they usually refrain from complaining and never share what difficulties they experience, while chewing and eating. And do you remember how they used to take you to the dentist, when you were just a kid, how they encouraged you and held your hand for support? Now it's your time to show your empathy and care!

Using dental implants has been a standard procedure for patients with partially or fully toothless jaws. It is worth mentioning that this is exceptionally reliable and modern therapy. However, only the proper position of the implant and its minimum invasive placement can guarantee its long lifetime (15 years and more).

Our project "Our, Your Parents" aims at restoring the normal chewing functions and the aesthetics of the smile of our mothers and fathers. This is a way let them eat, smile and kiss once again, without fearing that their removable dentures might be displaced, fall and embarrass them. That is why our slogan is Eat, Smile, Kiss.

This project has two particularly significant aspects:

1) Technical equipment - the X Guide device, a serious investment, combined with the training of the team that took place in Zurich, Switzerland.

2) The possibility to treat elderly patients and children under

1) Техническо оборудване - **апарат X Guide**, сериозна инвестиция, комбинирано с обучение на екипа, проведено в Цюрих, Швейцария.

2) Възможността за **лечение на възрастни пациенти и деца под медицински сън** или с медицинско съпровождане, така че да се гарантира в реално време тяхното физическо и дентално здраве. Което е свързано с наличие на операционен блок, екип от анестезиолози и медицински сестри, които да управляват съня на пациента, стая за възстановяване и проследяваща програма за профилактика и поддръжка.

Иновацията **X Guide** е единственият апарат към момента в България за навигирана в реално време 3D хирургия, която цели идеално 3D позициониране на импланта. В реално време чрез светлинна и звукова визуализация на екрана на апарата се отчитат близко стоящи важни анатомични структури. Софтуерът осигурява дълъг живот и безпроблемно функциониране на зъбния имплант чрез: 1) 3D сканиране на челюстите. 2) Дигитално планиране на позицията на импланта и на бъдещите конструкции върху него. Провеждането на операцията по този начин я прави уникална, защото може да се коригира отклонението от предварително избраната позиция на импланта с една стотна от милиметъра (0,01 мм).

Съхранението на дъвкателната функция, естетика и фонетика са в основата на всяко комплексно или частично дентално лечение. **Чрез X Guide, 3D навигирана в реално време хирургия**, българските пациенти получават изключително съвременно и иновативно лечение при поставянето на зъбни импланти. Чрез тази система за дигитално навигиране и 3D позициониране в реално време преживяемостта на денталните импланти се увеличава, както и резултатите, свързани с висока зъбна естетика. По наши данни с 10% се повиши първичната инициална стабилност на денталните импланти още в деня на тяхното поставяне, а с почти 39% се увеличи възможността върху поставените импланти в деня на операцията да се фиксират временни зъби, които да се ползват до момента, в който ще се поставят окончателните конструкции и корони. Подобни иновации водят след себе си повишаване на жизнения стандарт на нашите пациенти и по-добър социален статус! 📈

www.clinicaduchev.com
Клиника по имплантология и
възстановителна стоматология
гр.София, ул.Г.С.Раковски 124
в сградата на
Европейския Парламент

drug induced sleep or with medical monitoring, ensuring in real time their physical and dental health. This requires the presence of a surgical unit, a team of anaesthesiologists and nurses, managing patient's sleep, a room for recovery and a follow-up programme for prophylaxis and maintenance.

The innovation, X Guide, is currently the only device in Bulgaria, for real-time navigated 3D surgery, aimed at the perfect 3D positioning of the implant. Significant adjacent anatomical structures are identified in real time through light and sound visualization on equipment's display. The software ensures the long lifetime and flawless trouble-free functioning of the dental implant through: 1) 3D scanning of the jaws. 2) Digital planning of implant's position and the future structures, to be installed on it. Performing the surgical procedure in this way makes it unique, because it allows the correction of any deviations from the pre-designed implant position by a hundredth of the millimetre (0,01 mm).

Preserving the chewing functions, aesthetics and phonetics form the basis of all complex or partial dental treatments. Through the X Guide, 3D real-time navigated surgery, Bulgarian patients get access to a state-of-the-art innovative treatment, involving dental implants. This digital navigation and real-time 3D positioning system increases the lifetime of the dental implants, as well as of the results, related to the superior dental aesthetics. According to our data, the primary, initial stability of dental implants improved by 10% from the very first day of their installation, and the possibility to fix temporary teeth, to be used until the ultimate placement of the final structures and crowns, increased by almost 39%. Such innovations result in the improved living standard of our patients and a better social status! 📈

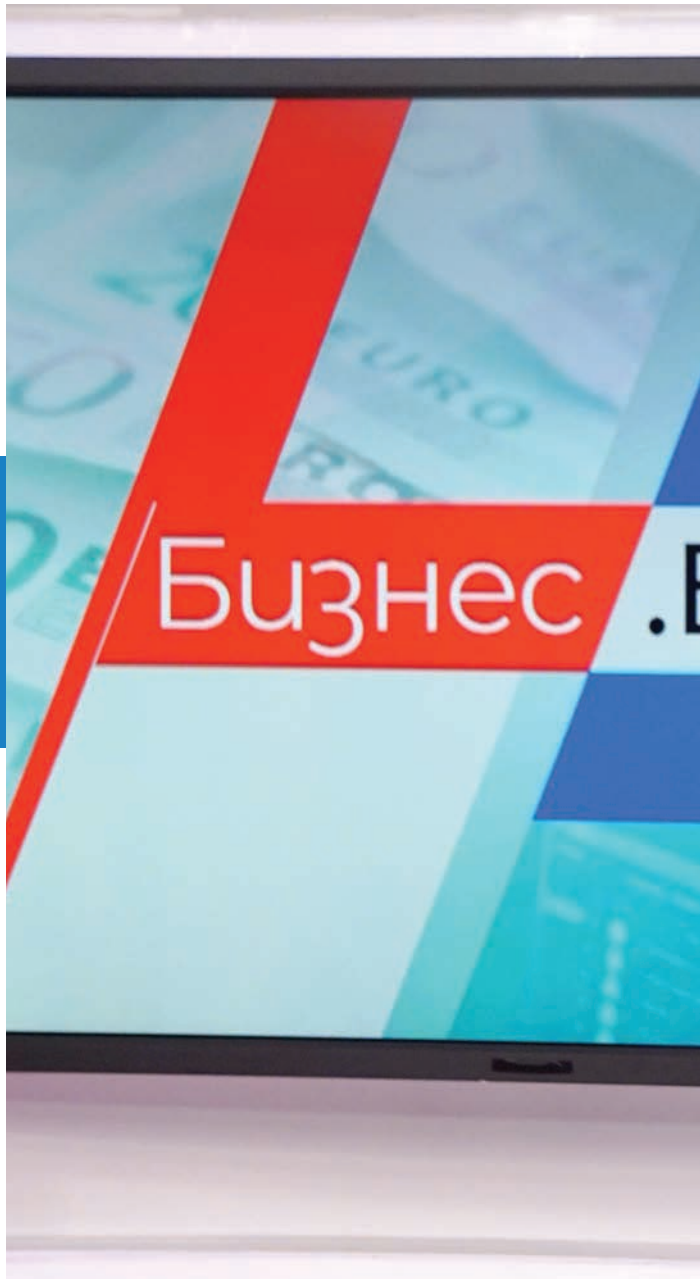

Казват, че бизнесът никога не спи. Това важи и за бизнес новините. Често в „Денят започва“ (сутрешния блок на БНТ) ще чуем най-важното за предстоящото в България и света. Събитията и политическите страсти ще отекнат в „Още от деня“, „Референдум“ или „Панорама“, но важните теми за бизнеса, финансите и икономиката имат своето запазено време в родния ефир. „В голяма степен всичко около нас се върти около парите и няма как да не ти е интересно как този механизъм работи,“ казва Илина Бисерова, водещата на „Бизнес.БГ“ по БНТ 1. Това е предаването в българския ефир, което търси по-задълбочена и аналитична гледна точка към случващото се в икономическия живот в България и по света.

Илина Бисерова: Всеки бизнес има история на успеха

*Irina Biserova: Every
Business Has its Success Story*

They say business never sleeps. This also applies to business news. Often in “The Day Begins” (the morning show of BNT) we will hear the most important things about the upcoming events in Bulgaria and the world. The events and political passions will resonate in “More from the Day”, “Referendum” or “Panorama”, but the important topics for business, finance and economics surely have their reserved time on air. “To a large extent, everything around us revolves around money and you can’t help but be interested in how this mechanism works”, says Irina Biserova, the host of “Business.BG” on BNT 1. This is the show on the Bulgarian air, which is looking for - in-depth and analytical point of view on what is happening in the economic life in Bulgaria and around the world.

Илина Бисерова, започнахте да водите предаването „Бизнес.БГ“ по време на кризата. Според вашите журналистически наблюдения, как тя се отрази на бизнеса и какво споделят с вас собствениците на предприятията относно мерките за справяне с кризата, предложени от държавата?

- Кризата, освен изпитание за всички ни, е стряхотна журналистическа възможност и нямаше поудачен момент за БНТ да затвърди позициите на „Бизнес.БГ“. Много истории трябваше просто да бъдат открити и разказани. Малки, големи, реструктуриране, фалити. Някои бяха ударени по-малко, при други спадът на оборота беше със 70-80% и не говорим само за сектор туризъм, но за производство, автомобилостроене, строителство, промишленост. Разказвали сме за малки и дори семейни бизнеси, за малка пекарна, за заведение за алтернативно хранене. И те не са се отчаяли, въпреки че антикризисните мерки така и не стигнаха до тях.

Кризата накара дори добре замитаните проблеми в държавата да изплуват на повърхността и се оказахме в ситуацията да гасим един след друг пожари – колко например работи администрацията ни и на

М-рс. Biserova, you started to host the “Business.BG” show during the crisis. According to your journalistic observations, how did it affect the business and what do business owners share with you about the measures proposed by the state to cope with the crisis?

- Apart from being a test for all of us, the crisis is a great journalistic opportunity and there was no better time for BNT to strengthen the positions of “Business.BG”. Many stories just had to be discovered and told. Small ones, large ones, restructuring, bankruptcies. Some were hit less, in others the decline in turnover was by 70-80% and we are not talking only about the tourism sector, but about production, automotive, construction, industry. We talked about small and even family businesses, about a small bakery, about an alternative restaurant. And they did not fall into despair, although the anti-crisis measures never reached them.

The crisis caused even the well-swept under the carpet problems in the country to surface and we found ourselves in a situation to put out fires one after another – how well, for example, our administration is working and at what

Илина Бисерова е позната на зрителите от „По света и у нас“, където е водеща през последните 3 г. Тя е журналист от 14 г. и последните 10 са в БНТ - като репортер и водещ. Нейни теми са социалните, икономическите и финансовите. Илина Бисерова има предишен опит във в. „Труд“ и в Дарик радио - Варна, където е родена.

Iliana Biserova is known to the viewers from "Around the World and in Bulgaria" program, where she has been a presenter for the last 3 years. She has been a journalist for 14 years and the last 10 she spent in BNT - as a reporter and presenter. The topics she is covering are social, economic and financial. Iliana Biserova has previous experience in "Trud" newspaper and in Darik Radio - Varna, where she was born.

какво ниво, защо и колко сме направили, за да имаме или по-скоро нямаме електронно правителство, електронни услуги, електронно здравеопазване, тровави процедури. Не спираме да говорим за онзи бизнес, който вече месеци наред не може да стигне до антикризисните мерки. Пет месеца след затварянето заради коронакризата, все още има фирми, които продължават да не могат да бъдат финансово подкрепени от тържавата, въпреки че са одобрени за помощ. Друг аспект е защо нямаме дългосрочна политика за попълване липсата на определени специалисти - нима беше новина, че нямаме реаниматори или че медицинските сестри са зле платени. И политика не означава да се дават средства на парче или на калпак през определен период. Просто всичко,

level, why and how much we have done to have or rather not have e-government, e-services, e-health, cumbersome procedures. We do not stop talking about the business that has not been able to access the anti-crisis measures for months. Five months after the closure due to the corona virus crisis, there are still companies that are unable to be financially supported by the state, despite being approved for assistance. Another aspect is - why do we not have a long-term policy to fill the shortage of certain specialists - was it news that we do not have resuscitators, or that nurses are poorly paid. And politics does not mean giving money sporadically here and there over a period of time. Simply everything that hadn't been thought of for a long time, now in a few days and weeks created long-term gaps.

Кризата накара дори добре замитаните проблеми в държавата да изплуват на повърхността

The crisis has brought even the country's well-swept under the carpet problems to the surface

за което не беше мислено дълго, сега за няколко дни и седмици отвори дългосрочни пробоини. Кризата с Covid-19 ни показва в кои отношения и къде сме били постоянно в криза.

- При вас гостуват икономисти и анализатори, те как виждат изхода и какви решения предлагат?

- Всеки е предпазлив в прогнозите. Очакваме есента обаче да е по-тежка, защото ако пандемията се развие в негативна посока, този път ще е за по-дълъг период, не просто от март до лятото. Освен това, както видяхме, огромна част от фирмите в България нямат резерви да устоят за 1-2 месеца дори. Засега сякаш няма очаквания да се озове „затворени“ отново. Всеки разбира, че трябва да свикнем да живеем с вируса, а икономика на пауза е най-унищожителното нещо. Малко са бизнесите, които обаче ще продължат с минимални поражения. Виждаме как IT секторът обмисля и прави проучвания да въведе home office-а като нормален режим на работа дългосрочно. Сигурно и при други сектори ще настъпят генерални обрати в модела на работа. Това промени и ще продължи да променя офис пространствата, ще промени трудовото право, защото има детайли, за които не е помислено все още кой точно носи отговорността в дадени ситуации. Този процес ще доведе поне малко до промяна дори и на имотния пазар – ако можете да работите отвсякъде, колко от вас ще останат да живеят в София?

- Общувате с много представители на бизнеса, как решавате на кого да дадете трибуна?

- На всеки. Няма значение дали става въпрос за малка или голяма фирма. Нито в кой сектор е. Държим да има динамика и разнообразие в темите ни. Следим и коментарите на зрителите.

Старам се да каним по-нови и не непременно наложени лица за анализи в предаването, защото пазарът и българският ефир са малки и пренаситени от голяма познати коментари, тези и лица. Самите бизнесмени имат много прагматичен поглед, реално отразяващ случващото се с икономиката и развитието ни, но те често се въздържат да споделят публично позициите си. Все пак има и такива, които го правят, и е хубаво да ги чуем.

- Можете ли да обобщите какви най-често са пречките, пред които се изправя бизнесът у нас?

- Липсата на по-голяма подкрепа. Бизнесът, особено по време на криза, търси държавата. Някои икономисти са заели позицията, че това е погрешен модел – държавата да помага и да финансира.

Извън това кой каква икономическа и финансова политика защитава, трябва да се дава там, където

The Covid-19 crisis showed us in which areas we have been constantly in crisis.

- You have economists and analysts as guests, how do they see the outcome and what solutions do they offer?

- Everyone is cautious in their predictions. However, we expect the autumn to be more difficult, because if the pandemic develops in a negative direction, this time it will be for a longer period, not just from March to summer. In addition, as we have seen, the vast majority of companies in Bulgaria do not have the reserves to sustain even for 1-2 months. For now, it seems that the expectation is that we won't have to be "shut down" again. Everyone understood that we have to get used to living with the virus, and a frozen economy is the most destructive thing. There are only a few businesses, however, that will move on with minimal damage. We see that the IT sector is considering and researching the possibility to introduce the home office as a normal state of operation, in the long run. There will probably be general changes in the model of work in other sectors, as well. This has changed and will continue to change office spaces, it will also change labour law, because there are details that have not yet been considered in terms of who exactly is responsible in certain situations. This process will lead to at least some changes even in the real estate market - if you can work from anywhere, how many of you would still choose to live in Sofia?

- You communicate with many business representatives, so, how do you decide whom to give a platform to?

- To everybody. It doesn't matter if it is a small or a large company. Nor in which industry it operates. We want to have dynamics and diversity in our topics. We also follow the comments of the viewers.

We try to invite new and not necessarily well-known people for analysis in the show, because the market and the Bulgarian TV air are small and oversaturated with painfully familiar comments, opinions and people. Businessmen usually have a very pragmatic view, really reflecting what is happening with our economy and development, but they often refrain from sharing their positions publicly. However, there are those who do, and it is good to hear them.

- Can you summarize what are the most common obstacles that business is facing in our country?

- Lack of greater support. Business, especially in times of crisis, is turning to the state. Some economists have taken the position that this is the wrong model - the state to help and finance.

Regardless of who defends what economic and financial policy, resources should be given to those who have a plan - what is important and why, what is in the national interest,

има план – кое е важно и защо, кое е с национален интерес, кое има шанс да оцелее. Например в туризма – откри се, че имаме свръхголяма леглова база, очевидно, която не можем да запълним в нормален процент. Кои трябва да спасим?

- Кои са любимите ви примери с успехи на български и/или чужди компании?

- Всеки бизнес има интересна история, нищо, че това звучи безкрайно клиширано и изтъркано. Чела съм биографиите на чужди предприемачи, някои са били без пукнат лев, други дори са живеели на улицата като Джон Пол Дехория, основател на известна марка козметични продукти за коса. И повечето са се сблъскали с едни и същи проблеми, само поднесени под различна форма. Често сходство между историите е, че никой не е вярвал в идеите на бизнесмените, поне в началото. Смятали са ги за твърде скъпи или неатрактивни, дори налудничави. Но така се появява различното. (1)

what has a chance to survive. For example, in tourism - it turned out that we have an overabundance of places for accommodation, which, obviously, we cannot fill at a decent percentage. So, which ones should we save?

- What are your favourite examples of successful Bulgarian and / or foreign companies?

- Every business has an interesting history, even if that sounds too clichèd and worn out. I have read the biographies of foreign entrepreneurs, some were without a penny, others even lived on the streets, like John Paul Dehoria, founder of a famous brand of hair cosmetics. And most have faced the same problems, only presented in a different form. Often the similarity between the stories is that no one believed in the ideas of these businessmen, at least in the beginning. They considered them too expensive or unattractive, even crazy. But that's how the different comes about. (1)

**Гледайте „Бизнес.БГ“ всяка сряда
от 21:00 часа по БНТ 1**

**Watch „Business.BG“ every
Wednesday at 21:00 on BNT 1**

Реставраторът и тайните на старите технологии

*The Renovator and the
Secrets of Old Technology*

 Яна Колева
Yana Koleva

Представете си голяма кутия с рамка за картина - с бяло злато и богати орнаменти. Тя по хитроумен начин се отваря и зад нея се разкрива шкаф за вино. Изработена е от Евгени Танов. Той е имал професионален досег с множество шедеври от световно значение. Самият той може да изработи какви ли не изящни предмети за истински ценители на красивото. Важно негово предимство обаче е, че се е специализирал в реставрацията на произведения на изкуството, като най-голямо удоволствие му достига да възстановява рамки на картини. Той е човек, успял да намери своята голяма любов в работата, но чак отвъд Океана.

Път

През 2006 г. Евгени Танов печели „зелена карта“ и заминава за САЩ. Там започва да търси работа, свързана с изобразителното изкуство. В Авалон, щата Ню Джърси, попада в малката галерия Gilt Complex, в която има реставраторски отдел. Нейните собственици – баща и син, оценяват уменията му в рисуването, скулптурата и гърворезбата, развивани в Училището за приложни изкуства в София и в Националната художествена академия. Двамата реставратори го обучават и му предават необходимите познания. Работата му е свързана предимно с възстановяването на рамки и картини, но също и на групи ценни предмети, което обогатява неговия опит. Съгбата го превръща в реставратор. „Казват, че в Америка се развива консуматорското общество, но дори в един малък град се оказа, че има остра нужда от реставратори“, коментира Танов.

В САЩ остава общо 10 години, през които професионално е изцяло отгаден на реставрацията. В последни-

Imagine a large box with a picture frame inside - with white gold and rich ornaments. It opens in an ingenious way and a wine cabinet is revealed behind it. It was made by Evgeni Tanov. He has added his professional touch to many masterpieces of universal significance.

He can make all sorts of exquisite items himself for true connoisseurs of beauty. An important advantage, however, is that he specialized in the restoration of works of art, and he takes the greatest pleasure in renovating picture frames. He is a man who managed to find his great love in his work, but only once he crossed the ocean.

Path

In 2006, Evgeni Tanov won a “green card” and went to the United States. There he started looking for a job related to the fine arts. In Avalon, New Jersey, he found himself in the small Gilt Complex gallery, which had a restoration department. Its owners - father and son, appreciated his skills in painting, sculpture and woodcarving, developed at the School of Applied Arts in Sofia and the National Academy of Arts. The two restorers trained him and passed on the necessary knowledge. His work was mainly related to

the restoration of frames and paintings, but also to other valuable objects, which enriched his experience. It was fate that turned him into a renovator. “They say that America is fostering a consumer society, but it turned out that even in a small town there was an urgent need for renovators”, Tanov commented.

He remained in the United States for a total of 10 years, during which professionally he was fully committed to restoration. During the last three years he was living in Boston, where he was part of the team of the restoration department of the famous Oliver Brothers Gallery, founded in 1850 and having a long tradition in restoration. The Bulgarian reached a peak in his career as a renovator there, after which he returned to his homeland. Here,

**В САЩ Евгени Танов
развива умения за
добрата поддръжка
на произведенията
на изкуството**

*In the USA, Evgeni
Tanov acquired skills
in quality restoration
of works of art*

ме три от тях е в Бостън, където е част от екипа на реставраторския отгел на именитата галерия Oliver Brothers, създадена през 1850 г. и натрупала дългогодишни традиции в реставрацията. Българинът постига своеобразен връх в своята кариера на реставратор, след което се завръща в родината. Тук също има картини и рамките са неразделна част от тях, но за жалост рядко някой търси професионална помощ за реставрацията им. Добрата му работа зад Океана още се помни и хора от чужбина прогължават да търсят неговата професионална помощ.

Опум

И ето какво ни споделя Евгени Танов след 15 години досег с произведението на изкуството, на което вдъхва по-бляскав живот:

Реставраторът трябва да има добро усещане за естетика, уважение към миналото и желание предметът по най-добър начин да се съхрани, за да се предаде нататък. Колкото и много да са ограниченията, в работата също има възможности за творчество и за изява. Искат се талант, труд и търпение, като ключов момент във всичко това са практическите умения. Реставрацията е комплексна наука и химията е негелима част от нея. Преди да се реставрира, предметът трябва добре да се проучи, да се установи какви материали са използвани, а ако се налага, той трябва и да се укрепи. Винаги обаче трябва добре да се преценява какви материали и технологии са използвани и как да се работи по възстановяването.

Светът на шедьоврите

Произведенията на изкуството дишат, променят се от температура и влажност и затова се нуждаят от периодична грижа. И колкото по-рано потърсим реставратор, толкова по-малка ще е неговата намеса. Не бива да чакаме състоянието на предметите силно да се влоши, за да помислим за тяхното „здраве“.

Ако надникнем в българските галерии и се възгледаме в рамките на по-старите картини, ще видим, че повечето страдат от липса на професионална поддръжка. Някои от произведенията на изящното изкуство са с неподходящи, неподдръжани или повредени рамки, но на този важен детайл не се обръща сериозно внимание. А картината е много по-ценна, когато е с оригиналната си рамка, проектирана от художника. Рамката е неразделна част от произведението. Неслучайно на Запад има колекционери, които събират само рамки на картини. Те са много скъпи и са отделна ниша на пазара на произведения на изкуството. Дори има фирми, които правят реплики на майсторски изработени рамки, разказва Евгени Танов.

Още живот

За да изградим нещо ново, е добре да използваме старите знания като основа. Всяко време има своите технологии и добрият реставратор трябва да владее тайните на много от тях. Реставрацията вдъхва още живот, но времето се превръща в непоколебим критик и на работата на реставратора. Произведенията на изкуството надживяват своите създатели и притежатели. В пътя им през поколенията реставраторът е човекът, който трябва да е близо до тях. 📍

there are also paintings and the frames are an integral part of them, but unfortunately rarely anyone seeks professional help for their restoration. His great work overseas is still remembered and people from abroad continue to seek his professional help.

Experience

Here is what Evgeni Tanov shared with us, after 15 years of being in contact with works of art, to which he has given a more glamorous life:

The restorer must have a good sense of aesthetics, respect for the past and a desire to preserve the object in the best possible way, in order to pass it on. No matter how many the limitations, there are also opportunities for creativity and expression at work. Talent, hard work and patience are required, and practical skills are key in all this. Restoration is a complex science and chemistry is an integral part of it. Before restoration, the object must be thoroughly studied to determine what materials are used, and if necessary, it must be strengthened. However, it must always be carefully assessed what materials and technologies have been used and how to work on the restoration.

The world of masterpieces

The works of art breathe, change with temperature and humidity, and therefore need continuous care. And the sooner we look for a restorer, the less his intervention will be. We should not wait for the condition of objects to deteriorate sharply, in order to think about their "well-being".

If we take a glimpse inside the Bulgarian galleries and look at the older paintings, we will see that most of them suffer from a lack of professional support. Some of the works of fine art have inappropriate, unsupported or damaged frames, but this important detail is not taken seriously. And the picture is much more valuable when it has its original frame, designed by the artist. The frame is an integral part of the work. It is no coincidence that in the West there are collectors who collect only picture frames. They are very expensive and are a separate niche in the art market. There are even companies that make replicas of masterfully made frames, says Evgeni Tanov.

New life

To build something new, it is good to use old knowledge as a basis. Every time has its technologies and a good restorer must know the secrets of many of them. The restoration breathes new life, but time becomes a staunch critic of the work of the restorer, as well. Works of art outlive their creators and owners. On their way through the generations, the restorer is the person who should remain close to them. 📍

Кърпачево – от предците чак до нас

Karpachevo - From the Ancestors All the Way to Us

 Татяна Явашева
Tatyana Yavasheva

Как да съживим българското село? Този въпрос има нагледен отговор в община Летница, Ловешко. В с. Кърпачево са намерили начин да пробудят духа и сантименталните чувства към родното и така започва силна вълна на съзидание. Разчистват буренясалите дворове, обновяват редица сгради и ги превръщат в колоритни къщи за живеене и за гости. Природните забележителности, сред които Деветашката пещера и Крушунските водопади, стават туристическа атракция, в района се организират събития, които влизат в календара на Деветашкото плато. Туризмът носи поминък и селото се превръща в населено място, след като повече от местните хора усещат как „коренът“ ги тегли и те отново отключват вратите на своя роден дом. Имотният пазар не спи. Със своя постоянно променящ се облик Кърпачево вече е еталон и очаква своите откриватели.

Среща с бъдещето

Всичко започва от предприемач с местен корен – Иван Василев. Както той сам казва, преди години заедно с приятели се връща към селото, за да се срещне с бъдещето. Решава да спаси от разрухата отдавна за-

Нow to revive the Bulgarian village? This question has a clear answer in the municipality of Letnitsa, Lovech region. In the village of Karpachevo they have found a way to awaken the spirit and sentimental feelings towards our homeland and that is how a big wave of creation has risen. Run-down yards have been cleaned, a number of buildings have been renovated and turned into colorful living and guest houses. The natural landmarks, among which the Devetashka Cave and the Krushuna Waterfalls, became a tourist attraction, events are organized in the area, which are included in the calendar of the Devetashko Plateau. Tourism brought back livelihood to the people and the village became a settlement after more of the locals felt their "roots" pulling them back, so they have unlocked the doors of their homes again. The real estate market is not asleep, as well. With its constantly changing appearance, Karpachevo is already a benchmark and is waiting to be discovered.

Meeting the future

It all started with an entrepreneur with local roots - Ivan Vassilev. As he says himself, years ago he returned to the village with friends to meet the future. He decided to save from destruction the long-closed village school, which has a large plain yard. After it was fundamentally repaired, many guests began to flock. Gradually,

Местните хора намериха работещата формула за възраждане на селото

The locals have found a working formula for reviving the village

твореното селско училище, което е с голям двор, равен като тенсия. След като то из основи е ремонтирано, започват да се нижат много гости. Постепенно идеята да се развие селски туризъм си проправя път. Към „училището“ добавят и други къщи със стилна архитектура, в които духът на старото по деликатен начин намира пресечна точка с модерното удобство. Къщите за гости „Онгъл“ се очертават като средище на местния предприемачески дух и оттук тръхват много инициативи, които привличат поток от туристи в района. Езда, стрелба с лък, пещерни експедиции са само част от приключенията, които се предлагат. Уникалната кухня с местни рецепти и наситената културна програма оставят следа в паметта на всеки.

Археолог на незабравата

Селото дава благодатна почва за работа и на един чужденец – художника Дарън Баркър от Великобритания, който се занимава с консервация и реставрация на архитектурни паметници. Вече седем години той работи по проект за опазване на архитектурното наследство и за създаването на обучителен център за работа с естествени материали.

Музей на родовете памет

Милена и Веселин Боневи имат принос за колорита на селото. Когато започват да ремонтират старата семейна къща, вместо да изхвърлят предметите, останали още от края на XIX и от целия XX в., те съхраняват това културно наследство. И правят етносбирка, която да свидетелства за духа на миналото и за начина на живот на предците. Показват я без входна такса. „След 40 години живот в Плевен нещо взе да ме тегли към корена, макар да съм дошла тук като снаха. Този малък музей на родовете памет е нашето преклонение към онова, което вече си е отишло“, споделя учителката по математика Милена Бонева. Тя емоционално представя как жените са се грижили за бита на семейството, а съпругът ѝ обича да разказва за старите строителни технологии, характерни за този край. За жалост никой не пази тайната рецепта, с която местните майстори са обработвали гървесината, за да е неузвима от вредители. (V)

Етносбирката на сем. Боневи / Bonevi's ethnic collection

the idea of developing rural tourism started making its way. Other houses with stylish architecture were added to the “school”, in which the spirit of the old intertwines in a delicate way with modern comfort. The Ongle Guest Houses are emerging as a center of local entrepreneurial spirit, and many initiatives are starting from here that attract a stream of tourists to the area. Horseback riding, archery, cave expeditions are just some of the adventures on offer. The unique cuisine with local recipes and the rich cultural program leave a mark in everyone’s memory.

Archaeologist of the unforgettable

The village also provided fertile ground for the work of a foreign artist - Darren Barker from Great Britain, who is engaged in conservation and restoration of architectural monuments. For seven years he has been working on a project for the preservation of architectural heritage and the creation of a training center for working with natural materials.

Museum of the ancestral memory

Milena and Veselin Bonev contribute to the color of the village. When they started renovating their old family house, instead of throwing away the objects left over from the end of the 19th and the entire 20th century, they preserved this cultural heritage. And they made an ethnic collection that testifies to the spirit of the past and the way of life of our ancestors. They show it without an entrance fee. “After 40 years of living in Plevna, something brought me back to the roots, even though I came here as a daughter-in-law. This small museum of family memory is our admiration for what is already gone”, said mathematics teacher Milena Boneva. She emotionally presents how the women took care of the family, and her husband likes to talk about the old construction technologies typical of this area. Unfortunately, no one keeps the secret recipe with which the local masters have treated the wood to make it invulnerable to pests. (V)

Нови заглавия от **Сиела**

New titles by Ciela

„Мисия Лондон“

От Алек Попов

С рекордните 400 000 зрители в кинозалоните и над 3 000 000 телевизионни зрители едноименната екранизация на „Мисия Лондон“ от Алек Попов се превърна в най-гледания български филм за последните 30 години, а самата книга беше преведена в над 16 издания в чужбина.

Сега определяният често като най-заваня български роман на XXI век се появява в ново преработено издание, за да възроди историята на една абсурдна дипломатическа мисия с ярък балкански привкус и елегантно чувство за хумор.

"Mission London"

By Alek Popov

With a record 400,000 viewers in cinemas and over 3,000,000 television viewers, the eponymous film adaptation of "Mission London" by Alek Popov became the most watched Bulgarian movie for the last 30 years, and the book itself was translated into over 16 editions abroad.

Now the book, often described as the most entertaining Bulgarian novel of the 21st century, is published in a new revised edition to revive the story of an absurd diplomatic mission with a vivid Balkan flavor and an elegant sense of humor.

„Последният дуел“

От Ерик Джагър

Базирана на подробни проучвания в Нормандия и Париж, „Последният дуел“ пресъздава цветистата и бурна епоха на рицарството, както и три незабравими образа, впримчени във фатален триъгълник от престъпление, скандал и мъст. Ерик Джагър влита грама, детективски сюжет и исторически прийоми, за да създаде този пир за читателя.

"The Last Duel"

By Eric Jagger

Based on elaborate research in Normandy and Paris, "The Last Duel" recreates the colorful and tumultuous era of chivalry, as well as three unforgettable images trapped in a fatal triangle of crime, scandal and revenge. Eric Jagger weaves in drama, detective storytelling and historical techniques to create this feast for the reader.

„Фреди Меркюри: Биография“

От Лора Джаксън

Роден под името Фарух Булсара на остров Занзибар, Фреди Меркюри печели световна слава като фронтмен на Queen – една от най-известните британски рок банди на всички времена. В своето изследване на неговия живот и кариера Лора Джаксън разкрива много истини за култовия ексцентрик и припомня както сценичния образ на Фреди, така и неговата истинска същност, човекът зад кулисите, раздиран от терзания, противоречия и преливащ от вдъхновение.

Включени са ексклузивни интервюта с някои от най-близките приятели на певеца чак до трагичната му смърт, включително с първите членове на бангата Queen.

"Freddie Mercury: Biography"

By Lora Jackson

Born as Faruh Bulsara on the island of Zanzibar, Freddie Mercury gained worldwide fame as the front man of Queen - one of the most famous British rock bands of all time. In her study of his life and career, Laura Jackson reveals many truths about the iconic eccentric and recalls both Freddie's stage image and his true nature, the man behind the scenes, torn by torment, controversy and overflowing with inspiration.

Exclusive interviews with some of the singer's closest friends until his tragic death, including the first members of the Queen band, are included.

ТВОЯТА **VIP** ВРЪЗКА СЪС СВЕТА

080018189

www.elit-travel.eu

Elite

Travel International

Corporate & Outsourcing Management

НАЙ-ДОБРА БАНКА В БАНКИРАНЕТО НА ДРЕБНО

ПОБЕДИТЕЛ ЗА ТРЕТА
ПОРЕДНА ГОДИНА

Награда на списание
World Finance Magazine

